

Sociaal- economische Maandstatistiek

Jaargang 20 – september 2003

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2002–2003	= 2002 tot en met 2003
2002/2003	= het gemiddelde over de jaren 2002 tot en met 2003
2002/'03	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2002 en eindigend in 2003
1992/'93–2002/'03	= boekjaar enzovoort, 1992/'93 tot en met 2002/'03

In geval van afronding kan het voorkomen dat de som van de aantallen afwijkt van het totaal.
Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers, Utrecht

Inlichtingen

Tel.: 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek
Voorburg/Heerlen, 2003.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik
of intern gebruik is toegestaan.

Prijzen excl. administratie- en
verzendkosten.
Abonnementsprijs: € 112,25
Prijs per los nummer: € 12,80
Kengetal: V-4
ISSN 0168-549X
CBS-productnummer: 0375703090

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

1. Persberichten en artikelen

Persberichten	7
Webmagazine	9
Tijdelijke en langdurige banen, 2000	12
Chemische en biologische belasting op het werk	19

2. Tabellen

Sociaal-economische statistieken in StatLine	29
2.0 Kerncijfers	31
2.1 Werkgelegenheid	33
2.2 Vacatures	36
2.3 Werkloosheid	39
2.4 Cao-lonen	42
2.5 Verdiende lonen en loonkosten	45
2.6 Consumentenprijzen	46
2.7 Consumentenvertrouwen	47
2.8 Sociale zekerheid	48
2.9 Vakverenigingen	53

3. Technische toelichtingen

57

Nu en eerder verschenen

63

Andere CBS-publicaties

66

1. *Persberichten en artikelen*

Persberichten

Aantal banen in Nederland daalt

Het aantal banen van werknemers in Nederland in het tweede kwartaal van 2003 is 22 duizend lager dan in het tweede kwartaal van 2002. In het bedrijfsleven zijn er 116 duizend banen minder en bij de zorg en de overheid 94 duizend meer dan een jaar geleden. In voltijdbanen uitgedrukt, is de totale werkgelegenheid met 0,9 procent gedaald. De loonkostenstijging is in het tweede kwartaal teruggelopen tot 4,0 procent.

Banenverlies bedrijfsleven loopt steeds sterker op

Het aantal banen van werknemers in het bedrijfsleven, alle bedrijven minus overheid en zorg, is met 2,2 procent afgenomen ten opzichte van de overeenkomstige periode van vorig jaar. Dit banenverlies loopt sinds het tweede kwartaal van 2002 steeds verder op. In tweede kwartaal van 2003 is de werkgelegenheid het sterkst afgenomen in de bouwnijverheid (-4,1 procent). In de industrie zijn er 3 procent minder banen en in de financiële en zakelijke dienstverlening 2,5 procent minder. De daling van de werkgelegenheid in de handel, horeca en reparatie is bescheiden.

Iets minder banengroei bij overheid

Alleen in de zorg en bij de overheid is nog sprake van banengroei. In de zorg (inclusief overige quartaire dienstverlening) zijn er in één jaar tijd 65 duizend banen bijgekomen en bij de overheid (inclusief onderwijs) 29 duizend. Dat betekent dat de banengroei in de zorg hoog is gebleven. Bij de overheid loopt de groei iets terug.

Banenverlies geconcentreerd bij mannen

Het totaal aantal banen in Nederland is in het tweede kwartaal van 2003 met 0,3 procent afgenomen ten opzichte van het tweede kwartaal 2002. Het aantal banen van mannen is met 1,3 procent gedaald. Het aantal banen van vrouwen is nog toegenomen, maar met 0,9 procent wel steeds minder dan in voorgaande kwartalen. Dit verschil in ontwikkeling tussen mannen en vrouwen hangt samen met de nog steeds toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen en met de groei van de werkgelegenheid in de zorg. In die bedrijfstak werken voor het merendeel vrouwen.

Werkgelegenheid in voltijdbanen daalt

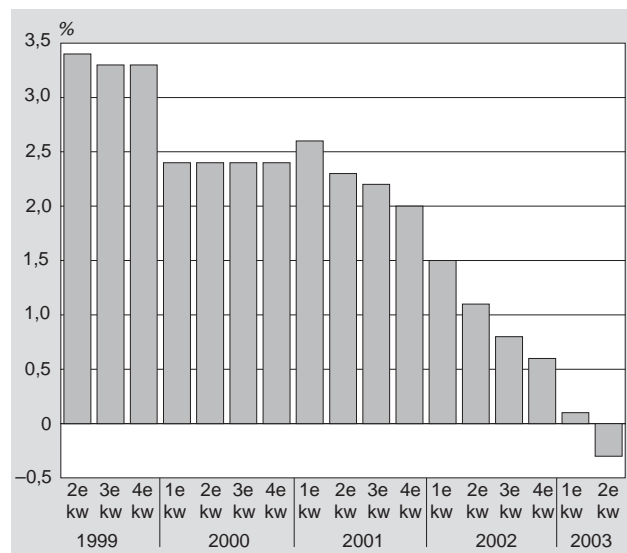
De werkgelegenheid uitgedrukt in voltijdbanen (arbeidsjaren) is in het tweede kwartaal van 2003 gedaald met 0,9 procent ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. In 2002 groeide de werkgelegenheid nog met 0,4 procent, terwijl daarvoor jarenlang sprake was van een groeitempo tussen de 1,5 en 3 procent. In arbeidsjaren loopt de werkgelegenheidsgroei sneller terug dan in banen. Dit komt doordat de banengroei geconcentreerd is in bedrijfstakken waar veel in deeltijd wordt gewerkt. Deze banen worden voor een belangrijk deel door vrouwen bezet. Zij werken in vergelijking met mannen veel meer in deeltijd.

Loonkostenstijging loopt snel terug

De loonkosten per arbeidsjaar zijn in het tweede kwartaal toegenomen met gemiddeld 4,0 procent. Deze stijging is duidelijk minder dan het gemiddelde van 4,9 procent in 2002. In alle bedrijfstakken doet deze vertraging zich voor. De gemiddelde loonkostenstijging is nu het laagst in de handel, horeca en reparatie en het

hoogst in de zorg en overige dienstverlening. De CAO-loonstijging is eveneens teruggelopen, van gemiddeld 3,7 procent in 2002 naar 2,9 procent in het tweede kwartaal van 2003.

1. Banen van werknemers, procentuele veranderingen t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

Werkloosheid blijft hoog

Nederland telde in de periode mei-juli 2003 gemiddeld 414 duizend werklozen.

Ten opzichte van een jaar eerder groeide de werkloze beroepsbevolking met 105 duizend personen.

Gedurende de afgelopen drie maanden was 5,5 procent van de Nederlandse beroepsbevolking werkloos. Een jaar eerder was dit nog 4,1 procent.

Groeitempo onveranderd

De werkloosheid is als gevolg van seizoeninvloeden in de periode mei-juli altijd iets hoger. Worden deze seizoeninvloeden verwijderd dan komt de werkloze beroepsbevolking uit op 408 duizend. De gemiddelde stijging per maand, berekend over de afgelopen zes maanden, bedraagt 13 duizend. Het groeitempo ligt al een aantal maanden op dit hoge niveau.

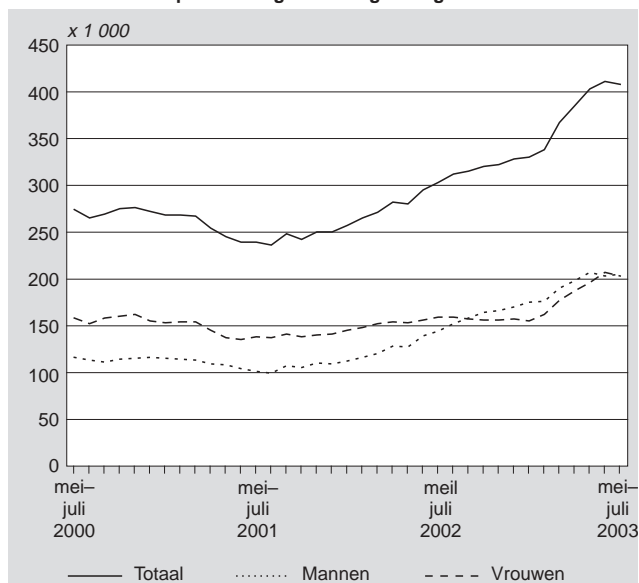
Stijging werkloosheid over hele linie

De werkloosheid is ten opzichte van vorig jaar over de hele linie gestegen, bij zowel mannen als vrouwen en in alle leeftijdsgroepen. Er zijn iets meer werkloze mannen dan vrouwen. Het werkloosheidspercentage van vrouwen is met 6,4 procent echter hoger dan de 4,8 procent van mannen. Deze tegenstelling komt doordat de vrouwelijke beroepsbevolking geringer van omvang is.

Dalende tendens werkgelegenheid

In de maanden mei-juli 2003 hebben 7 145 duizend personen een baan van twaalf uur of meer per week. Ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder is dit een daling met 29 duizend. De werkzame beroepsbevolking blijft hiermee licht afnemen.

2. Werkloze beroepsbevolking seizoensgecorrigeerd

Licht herstel consumentenvertrouwen

Het consumentenvertrouwen heeft zich in augustus licht hersteld. De vertrouwensindex is, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, uitgekomen op -34. Vorige maand stond deze nog op -40. Deze verbetering is voornamelijk toe te schrijven aan een meer optimistische kijk van de consumenten op de nabije toekomst. Dit geldt vooral voor hun oordeel over het economisch klimaat en in mindere mate voor hun oordeel over de eigen financiële situatie. De koopbereidheid van de consumenten is gelijk gebleven op een laag niveau.

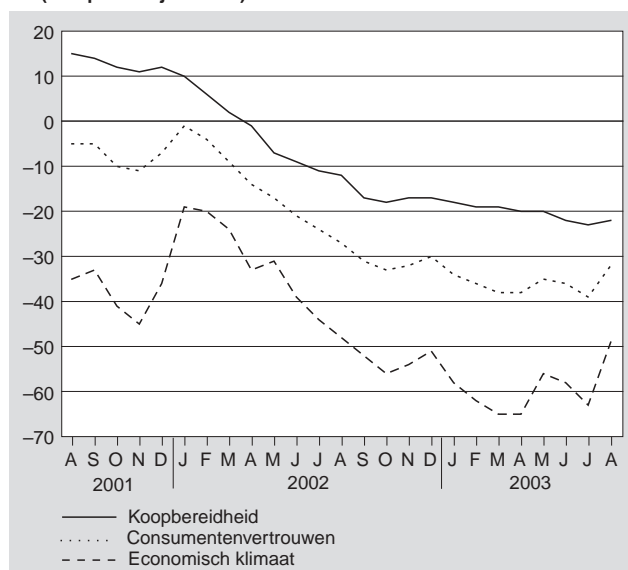
Oordeel economisch klimaat minder somber

Eén van de twee onderdelen van het consumentenvertrouwen is het oordeel over het economisch klimaat. Hierover zijn de consumenten in augustus minder somber. Dit komt voornamelijk door een meer optimistische kijk op de economie voor het komende jaar. In juli waren de consumenten juist somberder geworden. Ook het oordeel over het economisch klimaat in de afgelopen twaalf maanden is licht verbeterd. Met -49 is het oordeel over het economische klimaat nog wel zeer negatief. Het gemiddelde van de afgelopen tien jaar ligt op -7.

Koopbereidheid van de consumenten blijft laag

Ondanks het minder negatieve toekomstbeeld van de consumenten, is de koopbereidheid in augustus per saldo niet veranderd ten opzichte van juli. Deze komt, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, uit op -24. De koopbereidheid is gebaseerd op het oordeel over de financiële situatie van het eigen huishouden en het doen van grote aankopen. De consumenten oordelen wel iets positiever over de financiële situatie van het eigen huishouden in de komende twaalf maanden. Daarentegen zijn ze iets negatiever dan in juli over de financiële situatie van hun eigen huishouden in de afgelopen twaalf maanden. Consumenten vinden de tijd nog steeds ongunstig voor het doen van grote aankopen als koelkasten, televisies en computers.

3. Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (oorspronkelijke reeks)

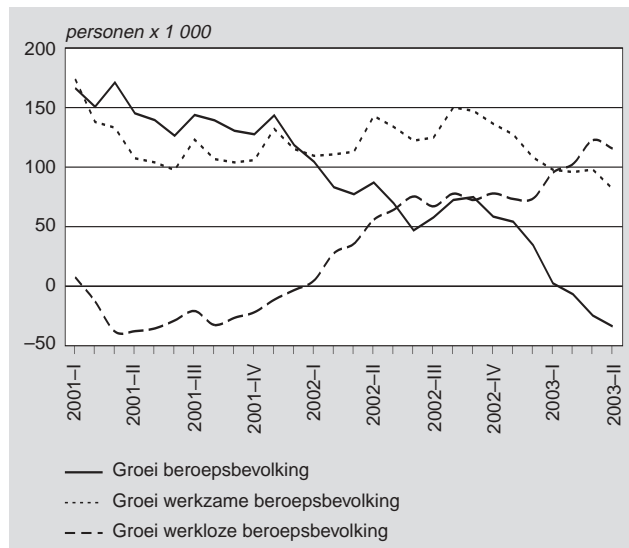
De in deze rubriek opgenomen artikelen zijn eerder gepubliceerd in edities van het Webmagazine. Het Webmagazine verschijnt wekelijks (iedere maandagochtend) op de CBS-site (www.cbs.nl).

Achteruitgang arbeidsmarkt treft ook vrouwen

Remko Hijman

De situatie op de arbeidsmarkt is de laatste jaren sterk verslechterd. De werkloosheid is inmiddels opgelopen tot boven de 400 duizend personen en de werkgelegenheid daalt. Aanvankelijk werden voornamelijk mannen getroffen, maar inmiddels geldt voor vrouwen een soortgelijke situatie.

1. Ontwikkeling beroepsbevolking, jaarmutaties

Bron: CBS.

Afname groei werkgelegenheid

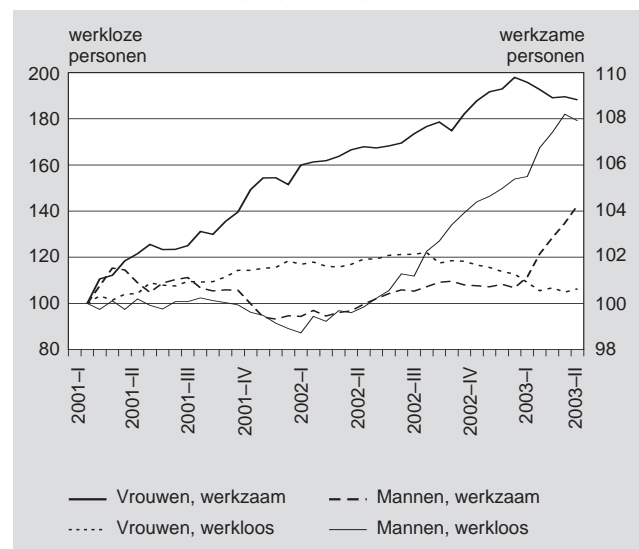
Door een gemiddelde economische groei van 3,5 procent is de werkgelegenheid in de periode 1994–2000 sterk toegenomen. Begin 2001 viel de economische groei vrijwel weg. Hierdoor is eind 2001 ook het tij op de arbeidsmarkt gekeerd. Het stijgingstempo van de werkgelegenheid is vanaf dat moment afgenomen en begin dit jaar omgeslagen in een lichte daling.

De beroepsbevolking (het aanbod op de arbeidsmarkt) groeit sinds begin van de jaren negentig jaarlijks met 100 duizend tot 150 duizend personen. Vrouwen nemen tweederde van deze toename voor hun rekening. Om de groei van de beroepsbevolking op te kunnen vangen moet de werkgelegenheid (de vraag op de arbeidsmarkt) evenredig toenemen. De werkgelegenheid is in de jaren voorafgaand aan 2001 sterker gegroeid dan de beroepsbevolking. Hierdoor is de werkloosheid afgenomen. Vanaf eind 2001 is dit niet meer het geval. Overigens neemt inmiddels ook de groei van de beroepsbevolking af omdat in tijden van oplopende werkloosheid veel mensen zich terugtrekken van de arbeidsmarkt.

Werkloosheid nu ook onder vrouwen aan het stijgen

De werkloosheid onder mannen vertoont een stijgende trend vanaf het eind van 2001. Bij vrouwen is dit pas sinds het begin van dit jaar het geval. De banengroei hield voor vrouwen dan ook langer gelijke tred met de groei van de beroepsbevolking dan bij mannen. Dit kwam doordat er een forse werkgelegenheidsuitbreiding plaatsvond bij de overheid en in de zorg. Daarvan hebben vooral vrouwen geprofiteerd. Zo is het aantal banen in beide bedrijfstakken tezamen gegroeid met ongeveer 100 duizend in 2002. Het aantal banen dat in deze bedrijfstakken bezet werd door vrouwen is in dat jaar met 75 duizend toegenomen. Ter vergelijking: in hetzelfde jaar zijn er 31 duizend banen verloren gegaan in de industrie waarvan 22 duizend onder mannen.

2. Werkloosheid en werkgelegenheid, geïndexeerd (2000-I=100)

Bron: CBS.

De stagnatie van de werkgelegenheid en de stijging van de werkloosheid onder vrouwen vindt plaats vanaf begin 2003. Inmiddels gaan er niet alleen in mannenbranches als de industrie maar ook in meer gemengde bedrijfstakken banen verloren. Er werken in het eerste kwartaal van dit jaar bijvoorbeeld 10 duizend vrouwen minder in de financiële en zakelijke dienstverlening dan een jaar daarvoor. Momenteel groeit gemiddeld het aantal werkloze vrouwen met 8 duizend en het aantal werkloze mannen met 6 duizend per maand.

Meer vrouwen en minder jongeren lid van vakbond

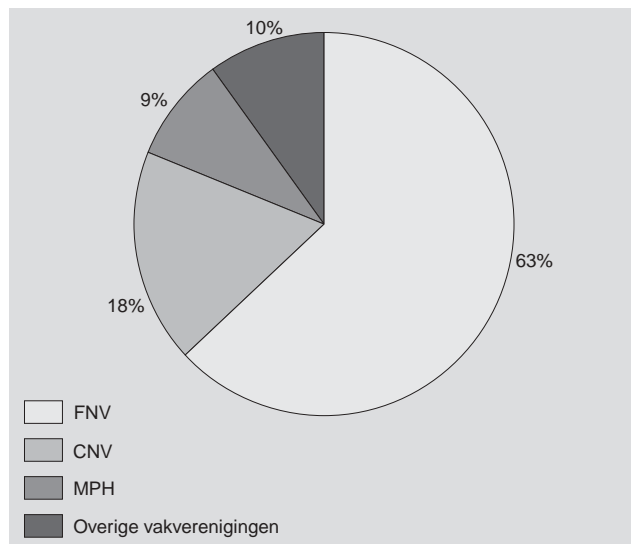
Jo van Cruchten en Rob Kuijpers

In maart 2003 waren ruim 1,9 miljoen mensen lid van een vakbond. Sinds 1993 is het aantal vrouwelijke vakbondsleden met ruim 40 procent gestegen, terwijl het aantal mannelijke leden met bijna 4 procent is gedaald. Desondanks is in 2003 het aandeel vrouwen in het ledenbestand minder dan 30 procent. Jonge werknemers laten de vakbeweging links liggen, waardoor de vakbonden vergrijzen.

Meeste bonden aangesloten bij een vakcentrale

Het aantal vakbondsleden is tussen maart 2001 en maart 2003 met 9 duizend toegenomen. Van de ruim 1,9 miljoen leden is 90 procent lid van een vakbond die aangesloten is bij één van de drie grote vakcentrales FNV, CNV of MHP. De FNV is veruit de grootste vakcentrale met ruim 1,2 miljoen leden. Het CNV en de MHP zijn veel kleiner met respectievelijk 355 duizend en 169 duizend leden.

1. Vakbondsleden, 31 maart 2003

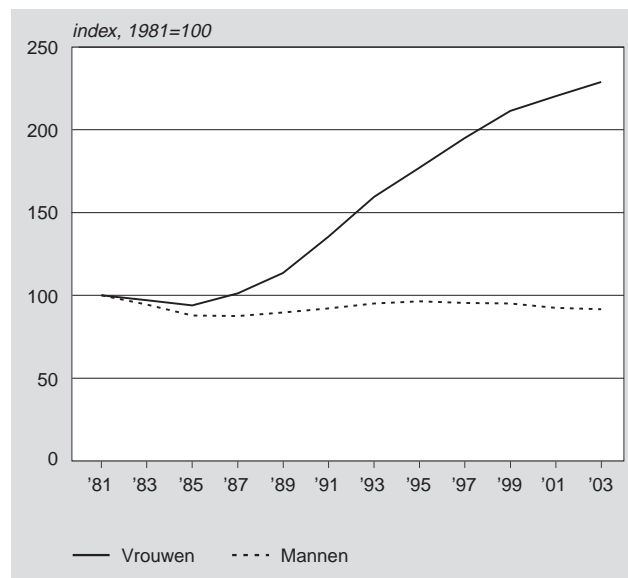

Bron: CBS.

Toename vrouwelijke leden

De stijging van het aantal vakbondsleden is geheel toe te schrijven aan vrouwen. Het aantal vrouwelijke leden is sinds 2001 gestegen met 21 duizend. Het aantal mannelijke leden daalde met 12 duizend. Dit is een voortzetting van de bestaande trend. Vergelijken met tien jaar geleden is het aantal vrouwelijke vakbondsleden met ruim 40 procent gestegen en het aantal mannelijke met bijna 4 procent gedaald. Het aandeel vrouwen in het ledenbestand van de vakbeweging is tussen 1993 en 2003 met 7 procentpunt toegenomen tot 29 procent.

2. Vakbondsleden naar geslacht

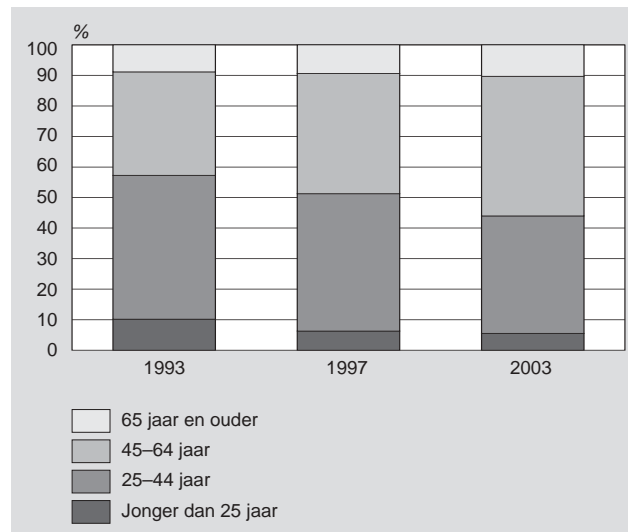

Bron: CBS.

In twintig jaar ledental vrouwen verdubbeld

In de afgelopen twintig jaar is het aantal vrouwelijke vakbondsleden zelfs meer dan verdubbeld. Het steeg van 238 duizend in 1983 naar 561 duizend in 2003. Deze groei is te verklaren uit de sterk gestegen arbeidsdeelname van vrouwen. In de periode 1983–2002 verdubbelde het aantal vrouwen dat tot de werkzame beroepsbevolking behoorde.

3. Vakbondsleden naar leeftijd

Bron: CBS.

Minder jongeren, meer ouderen

In maart 2003 waren ruim 107 duizend vakbondsleden jonger dan 25 jaar en 199 duizend ouder dan 65 jaar. Vergeleken met twee jaar geleden is het aantal jongeren met 4 duizend gedaald en het aantal ouderen met 9 duizend gestegen. Ook hier is sprake van een al langer durende ontwikkeling. Sinds 1993 is het aantal vakbondsleden jonger dan 25 jaar met meer dan 40 procent gedaald, terwijl in de periode 1993–2002 het aantal jongeren in de werkzame beroepsbevolking met slechts 4 procent is gedaald. Het aantal vakbondsleden van 45 jaar en ouder is sinds 1993 met bijna 40 procent toegenomen. Door deze ontwikkeling vergrijst de vakbeweging steeds meer.

Toelichting:

Vakbondsleden

Het aantal vakbondsleden is afkomstig uit de Structuurenquête van de Statistiek van de Vakbeweging. Deze wordt tweejaarlijks gehouden bij alle vakverenigingen en heeft als peildatum 31 maart. De meeste vakverenigingen zijn aangesloten bij een centrale of overkoepelende organisatie: FNV, CNV of MHP.

Lid van een vakvereniging kunnen mensen in loondienst zijn, evenals niet meer of nog niet werkzame personen. Ook vakbondsleden die niet in Nederland wonen (zoals ambassadepersoneel en militairen) zijn meegeteld. Niet opgenomen is de Vrouwenbond FNV, omdat de leden van deze bond niet noodzakelijk in loondienst zijn of zijn geweest. Ook zelfstandigen zonder personeel die aangesloten zijn bij FNV Bondgenoten ZZP, FNV Bouw ZBO en FNV Kiem ZZP worden niet meegeteld.

Artikelen

Tijdelijke en langdurige banen, 2000

A.W.F. Corpeleijn¹⁾

Veel bedrijven werken met een combinatie van vaste en losse krachten. Werknemers met tijdelijke contracten worden onder meer ingezet voor speciale projecten, om pieken in het werk op te vangen en als invallers. Een groot deel van de nieuwe contracten wordt dan ook snel beëindigd. In 2000 kwamen 3,8 miljoen nieuwe contracten tot stand, waarvan ruim de helft nog in datzelfde jaar werd beëindigd. Jongeren hadden een groot aandeel in deze kortdurende banen. Voor een belangrijk deel ging het om uitzend- en vakantiewerk.

1. Inleiding

In de afgelopen tien tot twintig jaar heeft de flexibilisering van de arbeidsmarkt sterk in de belangstelling gestaan en kwamen bepaalde vormen van tijdelijke arbeid steeds meer voor. Als aanvulling op het vaste personeel maken veel bedrijven tegenwoordig gebruik van uitzendkrachten, inval- en oproepkrachten en andere tijdelijke krachten. Scholieren en studenten combineren hun opleiding met bijbanen en vakantiewerk. Vooral onder jongeren komt tijdelijk werk veel voor.

De kwantitatieve informatie over deze onderwerpen is beperkt. Vakantiewerk, seizoenswerk, bijbanen van scholieren en andere tijdelijke banen zijn in principe opgenomen in de statistieken over de werkgelegenheid, maar niet als aparte categorie. Alleen de uitzendbanen zijn soms afzonderlijk in de statistiek terug te vinden. Enige informatie over de duur van banen geeft de Enquête werkgelegenheid en lonen van het CBS. Zo bleek uit deze enquête dat op 31 december 2000 zo'n 24 procent van de werknemers korter dan een jaar in dienst was bij de toenmalige werkgever, en 26 procent tien jaar of langer. Veel banen die in de loop van het jaar beëindigd worden komen echter niet in deze cijfers voor.

Sinds kort biedt het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) de mogelijkheid om informatie over de genoemde onderwerpen samen te stellen. Het bestand bevat gegevens over aanvang en beëindiging van banen. Voor dit artikel zijn op basis van het SSB 2000 tabellen samengesteld over de duur van banen in samenhang met bedrijfs- en persoonskenmerken. Hierbij gaat het om alle banen van werknemers²⁾ die in 2000 gedurende enige tijd bestonden. De gegevens worden hier gepresenteerd en geanalyseerd. Onder meer wordt nagegaan in welke economische activiteiten en leeftijdsgroepen kortdurende banen relatief veel voorkwamen, en hoe lang de banen hebben geduurd die in 2000 zijn beëindigd.

Sommige werknemers hebben in een jaar meerdere, al dan niet kortdurende banen. Er is een groot verschil tussen het aantal banen in een jaar en het aantal werknemers. De meeste tabellen die hier zijn opgenomen betreffen banen. Personen met meerdere banen in het jaar komen dan ook meerdere keren in de cijfers voor. Aan het eind van het artikel zal worden aangegeven hoeveel werknemers in 2000 meer banen hadden.

De uitkomsten hebben betrekking op het jaar 2000, toen de werkgelegenheid nog sterk groeide zoals de cijfers aantonen. Na 2000 en vooral in 2002-2003 is de banengroei verminderd en vrijwel verdwenen. Veel bedrijven nemen momenteel minder nieuwe werknemers in dienst dan een paar jaar geleden. Ook is er nu minder uitzendwerk dan in 2000. Al geven de cijfers van 2000 niet de huidige situatie weer, wel zijn bepaalde structurele aspecten

die in dit artikel naar voren komen nog steeds actueel, zoals verschillen tussen bedrijfstakken resp. leeftijdsgroepen.

De belangrijkste uitkomsten staan in de volgende paragraaf. Er wordt hier onder meer onderscheid gemaakt tussen banen die het hele jaar duurden, dus van 1 januari 2000 tot en met 31 december 2000, en banen die in de loop van 2000 aanvingen en/of beëindigd zijn. Een toelichting bij de tabellen is opgenomen achter dit artikel. Deze toelichting bevat bijzonderheden over de herkomst van het materiaal, over de wijze waarop de banen zijn ingedeeld naar de duur van het dienstverband en over andere indelingen.

2. Uitkomsten

De meeste banen die in 2000 bestonden, hebben het hele jaar geduurd. Voornamelijk zijn dat banen die voor 2000 begonnen en na 2000 zijn voortgezet³⁾. In 2000 waren er 5,6 miljoen banen die het hele jaar duurden.

Ook banen die niet het hele jaar duurden, kwamen op ruime schaal voor. Met een aantal van 5,2 miljoen is dat niet veel minder dan de eerder genoemde 5,6 miljoen. Bij de banen die niet het hele jaar hebben geduurd, gaat het om:

- banen waarvan alleen het begin, niet het einde in 2000 plaatsvond: 1,7 miljoen;
- banen waarvan alleen het einde, niet het begin in 2000 viel: 1,4 miljoen;
- banen waarvan zowel het begin als het einde in 2000 viel: 2,1 miljoen.

Het grootste deel van laatstgenoemde categorie duurde korter dan drie maanden, vaak zelfs niet meer dan een paar dagen of weken.

Van alle banen die begonnen in 2000 werd ruim de helft ofwel 55 procent in hetzelfde jaar beëindigd.

Telt men de banen die het hele jaar duurden en de banen die een deel van het jaar duurden bij elkaar op, dan komt men op 10,8 miljoen. Dit aantal is veel hoger dan het aantal banen op enige peildatum of het gemiddeld aantal banen per jaar, omdat een groot deel van de banen slechts een deel van het jaar bestond.

2.1 Bedrijfstakken, bedrijfsgrootte (tabel 1 en 2)

De banen die korter dan een jaar duurden, zijn anders verdeeld over bedrijfstakken dan de banen die het hele jaar duurden. Hierbij speelt een rol dat de uitzendbanen toegerekend worden aan de uitzendbureaus (SBI 74501), onderdeel van de zakelijke dienstverlening, terwijl het werk in andere bedrijven wordt verricht⁴⁾. Veel kortdurende banen in 2000 waren uitzendbanen. Van de 2,1 miljoen banen die zowel begonnen als beëindigd zijn in 2000, was bijna de helft ofwel 46 procent een uitzendbaan.

Afgezien van de uitzendbanen, kwamen banen die slechts een deel van het jaar duurden relatief veel voor in de bedrijfstakken horeca en landbouw, op enige afstand gevolgd door de zakelijke dienstverlening (excl. uitzendbanen), de bedrijfstak cultuur en

Tabel 1
Banen naar duur en bedrijfstak, 2000

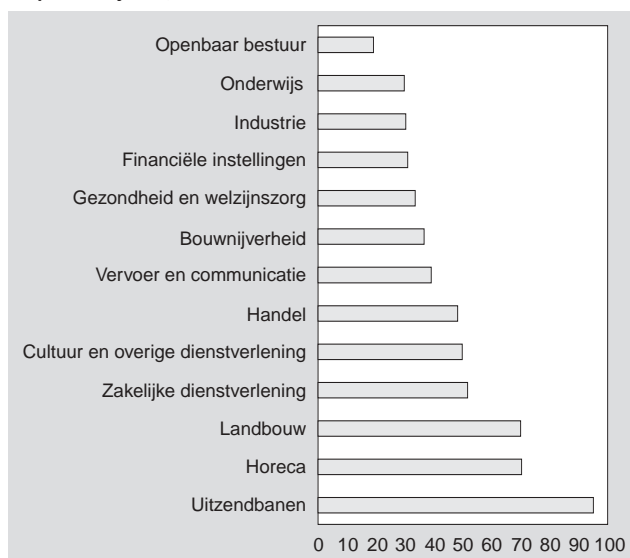
Standaard bedrijfsindeling 1993 (code)	Banen die het hele jaar duurden	Begonnen na 1 januari, niet beëindigd voor 31 december	Beëindigd voor 31 december, begonnen op 1 januari of eerder	Begonnen na 1 januari en beëindigd voor 31 december, naar duur				Totaal
				tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 maanden of meer	totaal	
<i>x 1 000</i>								
Landbouw (01-05)	85	35	28	51	62	21	134	283
Industrie incl. delfstoffen, energie en water (10-41)	889	153	154	28	25	27	79	1 276
Bouwnijverheid (45)	331	79	66	12	15	19	46	523
Handel (50-52)	880	333	293	63	71	60	193	1 699
Horeca (55)	147	107	97	62	44	37	143	494
Vervoer en communicatie (60-64)	367	100	77	24	17	17	58	603
Financiële instellingen (65-67)	228	45	35	8	8	7	23	330
Uitzendbanen (74501)	66	146	157	456	272	251	980	1 349
Zakelijke dienstverlening excl. uitzendbanen (70-74)	686	296	221	88	65	63	216	1 419
Openbaar bestuur (75)	476	47	45	9	6	5	20	589
Onderwijs (80)	376	62	59	19	10	10	39	535
Gezondheid en welzijnzorg (85)	766	164	124	45	34	20	98	1 152
Cultuur en overige dienstverlening (90-93)	207	70	58	43	18	16	77	413
Totaal incl. bedrijfstak onbekend	5 575	1 672	1 423	913	650	557	2 119	10 789

Tabel 2
Banen naar duur, grootteklasse van het bedrijf en sector, 2000

Standaard bedrijfsindeling 1993 (code)	Banen die het hele jaar duurden	Begonnen na 1 januari, niet beëindigd voor 31 december	Beëindigd voor 31 december, begonnen op 1 januari of eerder	Begonnen na 1 januari en beëindigd voor 31 december, naar duur				Totaal
				tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 maanden of meer	totaal	
<i>x 1 000</i>								
Banen exclusief uitzendbanen naar grootteklasse van het bedrijf								
minder dan 10 werknemers (GK 0-3)	822	391	290	180	150	100	430	1 933
10- 19 werknemers	385	140	123	45	39	33	118	766
20- 49 werknemers	549	178	159	53	44	39	136	1 021
50- 99 werknemers	441	123	109	33	27	26	85	758
100-199 werknemers	454	108	95	24	18	19	60	717
200-500 werknemers	660	159	125	35	28	26	89	1 033
500 en meer werknemers	2 129	394	357	81	68	59	208	3 088
onbekend	70	32	8	6	4	4	13	123
Totaal	5 509	1 525	1 266	457	377	306	1 139	9 440
Banen exclusief uitzendbanen naar grootteklasse van het bedrijf per sector								
Landbouw en visserij (01-05)	85	35	28	51	62	21	134	283
minder dan 10 werknemers	45	22	16	39	49	13	101	183
10-99 werknemers	32	12	11	12	12	7	31	86
100 en meer werknemers	8	2	2	0	1	1	2	14
Industrie en bouwnijverheid (10-45)	1 221	232	220	39	39	46	125	1 798
minder dan 10 werknemers	134	52	38	11	12	12	35	259
10-99 werknemers	416	93	87	18	18	19	54	650
100 en meer werknemers	671	87	96	11	10	15	36	889
Commerciële dienstverlening (50-74)	2 308	881	723	245	204	184	633	4 545
minder dan 10 werknemers	511	266	197	96	75	65	237	1 211
10-99 werknemers	659	268	235	73	63	59	195	1 357
100 en meer werknemers	1 139	346	291	76	66	60	202	1 978
Niet-commerciële dienstverlening (75-93)	1 825	344	286	115	68	51	234	2 689
minder dan 10 werknemers	132	51	39	34	14	10	58	280
10-99 werknemers	268	68	59	28	17	13	58	453
100 en meer werknemers	1 424	226	188	53	38	28	118	1 957
Totaal incl. grootteklasse / sector onbekend	5 509	1 525	1 266	457	377	306	1 139	9 440
Uitzendbanen (74501)	66	146	157	456	272	251	980	1 349
Totaal incl. uitzendbanen	5 575	1 672	1 423	913	650	557	2 119	10 789

overige dienstverlening⁵⁾ en de handel. Bedrijfstakken met relatief weinig banen die slechts een deel van het jaar duurden zijn het openbaar bestuur, het onderwijs, de industrie, en de financiële instellingen (zie figuur 1).

1. Banen die niet het hele jaar duurden in procenten van alle banen per bedrijfstak, 2000

In bedrijven met 500 en meer werknemers hebben 69 procent van de banen het hele jaar geduurd, in bedrijven met minder dan 10 werknemers was dat 43 procent (tabel 2). Banen van korte duur komen relatief veel voor bij kleine bedrijven. Van de ruim 0,8 miljoen banen die korter dan drie maanden duurden, geheel in 2000 vielen, en geen uitzendbanen waren, kwam 40 procent voor bij bedrijven met minder dan 10 werknemers. Voor een deel zal het hier gaan om seizoenswerk, vooral in de landbouw en de horeca.

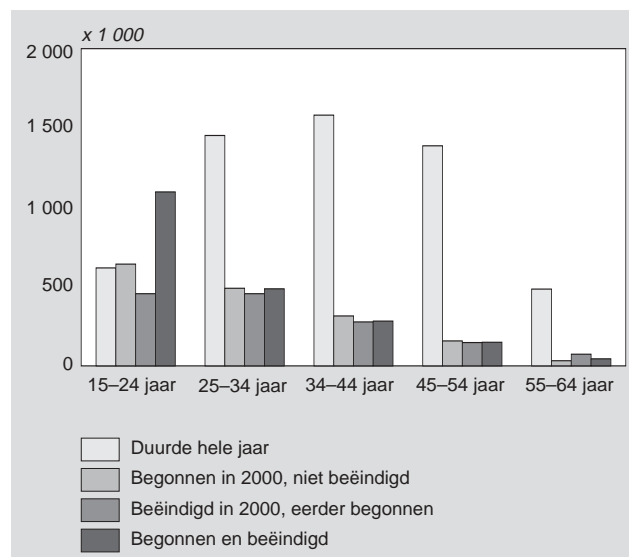
2.2 Leeftijd en geslacht (tabel 3 en 4)

Kortdurende banen komen vooral voor bij jongeren. Van de 2,1 miljoen banen die in 2000 zowel begonnen als beëindigd zijn had

ruim de helft ofwel 1,1 miljoen banen betrekking op jongeren onder 25 jaar. Het aandeel van deze leeftijdsgroep in de banen die het hele jaar duurden, bedroeg slechts 11 procent.

Onder jongeren komen banen die slechts een deel van het jaar hebben geduurd veel meer voor dan banen die het hele jaar duurden. Boven de 35 jaar zijn juist banen die het hele jaar duurden ver in de meerderheid. Onder de wat oudere werknemers komt het niet veel voor dat men in de loop van een jaar een baan begint of beëindigt.

2. Banen naar begin resp. eind in 2000 en leeftijd van de werknemer, 2000

Onder jongeren komen dus veel meer korte banen voor dan onder ouderen. Tussen mannen en vrouwen bestaan er op dit punt veel minder verschillen. Vrouwen hadden een aandeel van 47 procent in de banen die in 2000 zowel begonnen als beëindigd werden, en een aandeel van 41 procent in de banen die het hele jaar duurden.

Tabel 3
Banen naar duur, leeftijd en geslacht, 2000

	Banen die het hele jaar duurden	Begonnen na 1 januari, niet beëindigd voor 31 december	Beëindigd voor 31 december, begonnen op 1 januari of eerder	Begonnen na 1 januari en beëindigd voor 31 december, naar duur				Totaal
				tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 maanden of meer	totaal	
<i>x 1 000</i>								
Mannen								
13, 14 jaar	3	11	1	10	8	2	19	34
15-24 jaar	322	325	230	246	185	143	574	1 451
25-34 jaar	788	268	247	116	74	81	271	1 573
35-44 jaar	934	156	150	63	36	39	138	1 378
45-54 jaar	865	76	75	31	16	18	66	1 082
55-64 jaar	339	21	49	12	7	6	25	435
65 jaar en ouder	27	5	6	3	3	2	8	46
totaal, incl. leeftijd onbekend	3 279	863	759	481	329	291	1 101	6 001
Vrouwen								
13, 14 jaar	2	9	0	10	7	2	18	29
15-24 jaar	295	316	225	227	170	126	523	1 360
25-34 jaar	665	221	208	88	61	66	215	1 309
35-44 jaar	646	159	128	60	43	42	144	1 078
45-54 jaar	523	82	72	34	26	23	83	760
55-64 jaar	145	12	24	8	7	4	19	200
65 jaar en ouder	7	1	2	1	1	0	2	13
totaal, incl. leeftijd onbekend	2 284	800	660	427	314	263	1 005	4 749
Mannen en vrouwen, incl onbekend	5 575	1 672	1 423	913	650	557	2 119	10 789

Tabel 4
Banen naar duur, leeftijd en sector, 2000

Standaard bedrijfsindeling 1993	Banen die het hele jaar duurden	Begonnen na 1 januari, niet beëindigd voor 31 december	Beëindigd voor 31 december, begonnen op 1 januari of eerder	Begonnen na 1 januari en beëindigd voor 31 december, naar duur				Totaal
				tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 maanden of meer	totaal	
<i>x 1 000</i>								
Landbouw								
tot 25 jaar	23	19	14	39	38	11	88	144
25 jaar en ouder	62	16	14	11	21	10	42	134
Industrie en bouwnijverheid								
tot 25 jaar	93	77	53	20	23	21	64	287
25 jaar en ouder	1 126	155	166	20	16	25	60	1 506
Comm.dienstverlening excl. uitzendbanen								
tot 25 jaar	364	391	275	130	125	103	358	1 388
25 jaar en ouder	1 938	486	446	115	78	80	272	3 143
Niet-commerciële dienstverlening								
tot 25 jaar	119	105	55	36	33	22	91	370
25 jaar en ouder	1 704	239	230	78	35	29	142	2 316
Uitzendbanen								
tot 25 jaar	20	63	58	266	149	114	529	669
25 jaar en ouder	46	81	99	189	122	136	447	672
Totaal incl. sector onbekend	5 575	1 672	1 423	913	650	557	2 119	10 789

2.3 Loonniveau (tabel 5)

Aangezien kortdurende banen veel bij jongeren voorkomen en het loon van jongeren veel lager is dan dat van volwassenen⁶⁾, kan men verwachten dat van veel kortdurende banen het loon laag is. Dat is inderdaad het geval, want ruim de helft ofwel 52 procent van de banen die in 2000 zowel begonnen als beëindigd werden, hadden een dagloon van minder dan 50 euro. Het bedrag van 50 euro komt vrijwel overeen met het minimumloon per dag (bij een volledige werkdag) voor volwassenen⁷⁾. Een lager loon dan 50 euro per dag zal dus vooral voorkomen bij jeugdige werknemers en bij een onvolledige werkdag.

In de leeftijdsgroep van 25 jaar en ouder komt een dagloon van minder dan 50 euro voor bij 24 procent van de banen die niet het gehele jaar hebben geduurd en bij 13 procent van de banen die wel het hele jaar duurden. Dit verschil kan erop wijzen dat onder de banen die niet het hele jaar duren relatief meer banen voorko-

men met een gedeeltelijke werkdag, dan onder banen die wel het hele jaar duren.

2.4 Vakantiebanen en uitzendbanen (tabel 6)

In de zomer zoeken veel scholieren en studenten vakantiewerk. In sommige seizoensafhankelijke bedrijfstakken, zoals landbouw en horeca, is er dan extra vraag naar tijdelijk personeel. Ook zetten bedrijven in die periode scholieren en studenten in ter vervanging van vaste medewerkers die op vakantie zijn. Uit cijfers over uitzendwerk is bekend dat er doorgaans in het derde kwartaal meer uitzendkrachten werken dan in de andere kwartalen. Een en ander wijst erop dat er in de zomermaanden meer (kortdurende) banen van jongeren beginnen dan in andere seizoenen.

In 2000 was dat inderdaad het geval. In de maanden juni–augustus zijn ruim 0,6 miljoen banen van jongeren begonnen, waarvan

Tabel 5
Banen naar duur, leeftijd en dagloonklasse, 2000

	Banen die het hele jaar duurden	Begonnen na 1 januari, niet beëindigd voor 31 december	Beëindigd voor 31 december, begonnen op 1 januari of eerder	Begonnen na 1 januari en beëindigd voor 31 december, naar duur				Totaal
				tot 1 maand	1 tot 3 maanden	3 maanden of meer	totaal	
<i>x 1 000</i>								
Tot 25 jaar								
tot 25 euro	173	275	165	176	148	107	431	1 043
25–49 euro	174	179	133	180	126	82	388	873
50–99 euro	259	196	135	118	91	81	289	879
100 euro en meer	18	11	24	19	5	3	27	80
totaal	623	661	457	492	370	273	1 135	2 876
25 jaar en ouder								
tot 25 euro	240	90	76	39	30	30	99	505
25–49 euro	419	154	102	85	57	44	187	862
50–99 euro	1 955	504	379	180	147	161	488	3 326
100 euro en meer	2 326	254	404	112	40	46	197	3 181
totaal	4 940	1 001	962	416	274	281	971	7 874
Totaal								
tot 25 euro	413	365	241	215	178	137	530	1 549
25–49 euro	592	333	235	265	184	126	574	1 735
50–99 euro	2 213	700	514	298	238	242	777	4 205
100 euro en meer	2 344	265	428	131	44	49	224	3 260
totaal	5 562	1 663	1 419	908	644	554	2 106	10 749
Totaal, incl onbekend	5 575	1 672	1 423	913	650	557	2 119	10 789

Tabel 6
In 2000 begonnen banen naar beginperiode en leeftijd resp. sector, 2000

	Jan.–mei begonnen		Juni–aug. begonnen			Sept.–dec. begonnen		Totaal
	totaal	w.o. beëindigd in 2000	totaal	w.o. beëindigd in:		totaal	w.o. beëindigd in 2000	
				juni–aug.	sept.–dec.			
<i>x 1 000</i>								
Leeftijd								
tot 25 jaar	694	512	629	304	137	472	182	1 796
25 jaar en ouder	944	574	447	108	95	604	208	1 995
Sector								
Landbouw	53	40	76	53	13	35	24	164
Industrie en bouwnijverheid	157	71	95	21	14	103	18	355
Comm.dienstverlening excl. uitzendbanen	617	327	416	118	74	475	111	1 507
Niet-commerciële dienstverlening	226	117	172	52	21	180	43	577
Uitzendbanen	562	520	300	163	106	258	187	1 120
tot 25 jaar	263	247	201	126	60	127	96	592
25 jaar en ouder	298	273	99	37	46	131	91	528
Totaal	1 638	1 086	1 076	412	232	1 076	390	3 791
<i>gemiddeld per maand x 1 000</i>								
Totaal	328		359			269		316
idem excl. uitzendbanen	215		259			204		223
tot 25 jaar	139		210			118		150
25 jaar en ouder	189		149			151		166

bijna de helft in dezelfde periode werd beëindigd. Gemiddeld per maand begonnen in de zomermaanden aanmerkelijk meer banen van jongeren dan in de andere maanden van het jaar. Boven de leeftijd van 25 jaar werden in de zomermaanden juist *minder* banen begonnen dan in andere maanden. In de zomer begonnen dus meer jongeren en minder volwassenen aan een baan dan in andere maanden.

Het aantal begonnen uitzendbanen bedroeg in 2000 ruim 1,1 miljoen of gemiddeld bijna 100 000 per maand. Meer dan de helft hiervan betrof jongeren onder 25 jaar.

2.5 De duur van de banen die in 2000 beëindigd werden (tabel 7)

Veel nieuwe banen duren kort. Van de 3,8 miljoen in 2000 begonnen banen, werd meer dan de helft (2,1 miljoen) voor het eind van het kalenderjaar beëindigd. Ongeveer hetzelfde geldt voor de be-

ëindigde banen. Zes van de tien in 2000 beëindigde banen was in datzelfde jaar begonnen.

Van de nieuwe banen is in veel gevallen de beëindigingsdatum nog niet bekend, maar van de in 2000 beëindigde banen kan wel in alle gevallen de duur worden bepaald.

Van alle banen die in 2000 werden beëindigd had bijna de helft korter dan drie maanden geduurd. Drie van de vier banen hadden korter dan een jaar geduurd. Op dit punt zijn er heel weinig verschillen tussen de beëindigde banen van mannen en die van vrouwen.

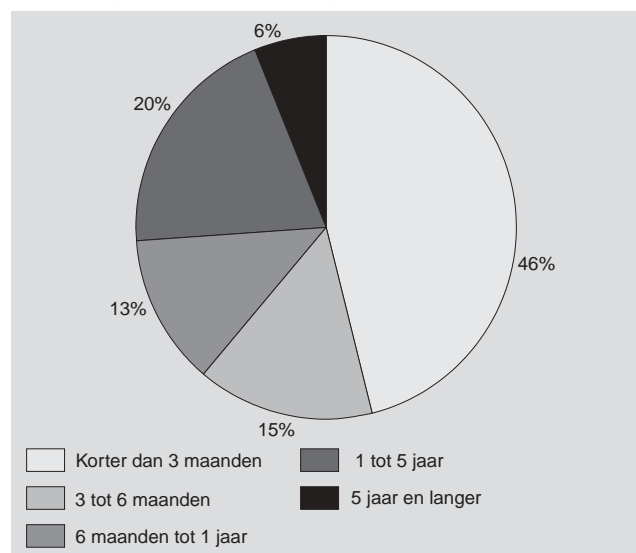
Onder de ouderen die een baan beëindigen, komen werknemers voor die na een langdurig dienstverband met pensioen gaan en de arbeidsmarkt verlaten. In de oudere leeftijdsgroep zijn er dan ook relatief meer banen beëindigd met een duur van 10 jaar en meer. In de leeftijd van 55 jaar en ouder werden 25 000 banen met een duur van minstens 10 jaar beëindigd.

Tabel 7
In 2000 beëindigde banen naar duur

	Korter dan 3 maanden	3 tot 6 maanden	6 maanden tot 1 jaar	1 tot 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 jaar en meer	Totaal
<i>x 1 000</i>							
Mannen							
tot 25 jaar	471	139	100	111	4	0	824
25–34 jaar	204	75	73	135	26	5	518
35–44 jaar	106	34	37	71	23	15	288
45–54 jaar	52	14	18	33	12	12	141
55 jaar en ouder	27	6	8	19	11	18	88
totaal	860	267	236	369	76	51	1 859
Vrouwen							
tot 25 jaar	433	125	95	111	4	0	767
25–34 jaar	161	64	59	110	23	5	423
35–44 jaar	110	37	37	62	17	9	273
45–54 jaar	64	19	20	33	11	7	155
55 jaar en ouder	18	4	4	10	5	7	47
totaal	787	249	215	324	61	29	1 665
Totaal ¹⁾	1 646	516	452	694	136	79	3 524

¹⁾ Excl. geslacht onbekend.

3. Verdeling van de in 2000 beëindigde banen naar duur

2.6 Aantallen banen per werknemer (tabel 8)

Sommige werknemers hebben in een jaar meerdere banen. Hierbij kan het gaan om banen die gelijktijdig bestaan, bijvoorbeeld twee deeltijdbanen, of om banen die elkaar opvolgen, eventueel met een periode zonder werk tussen de banen. Daarom zijn er meer banen in een jaar, dan personen die gedurende enige tijd als werknemer werkzaam zijn. De tot nu toe genoemde cijfers betreffen steeds banen. In tabel 8 zijn enkele cijfers over personen opgenomen.

Tabel 8
Personen naar aantal banen in 2000

	Met één dienstverband		Twee	Drie of meer	Totaal	w.o. niet het hele jaar werknemer ¹⁾
	deel van het jaar	hele jaar				
<i>x 1 000</i>						
Mannen						
tot 25 jaar	216	232	243	154	845	446
25-34 jaar	97	685	230	92	1 104	221
35-44 jaar	71	832	155	45	1 103	129
45-54 jaar	49	782	88	20	940	75
55 jaar en ouder	66	333	30	6	435	75
totaal	499	2 863	747	318	4 427	946
Vrouwen						
tot 25 jaar	210	212	230	145	796	428
25-34 jaar	110	581	182	73	946	211
35-44 jaar	107	562	133	42	844	168
45-54 jaar	69	457	79	22	627	99
55 jaar en ouder	36	138	14	3	191	40
totaal	532	1 950	639	284	3 404	946
Totaal ²⁾	1 031	4 813	1 385	602	7 831	1 893
<i>%</i>						
Mannen						
tot 25 jaar	26	27	29	18	100	53
25-34 jaar	9	62	21	8	100	20
35-44 jaar	6	75	14	4	100	12
45-54 jaar	5	83	9	2	100	8
55 jaar en ouder	15	77	7	1	100	17
totaal	11	65	17	7	100	21
Vrouwen						
tot 25 jaar	26	27	29	18	100	54
25-34 jaar	12	61	19	8	100	22
35-44 jaar	13	67	16	5	100	20
45-54 jaar	11	73	13	4	100	16
55 jaar en ouder	19	72	7	2	100	21
totaal	16	57	19	8	100	28
Mannen en vrouwen samen	13	61	18	8	100	24

¹⁾ Personen met meerdere banen in 2000 zijn hier ingedeeld indien de gezamenlijke duur van de banen minder dan 366 kalenderdagen bedroeg.

²⁾ Excl. geslacht onbekend.

Hierbij blijkt dat het aantal personen met in 2000 minstens één baan als werknemer 7,8 miljoen bedroeg en dus aanzienlijk lager was dan het aantal banen (10,8 miljoen). De meeste werknemers hadden één baan, waarvan 4,8 miljoen met een baan die het hele jaar duurde en 1,0 miljoen met een baan die korter dan een jaar duurde.

Er waren 2,0 miljoen personen met twee of meer banen. Daarvan had het grootste deel twee banen (1,4 miljoen) of drie banen (0,4 miljoen). De resterende 0,2 miljoen betrof voornamelijk personen met vier of vijf banen. Er waren 28.000 personen met zes of meer banen in het jaar, dus een relatief kleine groep.

Vooraf in de jongste leeftijdsgroep komen talrijke personen voor die niet gedurende het hele jaar een baan hadden. Dat kunnen scholieren en studenten zijn met bijbanen of vakantiebanen, schoolverlaters, of jongeren die gedurende enige tijd werkloos zijn geweest.

Ongeveer zes van de tien werknemers in 2000, dat wil zeggen 4,8 miljoen personen, hadden (slechts) één baan gedurende het gehele jaar. Ook hier speelt leeftijd een belangrijke rol. Van de werknemers van 25 jaar en ouder had 71 procent één baan gedurende het hele jaar.

Noten in de tekst

- 1) Met dank aan F.J.Planting, die de tabellen samenstelde.
- 2) Met een baan is in dit artikel bedoeld een arbeidsverhouding waarbij de werkende loon of salaris ontvangt. Ook de termen dienstbetrekking en dienstverband worden in dit verband veel gebruikt.
- 3) In sommige gevallen is de baan precies op 1 januari begonnen of precies op 31 december beëindigd. In het banenbestand 2000 staat de datum waarop de baan is beëindigd indien dit

- gebeurde vóór 31 december 2000. De beëindigingen per 31 december zijn dus niet bekend.
- 4) Meer dan de helft van de uitzenduren betreft industriële en technische functies; verder gaat het vooral om kantoorwerk (Bron: CBS, Statline).
 - 5) De bedrijfstak cultuur en overige dienstverlening (SBI 90–93) omvat naast culturele en levensbeschouwelijke instellingen onder meer sport, recreatie, amusement en persoonlijke verzorging (wasserijen, kappers e.d.).
 - 6) Voor werknemers jonger dan 23 jaar geldt een minimumjeugdloon, dat in hoogte varieert van 30 procent (15 jaar) tot 85 procent (22 jaar) van het minimumloon van volwassenen.
 - 7) In de eerste helft van 2000 bedroeg het minimumloon voor volwassenen (vanaf 23 jaar) 111,06 gulden per dag of 2406,30 gulden per maand. In de tweede helft van het jaar waren de bedragen ca 2 procent hoger.

Toelichting bij de tabellen

Herkomst van de gegevens

De tabellen zijn gebaseerd op het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) 2000 van het CBS. Het SSB bestaat uit meerdere bestanden. Gebruik is gemaakt van het banenbestand werknemers en van het personenbestand. Het SSB 1999 is uitvoerig beschreven in Arts en Hoogteijling (2002). Deze beschrijving is ook van toepassing op het SSB 2000.

Het banenbestand werknemers is een bestand van banen voorzien van een bedrijfsidentificatienummer en een persoonsnummer. De gegevens zijn afkomstig van de Enquête werkgelegenheid en lonen (EWL), de Verzekerenadministratie werknemers (VZA) en de Fibase (Voorheffing loonbelasting) van de belastingdienst. Veruit de meeste banen komen zowel in de VZA als in de Fibase voor. De meeste banen die bij de EWL zijn waargenomen zijn eveneens aangetroffen in de andere bronnen. De bronnen overlappen elkaar dus aanzienlijk. Enkele specifieke groepen van banen zijn alleen of voornamelijk in de Fibase aanwezig. Deze betreffen onder meer directeuren-groootaandeelhouders en bezorgers van kranten en reclamefolders.

Het banenbestand kent geen leeftijdsgrenzen. Evenmin is er een ondergrens wat betreft de (wekelijkse) arbeidsduur of het aantal gewerkte dagen. Er komen in het banenbestand dan ook banen voor van personen jonger dan 15 jaar en van personen van 65 jaar en ouder, evenals banen met een duur van slechts enkele dagen. Hierbij gaat het om relatief kleine aantallen.

De banen betreffen werknemers in dienst van in Nederland gevestigde bedrijven en werkzaam bij een vestiging van dat bedrijf in Nederland. De inkomende grenspendel telt dus mee, de uitgaande grenspendel niet.

Ruim 1 procent van de banenrecords die in het banenbestand 2000 voorkomen, is om diverse redenen niet verwerkt in de tabellen. Het betreft onder meer records met een loon van minder dan 10 Euro.

Indelingen

In de tabellen zijn de banen die in 2000 bestonden, ingedeeld naar de *duur*, in combinatie met andere kenmerken. Bij duur kan het gaan om de duur in 2000 (duurde de baan het hele jaar of korter) of om de duur sinds het begin van de baan. Als de baan voor 2000 begonnen is, is de duur in 2000 korter dan de duur sinds het begin.

De indeling in de tabellen 1–5.

De banen zijn op basis van de datum van het begin en van het (eventuele) einde van het baan in vier categorieën verdeeld, namelijk:

1. banen die het hele jaar 2000 bestonden, dat wil zeggen op 1 januari 2000 of eerder begonnen en niet beëindigd vóór 31 december 2000;
2. banen die na 1 januari 2000 zijn begonnen, en niet beëindigd waren vóór 31 december;
3. banen die voor 31 december 2000 beëindigd werden en op 1 januari 2000 of eerder waren begonnen;
4. banen die tussen 1 januari en 31 december 2000 begonnen én beëindigd werden.

De banen behorend tot de categorieën 2, 3 en 4 bestonden dus slechts gedurende een deel van het jaar. Categorie 4 is in de tabellen 1–5 op basis van de duur van de baan in drie subgroepen verdeeld.

In *tabel 7* zijn de in 2000 beëindigde banen ingedeeld naar de totale duur van het dienstverband bij de beëindiging, dat wil zeggen de duur sinds het begin van het dienstverband tot het einde.

De *leeftijd* in de tabellen is de leeftijd op 31 december 2000.

Het *dagloon* in *tabel 5* is bepaald door het bruto loon sociale verzekeringen (BLSV) te delen door het aantal werkdagen waarover premieheffing plaats vindt (SV-dagen). Bij een vijfdaagse werkweek bedroeg in 2000 het aantal SV-dagen van banen die het hele jaar duurden meestal 260. Verschillen in dagloon kunnen (mede) een gevolg zijn van verschillen in arbeidsduur per dag.

Chemische en biologische belasting op het werk

Ingrid Beckers en Astrid Smits

Inleiding

Nogal wat mensen hebben te maken met chemische of biologische belasting op de werkplek. Zo wordt bijna 15 procent van de werkenden blootgesteld aan gassen of dampen. Daarnaast heeft minimaal een van de tien werkenden te maken met stof, huidirriterende middelen of biologisch afval. Minder dan 4 procent van de mensen komt tijdens het werk in aanraking met dieren. Vooral mannen komen in aanraking met gassen of dampen en met stoffen. Vrouwen komen vaker dan mannen in aanraking met biologisch afval. Ze werken even vaak als mannen met huidirriterende middelen en met dieren.

1. Chemische en biologische middelen op het werk

In de Enquête Beroepsbevolking (EBB) zijn sinds het jaar 2000 vragen opgenomen over de blootstelling aan chemische en biologische middelen op het werk. De vragen naar chemische en biologische belasting zijn in overleg met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en enkele deskundigen op dit terrein ontwikkeld. Volgens deze deskundigen kan een globale schatting van chemische en biologische belasting worden verkregen via vragen in enquêtes. Mensen zijn over het algemeen goed in staat om de stoffen waaraan zij blootstaan tijdens het werk te benoemen. Het is echter niet mogelijk om de precieze mate van blootstelling aan chemische stoffen te meten in een enquête. Met behulp van een enquête kan namelijk geen informatie worden verzameld over de hoogte en de duur van de blootstelling.

De volgende belastende factoren worden gemeten in de EBB:

- belasting door gassen of dampen (inademen van chemische stoffen in de vorm van gassen en dampen);
- belasting door stof (inademen van chemische stoffen in de vorm van stof);
- belasting door huidirriterende middelen (huidcontact met chemische stoffen);
- blootstelling aan bacteriën, schimmels en virussen (contact met dieren en biologisch afval/etenresten).

De precieze vraagstelling, inclusief enkele opmerkingen bij deze vragen zijn terug te vinden in Bijlage 2 van dit artikel. Een van de doelen van de vragen naar chemische en biologische belasting is om bedrijfsklassen te vergelijken, zodat bedrijfsklassen met hoge risico's zichtbaar worden. Zoals hierboven al is vermeld, is het niet mogelijk is om met behulp van een enquête de exacte blootstelling aan chemische en biologische stoffen vast te stellen. Naast het ontbreken van de juiste concentraties en de duur van de blootstelling, ontbreekt ook informatie over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen en preventieve maatregelen op de werkplek zelf, zoals ventilatie. Mogelijk horen mensen die regelmatig chemisch of biologisch belast worden op de werkplek niet tot een risicogroep, omdat ze preventieve maatregelen nemen.

Bij een analyse van de chemische en biologische belasting op de gegevens die in 2000 zijn verzameld, bleek dat één enquêtejaar geen nauwkeurige schatting van de belasting in iedere bedrijfsklasse oplevert (CBS, 2001). Voorgesteld werd om deze analyse te doen wanneer de gegevens van drie enquêtejaren voor handen waren. Door de gegevens van de jaren 2000, 2001 en 2002 te middelen kan wel een betrouwbare schatting worden gegeven van de chemische en biologische belasting in verschillende bedrijfsklassen.

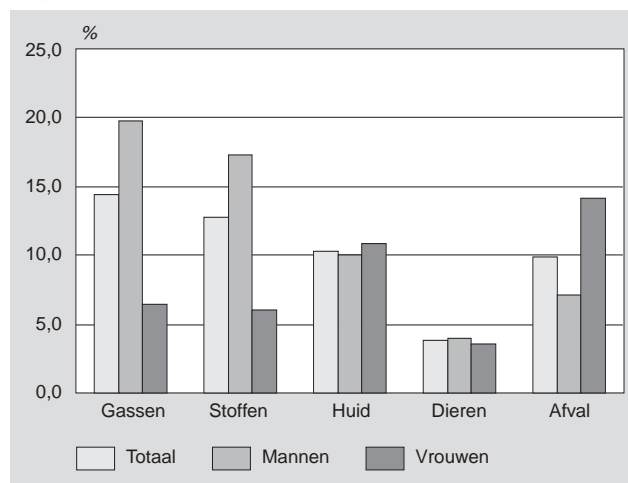
Dit artikel beschrijft de chemische en biologische belasting voor de totale werkzame beroepsbevolking, naar persoonskenmerken zoals geslacht en leeftijd, en naar bedrijfstakken en bedrijfsklassen. Een belangrijk winstpunt ten opzichte van de vorige analyse is dat in onderstaande analyse alle bedrijfsklassen met meer dan 5 duizend werkenden zijn meegenomen. Bij de analyse op basis van de gegevens van 2000 werden een beperkt aantal bedrijfsklassen meegenomen, namelijk alleen bedrijfsklassen waarin meer dan 60 duizend mensen werkten.

2. Chemische en biologische belasting naar persoonskenmerken

2.1 Blootstelling aan gassen of dampen komt het meeste voor

De meeste mensen die te maken hebben met chemische of biologische belasting op de werkplek, worden blootgesteld aan gassen of dampen. Bijna 15 procent van de werkzame beroepsbevolking komt regelmatig in aanraking met gassen of dampen. Daarnaast heeft minimaal één van de tien werkenden te maken met stof, huidirriterende middelen of biologisch afval. Nog geen 4 procent van de mensen komt tijdens hun werk in aanraking met dieren.

1. Chemische en biologische belasting naar geslacht, gemiddelde 2000–2001

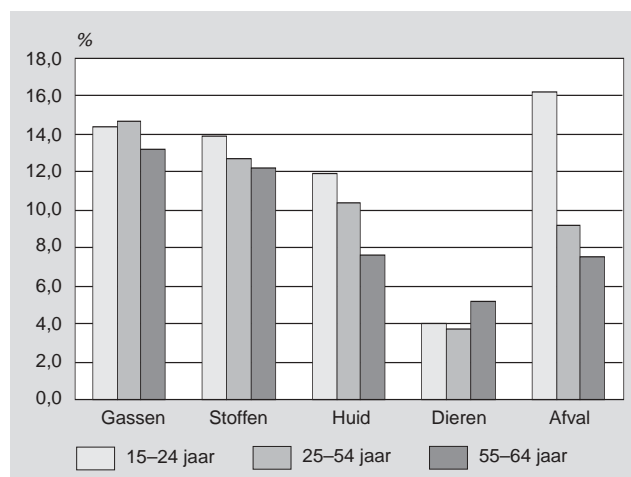

Vooral mannen komen tijdens het werk in aanraking met gassen of dampen en stoffen. Bijna 20 procent van alle mannen in de werkzame beroepsbevolking werkt regelmatig in een omgeving met oplosmiddelen of uitlaatgassen. Ruim 17 procent werkt in een omgeving waar regelmatig stoffen aanwezig zijn die kunnen worden ingeademd. Bij vrouwen gaat het respectievelijk om 6,5 procent en 6,0 procent. Vrouwen komen op hun werk wel weer vaker dan mannen in aanraking met biologisch afval. Zo'n 14 procent van de vrouwen in de werkzame beroepsbevolking komt regelmatig in aanraking met afval van groente, fruit of planten of met etenresten. Onder mannen komt 7 procent in aanraking met biologisch afval. Mannen werken even vaak als vrouwen met huidirriterende middelen en met dieren.

2.2 Jongeren vaak in aanraking met biologisch afval

Blootstelling aan chemische en biologische stoffen komt in alle leeftijdsgroepen voor. Een opvallend verschil is dat jongeren veel vaker in aanraking komen met biologisch afval dan mensen van middelbare leeftijd en ouderen. Waarschijnlijk houdt dit verband met bijbaantjes van jongeren. Om een centje bij te verdienen, werken veel jongeren in de horeca waar zij in aanraking komen met afval van groente en fruit en met etenresten. Personen van 55–64 jaar staan over het algemeen minder vaak bloot aan chemische en biologische stoffen. Zo komen ze minder vaak in aanraking met huidirriterende middelen. Ouderen werken wel weer vaker met dieren dan jongeren.

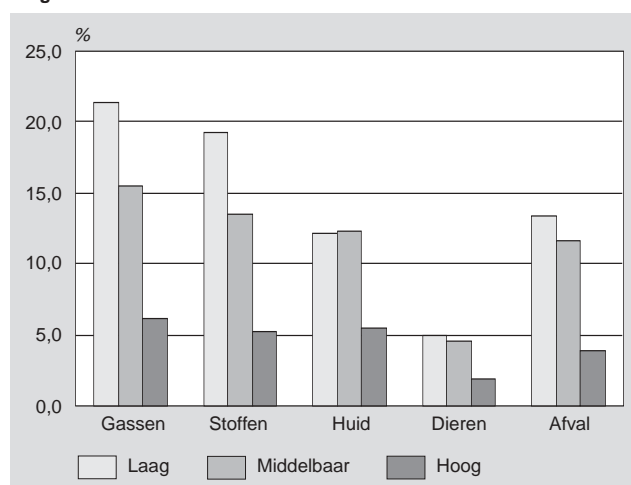
2. Chemische en biologische belasting naar leeftijd, gemiddelde 2000–2002

2.3 Lager opgeleiden worden vaker blootgesteld aan chemische en biologische stoffen

Over het algemeen komt chemische en biologische belasting vaker voor bij laagopgeleiden dan bij hoogopgeleiden. Bij de blootstelling aan gassen of dampen of stoffen is duidelijk te zien dat naarmate mensen lager zijn opgeleid ze vaker in aanraking komen met deze middelen. Ruim een van de vijf lager opgeleiden heeft regelmatig te maken met gassen of dampen en ruim 19 procent heeft regelmatig te maken met stoffen die ingeademd kunnen worden. Bij middelbaar opgeleiden gaat het om respectievelijk 16 procent en 14 procent. Van alle hoger opgeleiden komt 6 procent

3. Chemische en biologische belasting naar opleidingsniveau, gemiddelde 2000–2002

regelmatig in aanraking met gassen of dampen en 5 procent met stoffen.

Bij biologisch afval is hetzelfde patroon zichtbaar: laagopgeleiden werken vaker met biologisch afval dan middelbaar opgeleiden. Hoogopgeleiden komen het minst hiermee in aanraking.

Hoogopgeleiden komen ook het minst in aanraking met huidirriterende middelen en dieren. Laag en middelbaar opgeleiden worden even vaak blootgesteld aan huidirriterende middelen. Ze werken ook even vaak met dieren.

3. Chemische en biologische belasting naar bedrijfsklasse

Om antwoord te geven op de vraag in welke bedrijven de chemische en biologische belasting het grootst is, zijn twee analyses uitgevoerd. Eerst is de belasting in elk van de veertien bedrijfstakken, zoals de landbouw en visserij, industrie en de horeca, berekend (zie tabel B in bijlage 1). Elke bedrijfstak bestaat uit verschillende bedrijfsklassen. Zo bestaat de industrie onder andere uit bedrijven in de kledingindustrie, maar ook uit de auto-industrie. Omdat de chemische en biologische belasting tussen deze bedrijfsklassen kan verschillen, is de belasting ook voor alle bedrijfsklassen apart berekend. In dit artikel worden de tien bedrijfsklassen gepresenteerd waarin de chemische en biologische belasting het hoogst is.

3.1 Eenderde werkenden in de delfstoffenwinning te maken met gassen of dampen

In de delfstoffenwinning komt werken in een omgeving met gassen of dampen het meest voor. Bijna eenderde van de mensen die in deze bedrijfstak werken, heeft hier regelmatig mee te maken (zie Tabel B in bijlage 1). Daarnaast werkt ruim een kwart van de mensen in de industrie, de bouwnijverheid en in de bedrijfstak vervoer en communicatie regelmatig met gassen of dampen. Binnen de financiële dienstverlening komt werken met gassen of dampen nauwelijks voor. Van de mensen die werkzaam zijn in deze bedrijfstak heeft slechts 1,1 procent te maken met gassen of dampen.

In de toptien van bedrijfsklassen waar de belasting door gassen en dampen het hoogst is, staan bedrijven waar herstelwerkzaamheden aan carrosserieën plaatsvinden bovenaan (tabel 1). Acht van de tien werkenden in deze bedrijfsklasse zegt regelmatig te werken in een omgeving waar gassen of dampen van oplosmiddelen of uitlaatgassen aanwezig zijn. In de toptien komen meer bedrijfsklassen voor waarin wordt gewerkt met auto's. Daarnaast scoren schilderen en glaszetten en afvalinzameling hoog bij die bedrijven waar mensen blootstaan aan hinderlijke gassen en dampen.

Tabel 1
Top tien bedrijfsklassen waar mensen regelmatig werken met gassen, gemiddelde 2000–2002

Bedrijfsklasse ¹⁾	% personen dat regelmatig werkt met gassen
1 Carrosserieherstel	81,1
2 Handel in en reparatie van bedrijfsauto's	67,6
3 Handel in en reparatie van personenauto's	66,8
4 Schilderen en glaszetten	63,5
5 Afvalinzameling	59,5
6 Nieuwbouw en reparatie van sport- en recreatievaartuigen	57,0
7 Vervaardiging van verf, lak, vernis, inkt en mastiek	55,8
8 Vervaardiging van auto's	54,8
9 Drukkerijen van reclame	53,3
10 Oppervlaktebehandeling (metaal)	52,3

¹⁾ Bedrijfsklassen waar minder dan 5 000 personen werken zijn buiten beschouwing gelaten.

3.2 Meeste stof in de bouwrijverheid

Stof dat ingeademd kan worden, komt het meest voor in de bouwrijverheid (Tabel B in bijlage 1). Bijna vier van de tien mensen in deze bedrijfstak heeft ermee te maken. Ook in de landbouw en visserij, de delfstoffenwinning en in de industrie heeft men regelmatig te maken met stof op de werkplek. Werkenden bij de financiële dienstverlening komen nauwelijks in aanraking met stof (1,2%).

In de toptien van bedrijfsklassen waar werken met stoffen het meest voorkomt, zijn ook veel bedrijven uit de bouwrijverheid terug te vinden (tabel 2). Op de eerste plaats staan stukadoors. Meer dan driekwart van de mensen in deze bedrijfsklasse werkt regelmatig in een omgeving waar stoffen kunnen worden ingeademd. Ook bij het vervaardigen van producten van beton voor de bouw en bij metselen en voegen, werkt men vaak in een stoffige omgeving.

Tabel 2
Top tien bedrijfsklassen waar mensen regelmatig werken met stoffen, gemiddelde 2000–2002

Bedrijfsklasse ¹⁾	% personen dat regelmatig werkt met stoffen
1 Stukadoeren	77,1
2 Vervaardiging van producten van beton voor de bouw	69,2
3 Metselen en voegen	67,6
4 Afwerken van vloeren en wanden	59,3
5 Interieurbouw	56,4
6 Stratenmaken	56,2
7 Carrosserieherstel	55,7
8 Fokken en houden van varkens	54,3
9 Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	53,4
10 Vervaardiging van deuren, ramen en kozijnen van hout	53,0

¹⁾ Bedrijfsklassen waar minder dan 5 000 personen werken zijn buiten beschouwing gelaten.

3.3 Vaak werken met huidirriterende middelen in de gezondheidszorg

Ruim een van de vijf mensen in de gezondheidszorg werkt regelmatig met huidirriterende middelen (Tabel B in bijlage 1). Daarnaast wordt in de landbouw en visserij en bij de overige bedrijven vaker dan gemiddeld gewerkt met producten als schoonmaakmiddelen, desinfecterende middelen en bestrijdingsmiddelen. Binnen de groep overige bedrijven zijn een aantal bedrijfstakken samen-gevoegd, die te klein zijn om er apart over te publiceren. We vinden hier bijvoorbeeld personeel in dienst van particuliere huishoudens en kappers terug. Mensen die werken in de financiële dienstverlening komen ook met deze vorm van chemische belasting het minst in aanraking. Ook in de bedrijfstakken openbaar vervoer en vervoer en communicatie wordt nauwelijks met huidirriterende middelen gewerkt.

Bijna acht van de tien mensen die werken in de kappersbranche komt regelmatig in aanraking met huidirriterende middelen (tabel 3). Daarmee staat deze bedrijfstak duidelijk bovenaan in de toptien van bedrijfstakken waar gewerkt wordt met huidirriterende middelen. Daarna volgen carrosserieherstel en veterinaire diensten. Ook tandheelkundige praktijken, ziekenhuizen en apotheken komen in de toptien voor.

3.4 Werken met dieren in de landbouw

Mensen die werkzaam zijn in de landbouw en visserij werken regelmatig met dieren, ongeveer vier van de tien (Tabel B in bijlage 1). Daarnaast wordt ook in de horeca vaker dan gemiddeld gewerkt met dieren (6,9%). Binnen de financiële en de zakelijke dienstverlening en binnen de bouwrijverheid komen mensen het minst in aanraking met dieren.

Tabel 3
Top tien bedrijfsklassen waar mensen regelmatig werken met huidirriterende middelen, gemiddelde 2000–2002

Bedrijfsklasse ¹⁾	% personen dat regelmatig werkt met huidirriterende middelen
1 Kappers	79,5
2 Carrosserieherstel	61,2
3 Veterinaire diensten	47,2
4 Schilderen en glaszetten	46,9
5 Nieuwbouw en reparatie van sport- en recreatievaartuigen	41,3
6 Tandheelkundige praktijken	40,3
7 Reiniging van gebouwen	40,1
8 Academische ziekenhuizen	39,4
9 Algemene ziekenhuizen	36,2
10 Apotheken	33,3

¹⁾ Bedrijfsklassen waar minder dan 5 000 personen werken zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel 4
Top tien bedrijfsklassen waar mensen regelmatig werken met dieren, gemiddelde 2000–2002

Bedrijfsklasse ¹⁾	% personen dat regelmatig werkt met dieren
1 Fokken en houden van dieren	99,4
2 Fokken en houden van varkens	98,4
3 Fokken en houden van rundvee	94,4
4 Akker en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren	94,0
5 Veterinaire diensten	93,3
6 Slachterijen	84,4
7 Pluimveeslachterijen	78,9
8 Detailhandel in vlees en vleeswaren	66,0
9 Overige dienstverlening	58,6
10 Groothandel in vlees en vleeswaren	41,9

¹⁾ Bedrijfsklassen waar minder dan 5 000 personen werken zijn buiten beschouwing gelaten.

De toptien van bedrijfsklassen waar mensen regelmatig werken met dieren is niet verrassend. Bedrijfstakken waarin dieren worden gehouden en gefokt staan op plaats 1 tot en met 4 (tabel 4). Meer dan 90 procent van de mensen die daar werken, zeggen regelmatig in aanraking te komen met dieren. Daarna volgen de veterinaire diensten en de slachterijen.

3.5 In de horeca komt men in aanraking met etensresten

Zoals te verwachten wordt in de horeca vooral gewerkt met biologisch afval of etensresten (Tabel B in bijlage 1). Zes van de tien mensen die in de horeca werken komen hiermee regelmatig in aanraking. Daarnaast worden mensen in de landbouw en visserij en in de gezondheidszorg vaak geconfronteerd met deze vorm van biologische belasting.

Tabel 5
Top tien bedrijfsklassen waar mensen regelmatig werken met biologisch afval of etensresten, gemiddelde 2000–2002

Bedrijfsklasse ¹⁾	% personen dat regelmatig werkt met biologisch afval of etensresten
1 Detailhandel in aardappelen, groenten en fruit	82,1
2 Detailhandel in bloemen en planten	77,4
3 Restaurants	73,3
4 Kantines	70,6
5 Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, eetkramen e.d.	70,6
6 Tuincentra	65,8
7 Teelt van groenten, bloemen en champignons	59,0
8 Teelt van boomkwekerijgewassen	58,3
9 Logies, maaltijden en drankenverstrekking	55,2
10 Hoveniersbedrijven	54,4

¹⁾ Bedrijfsklassen waar minder dan 5 000 personen werken zijn buiten beschouwing gelaten.

In de toptien van bedrijven waar regelmatig gewerkt wordt met biologisch afval of etensresten staat de detailhandel in aardappelen, groenten en fruit op de eerste plaats (tabel 5). Ruim acht van de tien mensen die in deze bedrijfsklasse werken, komt regelmatig in aanraking met organisch afval. Binnen de detailhandel van bloemen en planten werkt ruim driekwart regelmatig met biologisch afval. Daarna volgen restaurants, kantines en cafetaria's.

Technische Toelichting

De vragen naar chemische en biologische belasting zijn opgenomen in de Enquête Beroepsbevolking. De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking.

Literatuur

Centraal Bureau voor de Statistiek/ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, *Arbeidsomstandigheden 2001. Monitoring via personen*, Elsevier Uitgeverij BV, Den Haag 2001.

Bijlage 1 – tabellen

Tabel A
Chemische en biologische belasting op het werk naar persoonskenmerken, gemiddelde 2000/2002

	Gassen ¹⁾	Stoffen ²⁾	Huid ³⁾	Dieren ⁴⁾	Afval ⁵⁾
	%				
Totaal	14,5	12,8	10,4	3,9	9,9
<i>Geslacht</i>					
Mannen	19,8*	17,4*	10,0	4,0	7,1*
Vrouwen	6,5	6,0	10,9	3,6	14,1
<i>Herkomst</i>					
Autochtonen	14,4	12,8	10,4	4,1*	9,8
Allochtonen	14,7	13,0	10,1	2,6	10,5
<i>Leeftijd</i>					
15–24 jaar	14,4	13,9	11,9	4,0	16,2**
25–54 jaar	14,6	12,7	10,4	3,7	9,2
55–64 jaar	13,2	12,2	7,6*	5,2*	7,5
<i>Opleidingsniveau</i>					
Laag	21,3**	19,3**	12,2	4,9	13,3**
Middelbaar	15,5	13,5	12,3	4,5	11,6
Hoog	6,1	5,3	5,5*	1,8*	3,8

* Categorie verschilt significant van de andere categorie(ën) ($p < 0,05$).

** Alle categorieën verschillen significant van elkaar ($p < 0,05$).

¹⁾ Regelmatig belast door gassen of dampen.

²⁾ Regelmatig belast door stoffen.

³⁾ Regelmatig werken met huidirriterende middelen.

⁴⁾ Regelmatig werken met dieren.

⁵⁾ Regelmatig werken met biologisch afval.

Tabel B
Chemische en biologische belasting op het werk naar bedrijfstak, gemiddelde 2000/2002

	Gassen ¹⁾	Stoffen ²⁾	Huid ³⁾	Dieren ⁴⁾	Afval ⁵⁾
	%				
Totaal	14,5	12,8	10,4	3,9	9,9
<i>Bedrijfstak</i>					
Landbouw en visserij	19,7*	24,4*	17,1*	39,4*	40,7*
Delfstoffenwinning	32,2*	25,7*	17,1	0,0	0,0
Industrie	26,7*	26*,0	13,3*	2,6*	3,7*
Energie- en waterleidingbedrijven	12,1	8,5*	6,6*	1,7*	1,0*
Bouwnijverheid	26,4*	38,3*	14,8*	1,3*	1,1*
Handel	15,0	10,9*	8,6*	3,8	9,8
Horeca	6,3*	5,9*	14,9*	6,9*	60,2*
Vervoer en communicatie	25,3*	8,9*	3,0*	1,7*	3,1*
Financiële instellingen	1,1*	1,2*	0,1*	0,5*	0,1*
Zakelijke dienstverlening	6,9*	5,5*	5,4*	1,3*	3,0*
Openbaar bestuur	8,3*	4,9*	2,8*	2,1*	3,4*
Onderwijs	6,3*	7,4*	4,7*	2,0*	6,4*
Gezondheids- en welzijnszorg	6,7*	5,1*	20,6*	4,7*	22,9*
Overige bedrijven ^a	18,5*	14,1	17,1*	4,5	9,7

^a Cultuur en overige dienstverlening, personeel in dienst van huishouden en internationale gemeenschapsorganen.

* Significant verschillend ten opzichte van gemiddelde ($p < 0,05$).

¹⁾ Regelmatig belast door gassen of dampen.

²⁾ Regelmatig belast door stoffen.

³⁾ Regelmatig werken met huidirriterende middelen.

⁴⁾ Regelmatig werken met dieren.

⁵⁾ Regelmatig werken met biologisch afval.

Bijlage 2 – vragenlijst

De vraagstelling naar chemische en biologische belasting wordt hieronder in schemavorm weergegeven. Eerst volgen enkele opmerkingen bij de vraagstelling.

Belasting door gassen of dampen

De vraagstelling naar belasting door gassen en dampen via de luchtwegen is opgesplitst in drie enquêtevragen. Gevraagd wordt naar de aanwezigheid op de werkplek van dampen van oplosmiddelen uit verf, inkt of lijm, uitlaatgassen van auto's, heftrucks of andere machines of apparaten en andere hinderlijke gassen of dampen. Oplosmiddelen en uitlaatgassen zijn beleidsmatig gezien belangrijke chemicaliën waaraan mensen kunnen worden blootgesteld. Omdat het niet mogelijk is om voor elk gas en elke damp een aparte vraag te stellen, is de derde algemene vraag toegevoegd. Deze vraag wordt alleen gesteld aan mensen die de eerste twee vragen met 'nee' beantwoorden.

Met behulp van deze drie vragen wordt een globale schatting gemaakt van de belasting door gassen of dampen van de werkzame beroepsbevolking. Mensen die op een of meer vragen 'ja, regelmatig' antwoorden zijn opgeteld. Kanttekening hierbij is dat respondenten die op de eerste en/of tweede vraag 'ja, soms' antwoorden de derde algemene vraag niet krijgen voorgelegd. Het is dus niet bekend of mensen die tijdens het werk niet regelmatig maar wel soms zijn blootgesteld aan dampen van oplosmiddelen en/of aan uitlaatgassen te maken hebben met andere hinderlijke dampen.

Belasting door stof

Er zijn drie vragen opgenomen over stof, namelijk stof van anorganisch materiaal, van organisch materiaal en van andere materialen. Omdat de termen anorganisch en organisch te moeilijk zijn, zijn deze termen niet in de vraagstelling opgenomen, maar worden er voorbeelden van deze soorten stof genoemd. Er is gekozen voor de term inademen om te verduidelijken dat het om stofdeeltjes gaat (en niet om textiel). Ook hier is een derde algemene vraag toegevoegd om een globale schatting van de belasting door stof te kunnen maken voor de werkzame beroepsbevolking. Net als bij de vragen over de belasting door gassen of dampen wordt deze vraag alleen gesteld aan mensen die op de eerste twee vragen 'nee' antwoorden.

Mensen die op een of meer vragen 'ja, regelmatig' antwoorden zijn samengenomen om de belasting door stof in de werkzame beroepsbevolking te kunnen schatten. Hierbij moet dezelfde kanttekening worden gemaakt als bij de vragen naar de gassen of dampen. Mensen die op de eerste en/of tweede vraag 'ja, soms' antwoorden krijgen de laatste vraag niet voorgelegd. Het is dus niet bekend in welke mate mensen die soms zijn blootgesteld aan organisch of anorganisch stof zijn blootgesteld aan ander stof.

Belasting door huidirriterende middelen

Blootstelling van de huid aan huidirriterende middelen wordt gemeten door middel van één vraag: 'Maakt u tijdens uw werk gebruik van middelen die de huid kunnen irriteren?'. In deze vraag worden geen voorbeelden opgenomen, omdat dit een onleesbare vraag oplevert. In de enquêteaanwijzing worden wel voorbeelden genoemd: schoonmaakmiddelen, producten voor haarverzorging, desinfecterende middelen en bestrijdingsmiddelen. Ter verduidelijking kan de enquêtrice deze voorbeelden noemen.

Blootstelling aan bacteriën, schimmels en virussen

Biologische belasting kan onder meer plaatsvinden via bacteriën, schimmels en virussen. Vooral mensen, dieren en planten kunnen bacteriën, schimmels en virussen doorgeven die schadelijk zijn voor de gezondheid. Blootstelling via mensen kan bijvoorbeeld optreden bij contact met bloed, ontlasting, slijmvliezen en aerosolen in de uitgedemde lucht. Deze blootstelling wordt niet in de EBB gevraagd.

De dierlijke blootstelling wordt veroorzaakt door het contact met dieren, zowel levend als dood of met producten van dieren of restanten van dieren. Voor het schatten van de dierlijke blootstelling is in de enquête gevraagd of mensen 'tijdens hun werk in aanraking komen met dieren'. Het overbrengen van bacteriën, schimmels en virussen via planten is in kaart gebracht door de vraag of mensen 'tijdens hun werk in aanraking komen met afval van groenten, fruit of planten of met etensresten'.

Omdat deze twee vragen niet de totale blootstelling aan bacteriën, schimmels en virussen bestrijken (omdat de blootstelling via mensen ontbreekt), is het niet mogelijk om een globale schatting van de biologische blootstelling te maken. Daarom worden de resultaten van de twee vragen niet samengevoegd, maar apart geanalyseerd.

CHEMISCHE EN BIOLOGISCHE BELASTING OP HET WERK

De vragen worden gesteld aan iedereen die werkzaam is voor 12 uur of meer in de eerste werkkring

Chemi

Zijn er op uw werkplek dampen aanwezig van oplosmiddelen uit verf, inkt of lijm?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Uitlaat

Zijn er op uw werkplek uitlaatgassen aanwezig van auto's, heftrucks of andere machines of apparaten?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Als **Chemi** = Nee & **Uitlaat** = Nee, dan volgt **Agas** en vervolgens **Org**. Anders volgt direct **Org**

Agas

Zijn er eventueel andere hinderlijke gassen of dampen aanwezig op uw werkplek?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Org

Is er op uw werkplek stof van meel, hout of graan aanwezig die u kunt inademen?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Anorga

Is er op uw werkplek stof van steen of cement aanwezig die u kunt inademen?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Als **Org** = Nee & **Anorg** = Nee, dan volgt **Astof** en vervolgens **Schoonm**. Anders volgt direct **Schoonm**

Astof

Is er op uw werkplek stof van andere materialen aanwezig die u kunt inademen?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Schoonm

Maakt u tijdens uw werk gebruik van middelen die de huid kunnen irriteren?

ENQ: Bijvoorbeeld: schoonmaakmiddelen, producten voor haarverzorging, desinfecterende middelen, bestrijdingsmiddelen

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Biolog

Komt u tijdens uw werk in aanraking met dieren?

ENQ: Levende of dode dieren of restanten van dieren

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

Schimmel

Komt u tijdens uw werk in aanraking met afval van groenten, fruit of planten of met etensresten?

1. Ja, regelmatig
2. Ja, soms
3. Nee

2. Tabellen

Sociaal-economische statistieken in StatLine

StatLine

De cijfers van het CBS zijn beschikbaar via internet. Via de website van het CBS kunt u toegang verkrijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Deze resultaten kunt u gratis bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een Webselector een keuze worden gemaakt uit alle publicaties die zijn opgenomen in StatLine.

Hoe vindt u sociaal-economische cijfers in StatLine?

In StatLine zijn veel cijfers over sociaal-economische onderwerpen te vinden. U vindt deze cijfers als volgt. Ga naar de openingspagina van de CBS homepage (www.cbs.nl), ga met de muis op 'Cijfers' in de linkerbalk staan en klik in het pop-up menu op 'StatLine databank'. U krijgt nu een scherm waarin wordt uitgelegd hoe u binnen StatLine kunt zoeken naar onderwerpen.

Klik in de tekst op het eerste woord 'StatLine'. U krijgt nu een scherm waarin u twee mogelijkheden hebt om StatLine te benaderen (*figuur 1*). Dit scherm kunt u overigens ook direct oproepen door op de homepage van het CBS op de rode tekst 'StatLine' aan de rechterkant te klikken. De eerste ingang tot StatLine is zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'zoeken' klikt, selecteert een zoekmachine tabellen van StatLine-publicaties waarin het door u gekozen trefwoord voorkomt.

De tweede mogelijkheid is zelf te zoeken in de themaboom. U klikt dan op 'thema's', waarna de StatLine Webselector gestart wordt. U kunt dan snel gegevens vinden over sociaal-economische onderwerpen als u klikt op 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Door op het plusje voor een geel mapje te klikken krijgt u de onderliggende thema's of publicaties te zien. De StatLine-publicaties zijn te herkennen aan het blauwe pijtje voor de titel. In de StatLine-publicaties kunt u zelf een tabel samenstellen door onderwerpen, detailleringen en periodes te selecteren.

In *figuur 2* is een voorbeeld gegeven. In de linkerhelft van het scherm staat het bovenste deel van het thema 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Deze bevat zowel subthema's als publicaties. De publicatie 'Beroepsbevolking naar geslacht' is aangeklikt.

In het rechterdeel van het scherm staan de onderwerpen van deze publicatie: werkzame personen, beroepsbevolking, et cetera. Submappen in het rechterdeel opent u door op het 'plusje' te klikken. Rechtsboven staan naast de onderwerpen de detailleringen waaruit geselecteerd kan worden: persoonskenmerken (leeftijd, onderwijsniveau, herkomst, positie huishouden), geslacht en perioden. Wanneer u klaar bent met selecteren, klikt u op 'Gegevens tonen' en wordt de door u samengestelde tabel op het scherm getoond. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('Tabel bewaren') boven de tabel klikt, krijgt u de keuze om de tabel in Excel-formaat of in een ander formaat op te slaan.

Wat kunt u in StatLine vinden?

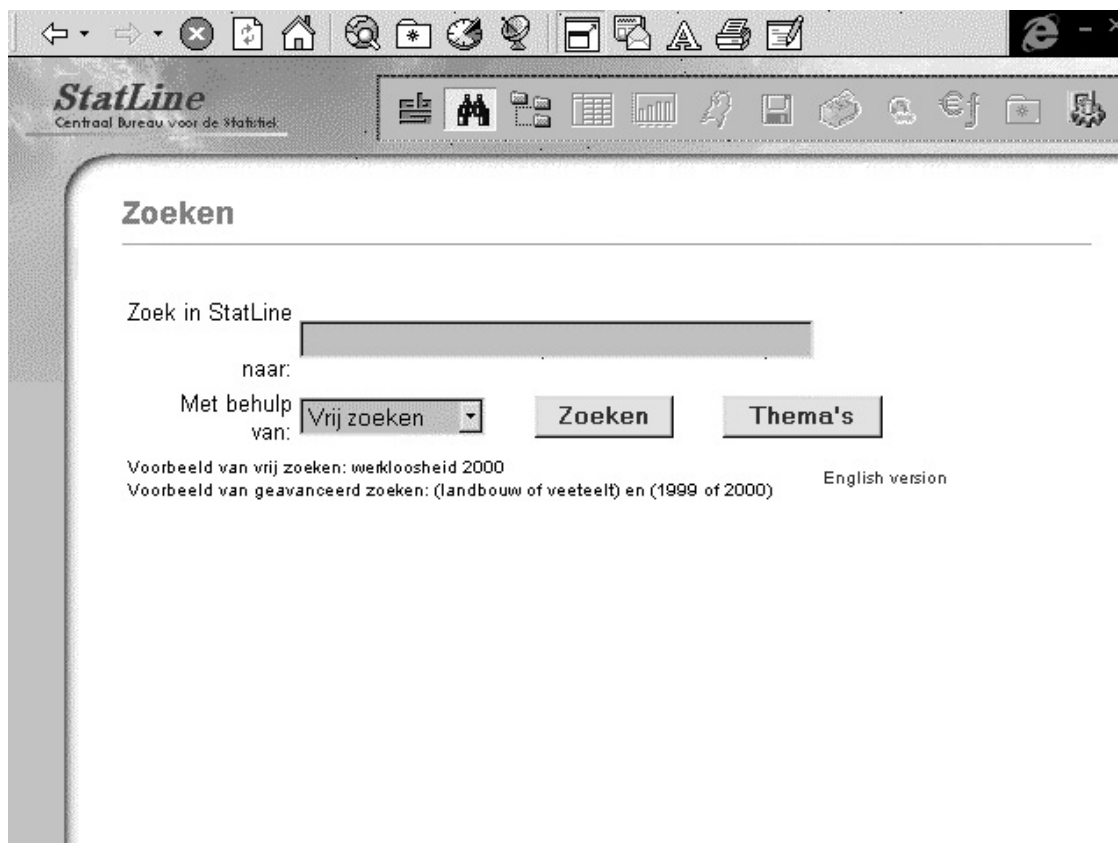
Er is een groot aantal StatLine-publicaties over sociaal-economische onderwerpen. De meeste vindt u onder de kop 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Over arbeid zijn onder meer cijfers opgenomen over banen en lonen, en cao-gegevens, vacatures, beroepsbevolking, werkloosheid arbeidsomstandigheden en vakbeweging. Onder inkomen vindt u onder andere gegevens over inkomensverdelingen, samenstelling van het inkomen, koopkracht, vermogens en bestedingen. Onder sociale zekerheid staan publicaties over arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, de bijstandswet en het ziekteverzuim.

Meer cijfers over sociaal-economische onderwerpen zijn te vinden bij 'Historische reeksen' (net onder 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid' in *figuur 2*). Hierin vindt u tijdreeksen vanaf 1899 voor een beperkt aantal onderwerpen. Cijfers per gemeente of andere regio's zijn behalve onder de thema's zelf ook te vinden bij het thema 'Nederland regionaal'.

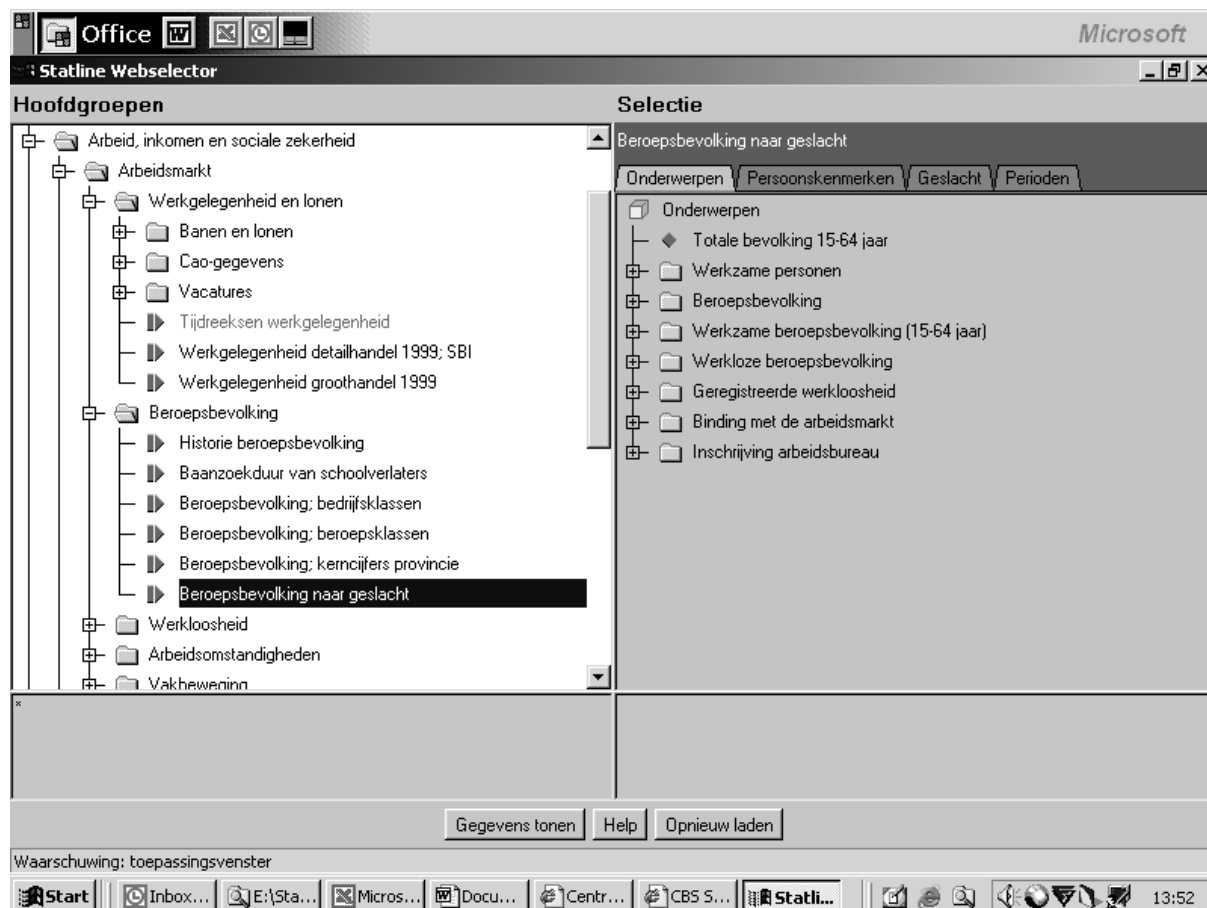
Nieuwe cijfers

De bestaande publicaties ondergaan regelmatig een update. Op de homepage van het CBS vindt u onder de rode tekst 'StatLine' de tekst 'updates'. Wanneer u hierop klikt verschijnt een overzicht van StatLine-publicaties die nieuw verschenen zijn en die een update hebben ondergaan.

Figuur 1

Figuur 2

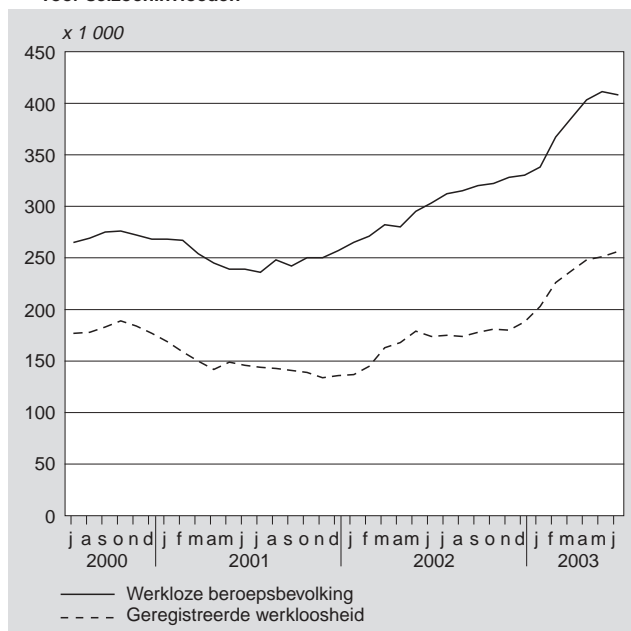
2.0 Kerncijfers

	Basis c.q. eenheid	2000	2001	2002	2002				2003	
					1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.
1. Werkgelegenheid en vacatures ¹⁾										
Werkzame personen	1 000	8 124	8 274*	8 349*
Werknemers	1 000	6 969	7 123*	7 190*
Zelfstandigen	1 000	1 155	1 151*	1 159*
Banen van werknemers	1 000	7 285	7 451*	7 509*	7 472*	7 513*	7 538*	7 513*	7 482*	7 491*
Landbouw en visserij	1 000	118	121*	122*	113*	125*	127*	123*	113*	124*
Industrie en bouwnijverheid	1 000	1 528	1 539*	1 515*	1 520*	1 524*	1 517*	1 500*	1 477*	1 474*
Commerciële dienstverlening	1 000	3 470	3 541*	3 531*	3 539*	3 541*	3 537*	3 507*	3 493*	3 477*
Niet-commerciële dienstverlening	1 000	2 169	2 250*	2 341*	2 300*	2 323*	2 357*	2 382*	2 399*	2 416*
Mannen	1 000	4 121	4 176*	4 179*	4 172*	4 189*	4 191*	4 165*	4 135*	4 136*
Vrouwen	1 000	3 164	3 275*	3 330*	3 300*	3 324*	3 347*	3 348*	3 347*	3 355*
Voltijd	1 000	4 131	4 168*	4 149*
Deeltijd	1 000	3 155	3 283*	3 360*
Vast	1 000	6 528	6 656*	6 721*
Flexibel	1 000	757	795*	788*
Vacatures ²⁾	1 000	203	197	149	178	162	115	121	124	
Landbouw en visserij	1 000	3	3	3	5	4	1	2	3	
Industrie en bouwnijverheid	1 000	47	41	28	35	32	19	20	20	
Commerciële dienstverlening	1 000	110	106	76	90	82	59	62	66	
Niet-commerciële dienstverlening	1 000	42	47	42	48	44	36	37	34	
2. Beroepsbevolking en werkloosheid										
Beroepsbevolking	1 000	7 188*	7 315*	7 444*	7 344*	7 420*	7 534*	7 477*	7 442*	7 501*
Mannen	1 000	4 277*	4 317*	4 366*	4 322*	4 370*	4 407*	4 365*	4 329*	4 369*
Vrouwen	1 000	2 911*	2 998*	3 077*	3 021*	3 049*	3 126*	3 112*	3 112*	3 132*
Werkzame beroepsbevolking	1 000	6 919*	7 064*	7 141*	7 062*	7 132*	7 212*	7 159*	7 064*	7 098*
Mannen	1 000	4 164*	4 209*	4 219*	4 193*	4 230*	4 248*	4 205*	4 130*	4 164*
Vrouwen	1 000	2 755*	2 856*	2 922*	2 869*	2 902*	2 963*	2 954*	2 935*	2 934*
Werkloze beroepsbevolking	1 000	269*	251*	302*	282*	287*	322*	318*	377*	403*
Mannen	1 000	113*	108*	147*	129*	140*	159*	160*	200*	204*
Vrouwen	1 000	156*	142*	155*	152*	147*	163*	158*	178*	198*
Geregistreerde werkloosheid	1 000	188	146	170	161	164	172	182	241	239
Mannen	1 000	98	77	91	82	87	94	100	139	135
Vrouwen	1 000	90	69	79	79	77	77	82	102	104
Geregistreerde werkloosheid	%	2,6	2,0*	2,3*	2,2*	2,2*	2,3*	2,4*	3,2*	3,2*
Mannen	%	2,3	1,8*	2,1*	1,9*	2,0*	2,2*	2,3*	3,2*	3,1*
Vrouwen	%	3,1	2,3*	2,6*	2,6*	2,5*	2,5*	2,7*	3,3*	3,4*

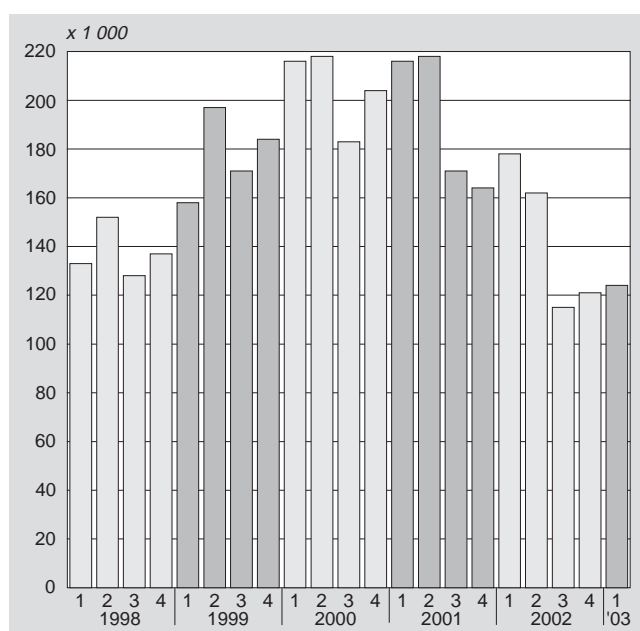
¹⁾ De gehele werkgelegenheid inclusief minder dan 12 uur.

²⁾ Exclusief vacatures bij overheid en onderwijs.

1. Werkloze beroepsbevolking en geregistreerde werkloosheid (driemaandsgemiddelden onder de middelste maand) gecorrigeerd voor seizoeninvloeden

2. Vacatures, ultimo kwartaal

	Basis c.q. eenheid	2000	2001	2002	2002				2003	
					1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.
3. Collectieve arbeidsvoorwaarden en vakverenigingen										
Cao-lonen per uur incl. bijzondere beloningen	2000=100	100,0	104,4	108,2	106,9	107,8	108,9	109,2	110,4*	111,0*
Particuliere bedrijven	2000=100	100,0	104,2	107,8	106,6	107,4	108,4	108,8	110,0*	110,3*
Gesubsidieerde sector	2000=100	100,0	105,2	109,6	107,9	109,0	110,6	110,7	112,3*	112,3*
Overheid	2000=100	100,0	104,4	109,0	107,8	108,5	109,5	110,0	111,2*	112,8*
Leden van vakverenigingen ¹⁾	1 000	1 797	1 800	1 781	1 781	1 786	1 787	1 777	1 751	1 756
Verloren arbeidsdagen door stakingen ²⁾	1 000	9,4	45,1	245,5	26,7	218,5	0,2	.	.	.
4. Lonen en loonkosten										
Verdiende lonen per maand van Voltijdwerknemers ³⁾	euro	2 369*	2 517
Minimumloon per maand	euro	.	.	.	1 206,60	1 206,60	1 231,80	1 231,80	1 249,20	1 249,20
Aantal minimumloners	1 000	284,6	282,6
Loonkosten per uur in industrie en (bouw) nijverheid	euro	25,21**	26,50*	27,66*	27,19*	27,55*	27,94*	27,98*	28,24*	.
5. Inkomen, vermogen en consumptie										
Gemiddeld beschikbaar inkomen van huishoudens ⁴⁾	1 000 euro	24,8
Dynamische koopkrachtverandering ⁵⁾ , t.o.v. 1 jaar eerder	%	2,0
Gemiddeld vermogen per huishouden	1 000 euro	108	113*
Gemiddelde bestedingen per huishouden	1 000 euro
Consumptie (volumemutatie per persoon) ⁶⁾	%	2,8*	0,4*	0,3*	0,6*	0,0*	0,3*	0,4*	0,1*	.
Consumentenvertrouwen ⁷⁾ , gem. saldo pos. en neg. antw.		25	-1	-20	-5	-17	-27	-32	-36	-36
Consumentenprijsindex ⁸⁾										
Alle huishoudens	2000=100	100,0	104,2	.	106,5
Geharmoniseerde index CPI, Nederland	1996=100	108,2	113,8	.	116,9
6. Sociale zekerheid										
WW uitkeringen ⁹⁾	1 000	204	176	182	180	179	184	204	238	.
WW uitkeringen seizoengecorrigeerd	1 000	204	176	183	172	185	191	204	227	.
Algemene bijstandswet, (incl. RWVW)										
periodiek algemeen <65 jaar, thuiswonend	1 000	335	322	.	321	318	317	320	.	.
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	1 000	942	970	987	985	988	988	993	992	.
Ziekteverzuim (exclusief overheid) ¹⁰⁾	%	6,1	6,1	.	6,5	6,0	5,6	6,1	6,0	.

¹⁾ Betreft vakverenigingen aangesloten bij de FNV, het CNV en de Vakcentrale MHP en tot 1998 de AVC.

²⁾ De gegevens voor het tweede kwartaal van 2001 zijn exclusief de acties in verband met de CAO Ziekenhuizen. Ter voorkoming van onthulling van herkenbare afzonderlijke bedrijven zijn de gegevens van het derde en vierde kwartaal 2001 samengevoegd.

³⁾ De samenstelling is ingaande 1999 gewijzigd (zie art. 'Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers' in de Sociaal-economische maandstatistiek, december 2001).

⁴⁾ Het besteedbaar inkomen is de som van inkomsten uit alle bronnen na aftrek van premies en belastingen.

⁵⁾ De ontwikkeling van werkelijk ondervonden koopkracht.

⁶⁾ Consumptie door huishoudens incl. Instellingen Zonder Winstoogmerk werkzaam ten behoeve van huishoudens (binnenlands). Het betreft hier mutaties t.o.v. de overeenkomstige periode voorgaand jaar.

⁷⁾ Jaar- en kwartaalcijfers zijn berekend als een gewogen gemiddelde van het maandelijks vastgestelde consumentenvertrouwen. De index is weergegeven op een schaal van -100 tot +100.

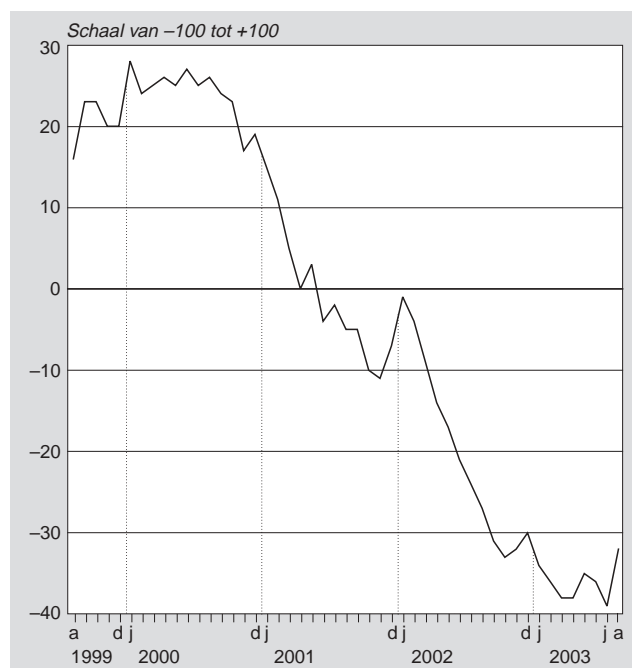
⁸⁾ De WW-cijfers wijken af van eerder gepubliceerde cijfers.

In het verleden werd het aantal WW-uitkeringen gepubliceerd op transactiebasis. Hierbij werden uitkeringen gecorrigeerd met maximaal 6 maanden nagekomen informatie.

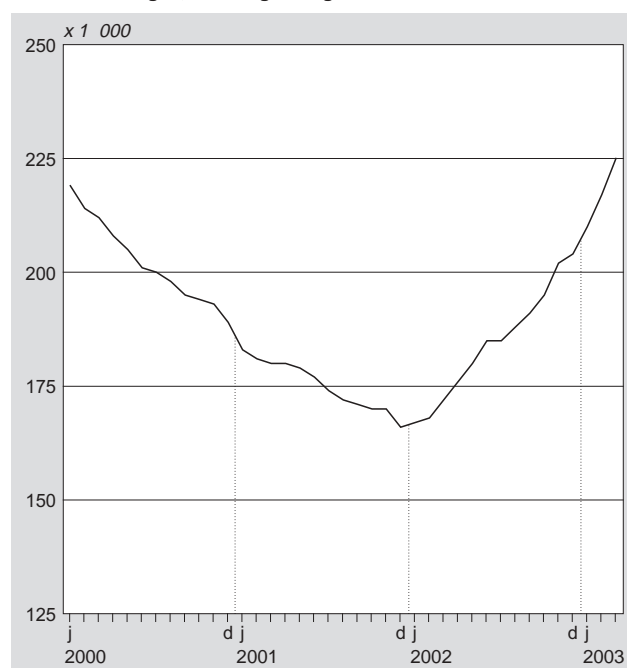
⁹⁾ Inclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof.

¹⁰⁾ Cijfers tijdelijk niet beschikbaar (zie Sociaal-economische maandstatistiek, juli 2003, pagina 8).

3. Index consumentenvertrouwen

4. WW-uitkeringen, seizoengecorrigeerd

2.1 Werkgelegenheid

Tabel 2.1.1
Werkzame beroepsbevolking ¹⁾

	Dec.– Febr.	Jan.– Mrt.	Febr.– Apr.	Mrt.– Mei.	Apr.– Juni	Mei.– Juli	Juni– Aug.	Juli– Sept.	Aug.– Okt.	Sept.– Nov.	Okt.– Dec.	Nov.– Jan.
<i>x 1 000</i>												
2000	6 812	6 791	6 834	6 846	6 900	6 964	7 038	7 010	6 982	6 959	6 973	6 938
2001	6 934	6 958	6 984	7 017	7 045	7 104	7 165	7 154	7 121	7 090	7 101	7 082
2002	7 053	7 062	7 067	7 094	7 132	7 174	7 212	7 212	7 194	7 164	7 159	7 136
2003	7 087	7 064	7 061	7 069	7 098	7 145						
<i>Verandering t.o.v. een jaar eerder</i>												
2001	122	167	150	171	145	140	127	144	139	131	128	144
2002	119	104	83	77	87	70	47	58	73	74	58	54
2003	34	2	-6	-25	-34	-29						
<i>Na verwijdering van seizoensinvloeden</i>												
2000	6 868	6 846	6 889	6 885	6 913	6 922	6 952	6 942	6 941	6 954	6 969	6 966
2001	6 990	7 013	7 039	7 056	7 058	7 062	7 079	7 086	7 080	7 084	7 097	7 110
2002	7 108	7 117	7 122	7 134	7 145	7 131	7 126	7 144	7 153	7 159	7 155	7 164
2003	7 143	7 120	7 115	7 109	7 111	7 103						

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking van 15–64 jaar.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.2
Werkzame beroepsbevolking ¹⁾

	2002*				2003*			
	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni	Mei–Juli	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni	Mei–Juli
<i>x 1 000</i>								
Totaal	7 067	7 094	7 132	7 174	7 061	7 069	7 098	7 145
15–24 jaar	802	816	838	884	790	789	810	851
25–44 jaar	3 948	3 953	3 954	3 943	3 885	3 892	3 895	3 902
45–64 jaar	2 318	2 325	2 340	2 346	2 385	2 388	2 394	2 392
Man	4 198	4 213	4 230	4 238	4 139	4 145	4 165	4 181
15–24 jaar	427	432	442	460	418	420	426	445
25–44 jaar	2 289	2 294	2 292	2 286	2 219	2 223	2 234	2 234
45–64 jaar	1 482	1 486	1 495	1 492	1 502	1 502	1 505	1 502
Vrouw	2 869	2 881	2 902	2 935	2 922	2 925	2 934	2 963
15–24 jaar	374	384	396	424	373	369	384	406
25–44 jaar	1 659	1 658	1 662	1 657	1 666	1 669	1 661	1 668
45–64 jaar	836	839	845	854	883	887	889	890

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking van van 15–64 jaar naar geslacht en leeftijd, niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.3
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak

	2001*		2002*				2003*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>x 1 000</i>								
Totaal	7 489	7 490	7 472	7 513	7 538	7 513	7 482	7 491
Landbouw en visserij	127	124	113	125	127	123	113	124
Delfstoffenwinning	8	8	8	9	8	8	8	8
Industrie	1 056	1 052	1 047	1 043	1 029	1 018	1 016	1 012
Energie en water	36	36	36	35	36	35	35	35
Bouwnijverheid	446	446	430	437	443	439	417	419
Handel, horeca en reparatie	1 557	1 559	1 566	1 567	1 561	1 556	1 558	1 549
Vervoer en communicatie	471	468	466	466	467	460	457	457
Financiële en zakelijke diensten	1 527	1 516	1 507	1 509	1 510	1 491	1 477	1 470
Overheid	932	945	954	957	966	982	987	986
Zorg en overige diensten	1 328	1 335	1 346	1 365	1 390	1 401	1 412	1 430
Mannen	4 196	4 188	4 172	4 189	4 191	4 165	4 135	4 136
Landbouw en visserij	90	88	80	87	90	88	80	87
Delfstoffenwinning	7	7	7	7	7	7	7	7
Industrie	795	793	790	786	776	768	768	765
Energie en water	29	29	29	28	28	28	28	28
Bouwnijverheid	406	405	390	399	404	398	378	383
Handel, horeca en reparatie	823	819	828	833	830	822	825	825
Vervoer en communicatie	333	332	330	330	330	328	326	325
Financiële en zakelijke diensten	848	845	840	841	840	834	821	816
Overheid	520	525	526	526	530	535	536	535
Zorg en overige diensten	345	345	352	353	356	356	366	366
Vrouwen	3 293	3 302	3 300	3 324	3 347	3 348	3 347	3 355
Landbouw en visserij	38	37	32	38	37	35	33	37
Delfstoffenwinning	1	1	1	2	1	1	1	1
Industrie	262	258	257	257	254	250	248	247
Energie en water	7	7	7	7	7	7	7	7
Bouwnijverheid	40	41	39	38	39	41	39	36
Handel, horeca en reparatie	734	741	739	734	731	734	734	724
Vervoer en communicatie	138	136	135	136	137	132	131	132
Financiële en zakelijke diensten	680	671	668	668	669	657	656	654
Overheid	411	420	427	432	437	446	451	451
Zorg en overige diensten	983	990	995	1 013	1 035	1 045	1 046	1 064
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	2,2	1,9	1,3	0,9	0,7	0,3	0,1	-0,3
Landbouw en visserij	2,5	2,4	2,1	1,6	-0,3	-1,3	0,3	-0,7
Delfstoffenwinning	-3,9	-2,2	-1,6	1,5	1,0	0,6	-1,7	-2,8
Industrie	0,3	-0,3	-0,8	-1,6	-2,5	-3,2	-2,9	-3,0
Energie en water	-2,4	-2,6	-3,0	-3,2	-2,2	-1,6	-1,0	-1,1
Bouwnijverheid	1,9	1,7	1,1	0,3	-0,6	-1,6	-2,9	-4,1
Handel, horeca en reparatie	2,0	1,7	1,3	0,8	0,3	-0,2	-0,5	-1,1
Vervoer en communicatie	2,9	2,0	0,9	-0,2	-0,9	-1,7	-1,7	-1,8
Financiële en zakelijke diensten	1,0	0,6	-0,5	-0,9	-1,1	-1,7	-2,0	-2,5
Overheid	3,2	3,8	3,2	3,2	3,8	3,9	3,6	3,0
Zorg en overige diensten	4,4	4,4	3,8	4,0	4,7	4,9	4,8	4,7
Mannen	1,2	1,1	0,7	0,3	-0,1	-0,5	-0,9	-1,3
Landbouw en visserij	4,8	6,2	3,3	-0,4	-0,2	0,6	-0,2	-0,1
Delfstoffenwinning	-5,5	-3,6	-0,6	1,8	0,1	-1,0	-2,0	-3,0
Industrie	-1,1	-1,4	-0,8	-1,3	-2,4	-3,2	-2,7	-2,7
Energie en water	-2,6	-3,0	-3,1	-4,1	-3,8	-2,9	-2,4	-2,7
Bouwnijverheid	0,9	0,9	0,9	0,6	-0,5	-1,6	-3,2	-4,2
Handel, horeca en reparatie	2,1	1,8	1,2	1,0	0,9	0,4	-0,4	-0,9
Vervoer en communicatie	2,5	1,7	1,0	-0,4	-1,1	-1,3	-1,3	-1,4
Financiële en zakelijke diensten	1,3	0,9	0,0	-0,6	-0,9	-1,4	-2,3	-2,9
Overheid	0,8	2,1	1,8	1,9	1,8	1,9	1,9	1,7
Zorg en overige diensten	3,6	3,8	2,1	2,3	3,2	3,4	4,0	3,8
Vrouwen	3,4	2,9	2,0	1,7	1,7	1,4	1,4	0,9
Landbouw en visserij	-2,6	-5,7	-0,7	6,6	-0,7	-5,8	1,6	-2,0
Delfstoffenwinning	5,2	5,8	-6,4	-0,3	5,5	8,9	0,1	-1,6
Industrie	4,5	3,2	-1,0	-2,5	-3,0	-3,4	-3,6	-3,9
Energie en water	-1,5	-0,7	-2,6	0,2	4,8	3,6	4,7	5,4
Bouwnijverheid	13,3	10,1	2,5	-2,0	-1,9	-0,8	-0,1	-3,5
Handel, horeca en reparatie	2,0	1,6	1,5	0,6	-0,4	-0,9	-0,6	-1,3
Vervoer en communicatie	4,0	2,7	0,5	0,3	-0,5	-2,7	-2,8	-2,8
Financiële en zakelijke diensten	0,7	0,1	-1,1	-1,3	-1,5	-2,0	-1,7	-2,1
Overheid	6,4	5,9	4,9	4,7	6,2	6,3	5,6	4,5
Zorg en overige diensten	4,7	4,5	4,5	4,6	5,2	5,5	5,2	5,1

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.4
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak

	2001*		2002*				2003*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>1 000 arbeidsjaren</i>								
Totaal	5 778	5 769	5 761	5 778	5 787	5 760	5 730	5 727
Landbouw en visserij	93	91	82	89	91	90	82	88
Delfstoffenwinning	8	8	8	8	8	8	8	8
Industrie	929	924	922	917	905	897	895	890
Energie en water	33	33	33	33	33	33	32	32
Bouwnijverheid	422	422	406	413	419	415	393	396
Handel, horeca en reparatie	1 088	1 082	1 090	1 093	1 088	1 080	1 082	1 080
Vervoer en communicatie	391	388	387	388	388	383	381	381
Financiële en zakelijke diensten	1 193	1 187	1 184	1 180	1 178	1 165	1 156	1 147
Overheid	751	762	767	765	771	782	787	781
Zorg en overige diensten	871	871	882	892	906	909	913	924
Mannen	3 694	3 687	3 673	3 682	3 682	3 663	3 633	3 628
Landbouw en visserij	72	71	65	68	71	70	64	68
Delfstoffenwinning	7	7	7	7	7	7	7	7
Industrie	742	740	739	734	725	719	718	713
Energie en water	28	28	28	28	28	27	27	27
Bouwnijverheid	395	395	380	388	393	388	368	372
Handel, horeca en reparatie	661	656	663	666	664	657	659	659
Vervoer en communicatie	297	296	295	295	294	292	291	291
Financiële en zakelijke diensten	737	737	734	732	730	726	716	710
Overheid	472	478	478	477	481	487	487	484
Zorg en overige diensten	280	280	286	288	290	290	296	297
Vrouwen	2 085	2 082	2 088	2 096	2 105	2 096	2 097	2 099
Landbouw en visserij	21	20	18	20	21	20	18	20
Delfstoffenwinning	1	1	1	1	1	1	1	1
Industrie	187	184	183	184	180	178	177	177
Energie en water	5	5	5	5	5	5	5	5
Bouwnijverheid	26	27	26	25	26	27	26	24
Handel, horeca en reparatie	426	426	428	428	424	423	423	421
Vervoer en communicatie	94	93	92	93	94	91	90	90
Financiële en zakelijke diensten	455	451	450	448	447	439	440	437
Overheid	279	284	289	288	290	295	299	297
Zorg en overige diensten	590	591	596	604	616	619	617	627
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	1,6	1,6	1,0	0,4	0,2	-0,2	-0,5	-0,9
Landbouw en visserij	2,6	4,6	3,0	-0,6	-1,7	-1,8	-0,3	-0,6
Delfstoffenwinning	-4,5	-3,0	-0,9	1,9	0,6	-0,4	-1,6	-2,7
Industrie	-0,4	-1,0	-1,1	-1,8	-2,6	-3,0	-2,9	-3,0
Energie en water	-2,4	-2,4	-2,4	-2,9	-1,9	-1,3	-1,0	-1,5
Bouwnijverheid	1,7	1,7	1,3	0,3	-0,6	-1,6	-3,0	-4,2
Handel, horeca en reparatie	1,3	1,5	1,0	0,4	0,0	-0,2	-0,8	-1,2
Vervoer en communicatie	2,0	0,7	0,4	-0,3	-0,8	-1,3	-1,5	-1,7
Financiële en zakelijke diensten	0,7	0,7	-0,1	-1,0	-1,3	-1,9	-2,4	-2,8
Overheid	2,9	3,7	3,1	2,7	2,6	2,6	2,6	2,1
Zorg en overige diensten	4,2	4,4	3,4	3,4	4,0	4,3	3,5	3,5
Mannen	0,7	0,8	0,7	0,1	-0,3	-0,6	-1,1	-1,5
Landbouw en visserij	4,2	6,5	3,6	-2,4	-2,2	-1,3	-0,9	-0,1
Delfstoffenwinning	-6,0	-4,2	-0,9	1,9	0,1	-0,9	-2,0	-3,0
Industrie	-1,4	-1,7	-1,0	-1,5	-2,4	-2,8	-2,8	-2,8
Energie en water	-2,4	-2,6	-2,4	-3,4	-3,1	-2,1	-2,0	-2,7
Bouwnijverheid	0,9	1,1	1,2	0,5	-0,5	-1,7	-3,2	-4,2
Handel, horeca en reparatie	1,2	1,4	0,9	0,5	0,4	0,1	-0,6	-1,0
Vervoer en communicatie	1,6	0,4	0,5	-0,3	-1,1	-1,1	-1,2	-1,4
Financiële en zakelijke diensten	0,7	0,9	0,5	-0,4	-0,9	-1,5	-2,5	-3,0
Overheid	0,7	2,3	2,1	2,0	1,8	1,9	1,9	1,5
Zorg en overige diensten	3,1	3,0	1,9	2,4	3,4	3,5	3,5	3,2
Vrouwen	3,3	3,0	1,7	1,0	1,0	0,7	0,4	0,1
Landbouw en visserij	-2,7	-1,7	0,7	6,0	0,0	-3,5	1,9	-2,4
Delfstoffenwinning	4,7	4,6	-0,8	1,9	3,7	3,4	0,7	-1,3
Industrie	3,8	2,0	-1,8	-2,7	-3,4	-3,5	-3,5	-3,9
Energie en water	-2,2	-1,3	-2,3	0,0	5,0	3,4	4,8	5,5
Bouwnijverheid	13,9	11,2	3,2	-2,8	-2,0	-0,8	-0,2	-3,7
Handel, horeca en reparatie	1,6	1,7	1,1	0,3	-0,5	-0,7	-1,0	-1,6
Vervoer en communicatie	3,4	1,9	0,2	0,0	0,1	-1,9	-2,4	-2,4
Financiële en zakelijke diensten	0,7	0,3	-1,0	-1,9	-1,8	-2,6	-2,2	-2,5
Overheid	6,8	6,2	4,7	3,7	4,1	3,8	3,6	3,1
Zorg en overige diensten	4,7	5,0	4,1	3,8	4,3	4,6	3,5	3,7

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

2.2 Vacatures

Tabel 2.2.1
Vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte

	2001				2002				2003	Jaar- mutatie 2002- 2003	
	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart		
	<i>x 1 000</i>										
Totaal	215,6	218,1	170,7	163,9	177,8	162,0	115,1	120,9	123,5	-54,3	
w.v.											
Particuliere bedrijven ¹⁾	200,6	201,7	156,1	147,8	162,8	146,0	103,3	107,9	113,1	-49,6	
Overheid	15,0	16,4	14,7	16,0	15,1	15,9	11,8	12,9	10,4	-4,6	
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	4,4	3,4	2,7	2,6	4,6	4,0	1,2	1,9	2,9	-1,7
Industrie en bouwnijverheid	10-45	45,2	45,5	35,0	33,8	35,1	31,6	18,7	19,6	20,0	-15,1
Commerciële dienstverlening	50-74	118,7	118,6	88,1	82,0	90,0	82,3	59,2	62,0	66,4	-23,6
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	47,4	50,6	44,9	45,5	48,1	44,1	36,0	37,3	34,2	-13,9
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	-0,1
Industrie	15-37	24,5	24,8	20,0	18,5	18,4	16,8	11,2	12,3	11,3	-7,2
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	0,7	0,5	0,4	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	-0,2
Bouwnijverheid	45	19,8	20,1	14,5	14,6	15,8	14,2	6,9	6,8	8,2	-7,6
Handel	50-52	35,3	35,9	26,6	25,9	29,9	27,7	20,7	23,7	23,2	-6,6
Horeca	55	9,3	9,5	8,4	7,4	9,0	9,9	6,7	5,7	6,0	-3,1
Vervoer en communicatie	60-64	11,4	10,7	8,1	7,0	8,2	7,8	5,6	4,8	6,6	-1,6
w.o. post en telecommunicatie	64	2,8	2,1	1,3	1,3	1,2	0,9	0,6	1,1	1,1	-0,1
Financiële instellingen	65-67	8,2	7,5	5,9	7,5	6,0	4,8	3,0	3,4	4,2	-1,8
Zakelijke dienstverlening	70-74	54,4	54,9	39,2	34,2	36,9	32,0	23,2	24,5	26,4	-10,5
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	10,7	8,4	6,1	5	4,1	3,3	1,8	2,3	2,0	-2,2
Openbaar bestuur	75	9,8	9,6	9,0	10,0	9,9	9,0	7,3	7,8	6,8	-3,1
Onderwijs	80	5,7	7,0	6,3	6,1	4,3	5,8	3,7	3,5	3,1	-1,3
Gezondheids- en welzijnszorg	85	22,8	23,8	22,2	21,5	24,0	20,9	19,4	19,6	17,9	-6,1
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	9,1	10,3	7,5	7,9	10,0	8,4	5,7	6,4	6,4	-3,5
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		54,4	61,1	45,7	44,1	54,0	47,6	28,0	34,6	34,4	-19,6
Bedrijven met 10-99 werknemers		65,0	69,6	52,4	50,4	55,5	51,3	33,8	33,2	35,8	-19,7
Bedrijven met 100 werknemers en meer		96,2	87,4	72,7	69,4	68,3	63,0	53,4	53,1	53,4	-15,0

¹⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Tabel 2.2.2
Vacatures naar economische activiteit, voor seizoen gecorrigeerd

	SBI-code	2000				2001				2002				2003
		31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart
<i>x 1 000</i>														
Totaal		200,3	201,4	203,0	213,3	205,6	200,8	191,4	171,4	167,8	147,0	133,0	127,5	115,7
Bedrijfssector														
Landbouw en visserij	01-05	2,9	3,5	3,4	5,0	3,6	2,9	3,3	3,5	3,6	3,4	1,5	2,6	2,3
Industrie en bouwnijverheid	10-45	47,2	49,5	46,7	46,3	43,8	40,9	39,5	36,1	33,2	27,2	23,5	21,8	18,5
Commerciële dienstverlening w.o.	50-74	108,3	107,1	110,2	117,0	112,3	109,1	99,7	86,0	84,4	74,6	68,8	65,6	61,7
Handel	50-52	34,8	34,5	34,5	36,6	34,0	32,7	29,8	27,3	28,5	24,4	24,2	25,0	22,1
Zakelijke dienstverlening	70-74	45,1	45,0	47,3	52,0	51,5	50,1	44,7	36,1	34,7	29,2	26,6	25,9	24,1
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	41,9	41,3	42,7	45,0	45,9	47,9	48,9	45,8	46,6	41,8	39,2	37,5	33,2

Bron: CBS, Vacature-enquête.

Tabel 2.2.3
Ontstane vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte ¹⁾

	SBI-code	2001				2002				2003	Jaar- mutatie 2002- 2003
		31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	
<i>x 1 000</i>											
Totaal		270	273	209	194	213	200	160	162	177	-37
w.v.											
Particuliere bedrijven ²⁾		252	252	189	176	196	182	141	149	165	-31
Overheid		18	20	20	17	17	18	19	13	11	-6
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	6	4	4	3	6	4	2	3	5	-1
Industrie en bouwnijverheid	10-45	49	42	33	30	35	31	20	21	27	-7
Commerciële dienstverlening	50-74	152	160	114	107	115	111	86	92	100	-15
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	62	67	58	54	57	54	52	45	45	-13
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie	15-37	27	27	20	18	19	17	13	13	15	-4
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Bouwnijverheid	45	22	15	12	11	15	13	7	7	12	-3
Handel	50-52	55	52	45	44	43	40	35	38	38	-5
Horeca	55	17	23	16	11	15	19	11	9	10	-4
Vervoer en communicatie	60-64	14	15	10	9	12	12	9	8	10	-2
w.o. post en telecommunicatie	64	3	3	2	2	2	1	1	1	1	-1
Financiële instellingen	65-67	9	7	7	8	5	5	4	5	5	-1
Zakelijke dienstverlening	70-74	56	63	37	34	40	35	27	33	37	-3
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	9	6	5	4	3	3	2	3	3	0
Openbaar bestuur	75	9	9	7	9	8	7	6	6	6	-2
Onderwijs	80	9	11	14	8	8	10	12	6	6	-2
Gezondheids- en welzijnzorg	85	32	32	27	27	30	27	26	24	24	-7
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	12	14	9	10	11	11	8	9	9	-2
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		76	82	55	54	64	60	38	51	49	-16
Bedrijven met 10-99 werknemers		86	93	69	62	69	67	47	44	57	-12
Bedrijven met 100 werknemers en meer		108	97	85	77	79	73	74	67	71	-9

¹⁾ In het kwartaal eindigend op aangegeven datum.²⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Bron: CBS, Vacature-enquête.

Tabel 2.2.4
Vervulde vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte ^{1,2)}

	SBI-code	2001				2002				2002	Jaar- mutatie 2002- 2003
		31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	
		<i>x 1 000</i>									
Totaal		258	270	256	200	199	216	207	156	174	-25
w.v.											
Particuliere bedrijven ³⁾		241	251	234	185	181	199	184	144	160	-21
Overheid		18	19	22	16	18	17	23	12	14	-4
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	6	5	5	3	4	5	5	3	4	0
Industrie en bouwnijverheid	10-45	48	42	43	31	33	34	33	20	27	-6
Commerciële dienstverlening	50-74	145	160	145	113	107	119	109	89	95	-11
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	60	64	63	53	55	58	61	44	48	-7
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie	15-37	28	26	25	19	19	19	18	12	16	-3
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Bouwnijverheid	45	19	15	18	11	14	15	14	7	10	-3
Handel	50-52	55	51	54	44	39	42	42	35	38	-1
Horeca	55	15	23	17	12	13	18	14	10	10	-3
Vervoer en communicatie	60-64	15	15	13	10	10	12	11	8	8	-2
w.o. post en telecommunicatie	64	3	3	3	2	2	1	1	1	1	-1
Financiële instellingen	65-67	9	8	8	7	7	6	5	4	4	-3
Zakelijke dienstverlening	70-74	51	62	53	39	37	40	35	31	35	-3
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	7	9	7	6	4	4	4	3	3	-1
Openbaar bestuur	75	8	9	8	8	8	8	7	5	7	-1
Onderwijs	80	9	10	14	8	10	9	15	6	6	-4
Gezondheids- en welzijnszorg	85	30	31	29	28	28	30	28	24	25	-2
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	12	13	12	9	9	12	11	8	9	0
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		71	76	71	56	54	66	58	44	49	-6
Bedrijven met 10-99 werknemers		84	88	87	64	64	71	65	44	54	-10
Bedrijven met 100 werknemers en meer		103	106	99	81	80	78	84	67	71	-10

¹⁾ Het aantal vervulde vacatures is inclusief het aantal vervallen vacatures.

²⁾ In het kwartaal eindigend op aangegeven datum.

³⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

2.3 Werkloosheid

Tabel 2.3.1
Werkloze beroepsbevolking ¹⁾

	Dec.– Febr.	Jan.– Mrt.	Febr.– Apr.	Mrt.– Mei	Apr.– Juni	Mei– Juli	Juni– Aug.	Juli– Sept.	Aug.– Okt.	Sept.– Nov.	Okt.– Dec.	Nov.– Jan.
<i>x 1 000</i>												
2000*	260	269	275	274	269	281	278	276	268	269	262	259
2001*	273	277	262	236	232	245	249	255	235	242	240	248
2002*	270	282	290	272	287	309	325	322	313	315	318	321
2003*	343	377	392	395	403	414						
<i>verandering t.o.v. een jaar eerder</i>												
2001*	13	8	-13	-38	-37	-36	-29	-21	-33	-27	-22	-11
2002*	-3	5	28	36	55	64	76	67	78	73	78	73
2003*	73	95	102	123	116	105						
<i>na verwijdering van seizoensinvloeden</i>												
2000*	255	259	267	283	277	274	265	269	275	276	272	268
2001*	268	267	254	245	239	239	236	248	242	250	250	257
2002*	265	271	282	280	295	303	312	315	320	322	328	330
2003*	338	367	385	403	411	408						

¹⁾ Werkloze beroepsbevolking van 15–64 jaar.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.3.2
Werkloze beroepsbevolking ¹⁾

	2002*				2003*				
	Jan.–Mrt.	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni	Jan.–Mrt.	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni	Mei–Juli
<i>x 1 000</i>									
Totaal	281	282	272	287	378	392	395	403	414
15–24 jaar	64	63	61	77	85	90	92	106	115
25–44 jaar	146	150	138	137	199	205	205	200	204
45–64 jaar	72	76	72	73	93	97	98	96	95
Man	129	136	128	140	200	206	207	204	213
15–24 jaar	36	36	32	40	48	50	48	53	57
25–44 jaar	63	67	63	66	105	105	108	101	106
45–64 jaar	30	33	33	34	47	51	51	51	50
Vrouw	152	154	144	147	178	187	187	198	201
15–24 jaar	28	28	29	37	36	40	44	53	58
25–44 jaar	83	83	76	71	95	100	96	100	99
45–64 jaar	41	43	39	39	47	47	47	46	44
Werkloosheidspercentage ²⁾									
Totaal	3,8	3,9	3,7	3,9	5,1	5,3	5,3	5,4	5,5
15–24 jaar	7,4	7,3	7,0	8,5	9,7	10,2	10,5	11,6	11,9
25–44 jaar	3,6	3,7	3,4	3,4	4,9	5,0	5,0	4,9	5
45–64 jaar	3,0	3,2	3,0	3,0	3,8	3,9	3,9	3,9	3,8
Man	3,0	3,1	2,9	3,2	4,6	4,7	4,8	4,7	4,8
15–24 jaar	7,8	7,7	6,9	8,3	10,5	10,7	10,3	11,1	11,3
25–44 jaar	2,7	2,8	2,7	2,8	4,5	4,5	4,6	4,3	4,5
45–64 jaar	2,0	2,2	2,2	2,2	3,0	3,3	3,3	3,2	3,3
Vrouw	5,0	5,1	4,8	4,8	5,7	6,0	6,0	6,3	6,4
15–24 jaar	6,9	6,9	7,1	8,6	8,7	9,6	10,7	12,1	12,5
25–44 jaar	4,8	4,8	4,4	4,1	5,4	5,7	5,5	5,7	5,6
45–64 jaar	4,7	4,9	4,5	4,4	5,0	5,0	5,0	4,9	4,7

¹⁾ Werkloze beroepsbevolking van van 15–64 jaar naar geslacht en leeftijd, niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

²⁾ Werklozen in % van de beroepsbevolking.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.3.3
Geregisteerde werklozen naar geslacht, leeftijd en duur van inschrijving, driemaandsgemiddelden ¹⁾

	2002				2003			
	maart	april	mei	juni	maart	april	mei	juni
	<i>x 1 000</i>							
Leeftijd en geslacht								
Totaal	167	159	163	160	243	241	239	244
16–24 jaar	22	19	19	17	34	32	31	30
25–34 jaar	45	44	44	45	69	66	65	66
35–64 jaar	100	95	101	98	140	143	143	147
Man	86	81	87	85	138	137	135	138
16–24 jaar	12	10	10	10	19	18	17	15
25–64 jaar	74	71	77	75	119	117	118	123
Vrouw	81	78	77	76	105	104	104	106
16–24 jaar	10	9	8	7	15	14	14	16
25–64 jaar	72	68	68	68	91	90	90	90
Duur inschrijving en geslacht ²⁾								
Korter dan 1 jaar	113	103	106	108	175	174	171	177
man	59	54	58	58	101	99	97	101
vrouw	53	49	48	49	74	75	74	76
1 jaar of langer	55	56	57	52	68	68	68	67
man	27	27	29	26	37	38	38	37
vrouw	28	28	28	26	31	29	30	30

¹⁾ Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand. Niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

²⁾ Duur inschrijving volgens registratie bij Centrum voor Werk en Inkomen; het betreft een onafgebroken periode van inschrijving.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.4
Geregisteerde werklozen ¹⁾ van 16–64 jaar naar landsdeel en de 4 grote gemeenten ²⁾

	2002				2003		2002	2003
	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal
	<i>x 1 000</i>						<i>% van de beroepsbevolking</i>	
Nederland	162	163	172	182	241	239	2,2	3,2
Noord-Nederland	26	23	23	25	34	30	3,0	4,1
Oost-Nederland	28	29	31	37	46	48	1,9	3,1
West-Nederland	73	77	81	77	106	53	2,2	1,5
Zuid-Nederland	34	35	38	43	55	50	2,1	3,1
Vier grote gemeenten	35	35	39	34	49	53	3,6	5,5

¹⁾ Niet voor seizoeninvloeden gecorrigeerd.

²⁾ Noord-Nederland: Groningen, Friesland, Drenthe;
 Oost-Nederland: Overijssel, Flevoland, Gelderland;
 West-Nederland: Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland;
 Zuid-Nederland: Noord-Brabant, Limburg;
 4 grote gemeenten: Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Utrecht.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.5
Ingeschreven personen van 16-64 jaar naar arbeidspositie volgens de Enquête Beroepsbevolking

	2001		2002				2003	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>x 1 000</i>								
Totaal ¹⁾	553	571	593	572	572	606	659	673
Geregistreeerde werklozen	141	135	162	163	172	182	241	239
Werkzame beroepsbevolking	179	180	175	160	164	176	173	177
Niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt	233	255	256	248	237	248	245	258
<i>% van ingeschreven personen</i>								
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Geregistreeerde werklozen	25	24	27	29	30	30	37	37
Werkzame beroepsbevolking	32	32	30	28	29	29	26	26
Niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt	42	45	43	43	41	41	37	37

¹⁾ De hier vermelde aantallen volgens de registratie zijn bepaald uit het maandelijks door het Centrum voor Werk en Inkomen aan het CBS ter beschikking gestelde databestand (het zgn. Gis-bestand).

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.6
Werkzoekenden zonder baan¹⁾; maandcijfers seizoengecorrigeerd

	2000	2001	2002*	2002*			2003*					
				okt.	nov.	dec.	febr.	maart	april	mei	juni	juli
<i>in % van de beroepsbevolking</i>												
België	6,9	6,7	7,3	7,4	7,5	7,6	8,0	8,0	8,0	8,0	8,1	.
Denemarken	4,4	4,3	4,5	4,7	4,7	4,8	5,1	5,0	5,2	5,3	.	.
Duitsland	7,8	7,7	8,2	8,4	8,4	8,5	9,2	9,3	9,4	9,4	9,4	9,4
Finland	9,8	9,1	9,1	9,0	9,0	8,9	9,0	9,0	9,0	9,0	9,4	.
Frankrijk	9,3	8,5	8,7	8,8	8,9	8,9	9,2	9,2	9,3	9,4	.	.
Griekenland	11,0	10,4	9,9	9,6	9,6	9,6	9,4	9,4
Ierland	4,3	3,9	4,4	4,4	4,4	4,4	4,5	4,5	4,6	4,6	4,7	4,7
Italië	10,4	9,4	9,0	8,9	8,9	8,9	8,9	8,8	8,7	.	.	.
Luxemburg	2,3	2,0	2,4	2,6	2,6	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	.	.
Nederland	2,8	2,4	2,7	3,0	3,0	3,1	3,6	3,8	4,0	4,1	.	.
Oostenrijk	3,7	3,6	4,3	4,3	4,3	4,4	4,2	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5
Portugal	4,1	4,1	5,1	5,8	6,1	6,3	6,3	6,5	6,8	7,0	7,3	.
Spanje	11,3	10,6	11,4	11,6	11,6	11,7	11,4	11,5	11,4	11,4	11,4	11,4
Verenigd Koninkrijk	5,4	5,0	5,1	5,1	5,1	4,9	5,1	5,0	5,0	.	.	.
Zweden	5,6	4,9	4,9	5,0	5,1	5,1	5,2	5,3	5,4	5,4	.	.
EU-15	7,8	7,3	7,6	7,7	7,7	7,8	8,0	8,0	8,0	8,1	.	.
Verenigde Staten	4,0	4,8	5,8	5,8	5,9	5,9	5,8	5,8	6,0	6,2	6,4	6,2
Japan	4,7	5,0	5,4	5,5	5,3	5,5	5,2	5,3	5,4	5,4	5,3	.

¹⁾ Het betreft personen zonder werk die betaald werk zoeken en onmiddellijk voor een werkkring beschikbaar zijn (werkloosheid volgens de ILO-definitie). De maand- en jaarcijfers zijn door Eurostat berekend op grond van het Labour Force Survey van de EU en gegevens over de geregistreeerde werkloosheid.

Bron: Eurostat.

2.4 Cao-lonen

Tabel 2.4.1
De cao-loonontwikkeling vanaf 1995 (procentuele mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder) ¹⁾

		Cao-lonen per maand exclusief bijzondere beloningen	Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen	Cao-lonen per uur exclusief bijzondere beloningen	Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen	Contractuele jaarlijkse arbeidsduur ²⁾	Percentage afgesloten cao's ³⁾
		%					
Jaargemiddelden							
1995		0,9	1,2	1,0	1,1	0,0	100
1996		1,6	1,7	1,7	1,9	-0,2	100
1997		2,0	2,0	2,9	2,9	-0,8	100
1998		2,9	2,9	3,3	3,3	-0,4	100
1999		3,0	3,0	3,3	3,3	-0,3	100
2000		3,2	3,2	3,2	3,3	0,0	100
2001		3,8	4,3	3,8	4,4	0,0	100
2002		3,4	3,7	3,4	3,6	0,0	100
Maandcijfers							
Januari	2001	3,3	4,0	3,6	4,1	0,0	100
Februari	2001	3,4	4,0	3,4	4,0	0,0	100
Maart	2001	3,3	3,8	3,3	3,9	0,0	100
April	2001	3,7	4,3	3,7	4,2	0,0	100
Mei	2001	4,1	4,6	4,1	4,6	0,0	100
Juni	2001	4,2	4,7	4,2	4,7	0,0	100
Juli	2001	4,2	4,7	4,2	4,7	0,0	100
Augustus	2001	4,0	4,5	4,0	4,6	0,0	100
September	2001	3,8	4,3	3,9	4,4	0,0	100
Oktober	2001	4,0	4,5	3,9	4,5	0,0	100
November	2001	3,9	4,5	3,9	4,5	0,0	100
December	2001	3,8	4,3	3,8	4,4	0,0	100
Januari	2002	3,9	4,2	3,8	4,1	0,0	100
Februari	2002	3,9	4,3	4,0	4,3	0,0	100
Maart	2002	4,0	4,3	4,0	4,3	0,0	100
April	2002	3,6	3,9	3,6	4,0	0,0	100
Mei	2002	3,2	3,6	3,3	3,7	0,0	100
Juni	2002	3,0	3,4	3,1	3,4	0,0	100
Juli	2002	3,1	3,3	3,1	3,4	0,0	100
Augustus	2002	3,2	3,4	3,2	3,4	0,0	100
September	2002	3,2	3,5	3,1	3,4	0,0	100
Oktober	2002	3,0	3,3	3,1	3,4	0,0	100
November	2002	3,1	3,4	3,1	3,3	0,0	100
December	2002	3,2	3,5	3,1	3,4	0,0	100
Januari	2003*	3,2	3,4	3,3	3,4	0,0	99
Februari	2003*	3,2	3,3	3,1	3,3	0,0	99
Maart	2003*	3,1	3,2	3,1	3,2	0,0	99
April	2003*	2,9	3,1	3,0	3,0	0,0	91
Mei	2003*	3,0	3,0	2,9	2,9	0,0	90
Juni	2003*	2,9	2,9	2,9	2,9	0,0	83
Juli	2003*	2,5	2,7	2,5	2,6	0,0	77
Augustus	2003*	2,4	2,6	2,3	2,5	0,0	76

¹⁾ Uitkomsten tot en met december 2000 op basis van de reeks 1990=100; uitkomsten vanaf januari 2001 op basis van de reeks 2000=100.

²⁾ Tot en met 2000 alleen volwassen werknemers; vanaf januari 2001 alle werknemers.

³⁾ Omvang van de afgesloten cao's ten opzichte van het totaal aantal cao's dat bij deze statistiek wordt waargenomen (per maand).

Tabel 2.4.2
Indexcijfers cao-lonen

	Sbi-code	2002					2003*							
		aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
<i>2000=100</i>														
Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen														
Totaal	01-93	108,8	108,9	109,1	109,2	109,3	110,3	110,4	110,5	110,9	110,9	111,0	111,6	111,6
Cao-sector														
Particuliere bedrijven		108,4	108,5	108,7	108,8	108,8	109,9	109,9	110,0	110,2	110,2	110,4	111,1	111,1
Gesubsidieerde sector		110,5	110,7	110,7	110,7	110,7	112,2	112,2	112,3	112,3	112,3	112,3	112,7	112,7
Overheid		109,5	109,5	109,7	109,9	110,4	110,8	110,8	111,8	112,7	112,8	112,8	112,9	112,9
Bedrijfstak														
Landbouw en visserij	01-05	109,2	109,3	109,3	109,3	109,3	110,8	110,8	110,7	110,7	110,7	110,7	111,7	111,7
Industrie	15-37	108,3	108,4	108,5	108,5	108,5	109,6	109,7	109,8	110,2	110,2	110,4	110,6	110,6
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2	109,3	109,3	109,3	111,4	111,4	112,0	112,0	112,0
Bouwnijverheid	45	110,4	110,4	110,4	110,4	110,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,5	113,0	113,0
Handel	50-52	107,6	107,9	108,4	108,5	108,5	109,4	109,5	109,5	109,6	109,6	109,6	110,4	110,4
Horeca	55	106,5	106,5	106,5	106,5	106,5	109,7	109,7	109,6	109,6	109,9	109,9	110,2	110,2
Vervoer en communicatie	60-64	107,0	106,9	107,1	107,1	107,1	107,4	107,7	107,7	108,1	108,1	108,5	109,0	109,0
Financiële instellingen	65-67	110,5	110,5	110,6	110,6	110,9	111,3	111,3	111,3	111,3	111,3	111,3	113,5	113,5
Zakelijke dienstverlening	70-74	108,4	108,4	109,0	109,0	109,0	110,5	110,5	110,5	110,6	110,6	111,0	111,8	111,8
Openbaar bestuur	75	108,5	108,5	108,7	109,3	110,0	110,5	110,5	110,6	111,7	111,8	111,8	112,1	112,1
Onderwijs	80	110,5	110,5	110,5	110,5	110,5	110,9	110,9	112,8	113,2	113,2	113,2	113,2	113,2
Gezondheids- en welzijnzorg	85	111,0	111,1	111,1	111,1	111,1	112,8	112,8	113,2	113,2	113,2	113,2	113,5	113,5
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	109,0	109,1	109,2	109,2	109,2	110,3	110,3	110,3	110,9	111,0	111,4	111,8	111,8
Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen														
Totaal	01-93	108,9	108,9	109,2	109,2	109,3	110,3	110,4	110,6	110,9	110,9	111,1	111,6	111,6
Cao-sector														
Particuliere bedrijven		108,4	108,5	108,8	108,8	108,8	109,9	110,0	110,0	110,2	110,2	110,5	111,2	111,2
Gesubsidieerde sector		110,5	110,7	110,7	110,7	110,7	112,2	112,2	112,3	112,3	112,3	112,3	112,7	112,7
Overheid		109,5	109,5	109,7	110,0	110,4	110,9	110,9	111,8	112,7	112,8	112,8	112,9	112,9
Bedrijfstak														
Landbouw en visserij	01-05	108,6	108,7	108,7	108,7	108,7	110,2	110,2	110,1	110,1	110,1	110,1	111,1	111,1
Industrie	15-37	108,4	108,4	108,5	108,5	108,6	109,7	109,7	109,9	110,2	110,3	110,4	110,7	110,7
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2	109,3	109,3	109,3	111,4	111,4	112,0	112,0	112,0
Bouwnijverheid	45	110,4	110,4	110,4	110,4	110,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,5	113,0	113,0
Handel	50-52	107,7	107,9	108,5	108,5	108,5	109,5	109,6	109,6	109,6	109,6	109,6	110,4	110,5
Horeca	55	106,5	106,5	106,5	106,5	106,5	109,7	109,7	109,6	109,6	109,9	109,9	110,2	110,2
Vervoer en communicatie	60-64	106,8	106,7	106,9	106,9	106,9	107,3	107,6	107,6	108,0	108,0	108,3	108,8	108,8
Financiële instellingen	65-67	111,1	111,1	111,1	111,1	111,5	111,8	111,9	111,9	111,9	111,8	111,8	114,0	114,0
Zakelijke dienstverlening	70-74	108,4	108,4	109,0	109,0	109,0	110,5	110,5	110,5	110,6	110,6	111,0	111,8	111,8
Openbaar bestuur	75	108,5	108,5	108,8	109,3	110,1	110,5	110,5	110,6	111,8	111,8	111,9	112,1	112,1
Onderwijs	80	110,5	110,5	110,5	110,5	110,5	110,9	110,9	112,8	113,2	113,2	113,2	113,2	113,2
Gezondheids- en welzijnzorg	85	111,0	111,1	111,1	111,1	111,1	112,8	112,8	113,2	113,2	113,2	113,2	113,5	113,5
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	109,0	109,0	109,1	109,1	109,1	110,2	110,2	110,2	110,9	111,0	111,3	111,8	111,8

Tabel 2.4.3
Ontwikkeling cao-lonen (procentuele mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder)¹⁾

	Sbi-code	1999	2000	2001	2002	2002		2003*							
						dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	
		%													
Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen															
Totaal	01-93	3,0	3,2	4,3	3,7	3,5	3,4	3,3	3,2	3,1	3,0	2,9	2,7	2,6	
Cao-sector															
Particuliere bedrijven		2,8	3,3	4,2	3,5	3,1	3,3	3,3	3,1	2,7	2,6	2,7	2,6	2,5	
Gesubsidieerde sector		3,2	3,1	5,2	4,2	4,1	3,9	3,9	4,0	3,2	3,1	2,7	2,0	2,0	
Overheid		3,2	3,0	4,4	4,3	4,3	3,4	2,6	3,3	4,1	4,1	3,9	3,2	3,1	
Bedrijfstak															
Landbouw en visserij	01-05	2,8	4,1	3,4	4,4	4,9	3,8	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7	2,3	2,3	
Industrie	15-37	3,1	3,4	3,9	3,6	2,9	3,5	3,4	2,9	2,5	2,5	2,7	2,1	2,1	
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	2,8	2,9	4,2	3,8	3,8	3,6	3,6	3,6	2,0	2,0	2,6	2,6	2,6	
Bouwnijverheid	45	3,2	2,8	4,8	4,4	3,7	3,6	3,6	2,6	2,5	2,5	2,2	2,4	2,4	
Handel	50-52	3,0	3,5	3,6	3,4	3,5	3,4	3,5	3,1	3,0	3,0	3,0	2,6	2,6	
Horeca	55	2,9	5,0	3,7	2,5	0,9	3,4	3,4	3,3	3,3	3,6	3,6	3,5	3,5	
Vervoer en communicatie	60-64	2,4	2,8	3,4	2,8	2,8	2,7	2,9	2,8	1,8	1,2	1,6	1,9	1,9	
Financiële instellingen	65-67	3,1	4,7	5,3	3,7	3,5	3,5	3,5	3,5	3,3	2,9	2,3	3,2	2,7	
Zakelijke dienstverlening	70-74	2,4	2,5	4,8	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	2,7	2,7	3,0	3,2	3,1	
Openbaar bestuur	75	2,9	3,0	4,2	4,0	3,8	3,7	2,5	2,6	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	
Onderwijs	80	3,9	3,1	4,6	4,5	4,6	2,9	2,7	4,4	4,8	4,8	4,2	2,6	2,4	
Gezondheids- en welzijnzorg	85	3,0	3,3	5,5	4,3	4,1	4,3	4,2	4,2	3,5	3,4	2,9	2,3	2,3	
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	3,1	3,8	4,3	3,6	3,6	3,7	3,5	3,2	3,1	3,2	3,2	3,2	2,6	
Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen															
Totaal	01-93	3,3	3,3	4,4	3,6	3,4	3,4	3,3	3,2	3,0	2,9	2,9	2,6	2,5	
Cao-sector															
Particuliere bedrijven		3,0	3,3	4,2	3,5	3,1	3,3	3,3	3,0	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6	
Gesubsidieerde sector		3,8	3,5	5,2	4,2	4,1	4,0	4,0	4,1	3,2	3,1	2,7	2,0	2,0	
Overheid		3,9	3,1	4,4	4,4	4,2	3,5	2,7	3,2	4,0	4,1	3,8	3,2	3,1	
Bedrijfstak															
Landbouw en visserij	01-05	2,8	4,1	3,4	4,2	4,3	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	2,3	2,3	
Industrie	15-37	3,0	3,5	3,9	3,7	3,0	3,5	3,3	3,0	2,5	2,6	2,6	2,1	2,1	
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	2,9	2,9	4,2	3,8	3,8	3,6	3,6	3,6	2,0	2,0	2,6	2,6	2,6	
Bouwnijverheid	45	4,3	2,5	4,8	4,4	3,7	3,6	3,6	2,6	2,5	2,5	2,2	2,4	2,4	
Handel	50-52	3,2	3,4	3,6	3,5	3,5	3,4	3,5	3,1	3,0	2,9	3,0	2,6	2,6	
Horeca	55	3,0	4,9	3,7	2,5	0,9	3,4	3,4	3,3	3,3	3,6	3,6	3,5	3,5	
Vervoer en communicatie	60-64	2,7	2,7	3,3	2,7	2,7	2,8	3,0	2,9	1,9	1,3	1,6	1,9	1,9	
Financiële instellingen	65-67	3,4	4,6	5,8	3,7	3,5	3,5	3,6	3,6	3,4	2,9	2,3	3,2	2,6	
Zakelijke dienstverlening	70-74	2,5	2,6	4,8	3,1	3,1	2,9	2,9	2,9	2,7	2,7	3,0	3,2	3,1	
Openbaar bestuur	75	3,1	3,0	4,3	3,9	3,8	3,6	2,5	2,6	3,3	3,3	3,4	3,3	3,3	
Onderwijs	80	4,4	3,2	4,6	4,5	4,6	2,9	2,7	4,4	4,8	4,8	4,2	2,6	2,4	
Gezondheids- en welzijnzorg	85	4,0	3,7	5,5	4,3	4,1	4,3	4,2	4,2	3,5	3,4	2,9	2,3	2,3	
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	3,4	4,0	4,4	3,5	3,3	3,5	3,2	3,0	2,9	3,0	3,1	3,2	2,6	

¹⁾ Uitkomsten tot en met 2000 op basis van de reeks 1990=100; uitkomsten vanaf 2001 op basis van de reeks 2000=100.

Tabel 2.4.4
Contractuele loonkosten per uur inclusief bijzondere beloningen

	Sbi-code ¹⁾	2002						2003*						
		juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli
<i>1990=100</i>														
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	141,9	141,9	141,9	141,9	141,5	140,8	144,5	144,7	144,7	144,7	144,7	144,7	145,2
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	66	145,8	145,5	145,5	145,6	145,6	147,1	146,1	146,1	146,1	146,1	146,1	146,1	146,3
Openbaar bestuur	75	142,8	142,8	142,8	143,2	144,1	145,0	146,2	146,2	146,3	147,7	147,7	147,7	148,0
Onderwijs	80	147,3	147,3	147,3	147,3	147,3	147,3	148,4	148,4	151,8	151,8	151,8	151,8	151,8
Gezondheids- en welzijnzorg	85	143,9	143,7	143,7	143,7	143,7	143,8	145,6	145,6	146,0	146,1	146,1	146,1	146,2

¹⁾ Indeling naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993).

2.5 Verdiende lonen en loonkosten

Tabel 2.5.1
Loonkosten per arbeidsjaar naar bedrijfstak

	2001*		2002*				2003*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>1 000 euro</i>								
Totaal	9,0	9,4	9,3	11,5	9,4	9,9	9,7	12,0
Landbouw en visserij	6,8	6,9	6,6	8,3	7,2	7,5	6,9	8,5
Delfstoffenwinning	15,3	17,3	17,6	17,9	16,3	18,2	18,6	18,7
Industrie	9,2	9,9	9,5	11,9	9,7	10,4	10,0	12,4
Energie en water	12,0	12,1	12,2	15,0	13,2	12,7	12,6	15,6
Bouwnijverheid	9,1	8,8	9,2	11,5	9,3	9,2	9,7	11,9
Handel, horeca en reparatie	7,5	7,8	7,7	9,6	7,8	8,2	8,0	9,8
Vervoer en communicatie	9,5	10,4	9,9	12,1	9,9	10,9	10,4	12,5
Financiële en zakelijke diensten	9,7	10,3	10,1	12,2	10,2	10,8	10,6	12,6
Overheid	11,1	11,4	11,3	14,5	11,7	11,9	11,7	15,0
Zorg en overige diensten	7,9	8,0	8,1	10,2	8,2	8,4	8,6	10,7
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	5,5	5,0	4,5	5,0	4,8	5,0	4,7	4,0
Landbouw en visserij	5,1	3,7	-2,8	5,5	5,6	8,3	5,2	2,7
Delfstoffenwinning	7,4	9,1	4,6	4,6	6,0	5,4	5,7	4,9
Industrie	5,5	5,3	4,9	4,9	5,3	5,3	4,5	3,9
Energie en water	4,8	5,1	5,7	6,0	9,9	4,7	3,5	4,0
Bouwnijverheid	6,6	5,9	6,0	4,8	2,9	4,7	6,4	4,1
Handel, horeca en reparatie	4,8	4,0	4,3	4,7	4,3	5,2	4,3	3,0
Vervoer en communicatie	5,2	5,8	5,8	5,1	4,7	4,9	4,6	4,1
Financiële en zakelijke diensten	7,0	6,1	4,7	6,0	5,6	5,3	4,4	4,0
Overheid	5,4	4,8	3,6	4,3	5,0	4,5	4,0	3,8
Zorg en overige diensten	4,0	3,8	4,5	5,1	4,5	5,4	6,1	5,3

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.5.2
Loonkosten naar bedrijfstak

	2001*		2002*				2003*	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
<i>mld euro</i>								
Totaal	52,0	54,4	53,6	66,6	54,6	57,0	55,8	68,7
Landbouw en visserij	0,6	0,6	0,5	0,7	0,7	0,7	0,6	0,8
Delfstoffenwinning	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Industrie	8,5	9,2	8,8	10,9	8,7	9,4	8,9	11,0
Energie en water	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Bouwnijverheid	3,8	3,7	3,7	4,7	3,9	3,8	3,8	4,7
Handel, horeca en reparatie	8,1	8,4	8,4	10,4	8,5	8,9	8,6	10,6
Vervoer en communicatie	3,7	4,0	3,8	4,7	3,8	4,2	4,0	4,8
Financiële en zakelijke diensten	11,5	12,2	12,0	14,3	12,0	12,6	12,2	14,5
Overheid	8,3	8,7	8,7	11,1	9,0	9,3	9,2	11,7
Zorg en overige diensten	6,9	6,9	7,1	9,1	7,5	7,6	7,8	9,9
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	7,2	6,7	5,6	5,5	5,0	4,9	4,1	3,1
Landbouw en visserij	7,9	8,4	0,2	4,8	3,8	6,4	4,8	2,1
Delfstoffenwinning	2,6	5,7	3,7	6,6	6,6	5,0	3,9	2,0
Industrie	5,1	4,2	3,7	3,0	2,6	2,1	1,4	0,8
Energie en water	2,3	2,6	3,1	3,0	7,7	3,4	2,5	2,4
Bouwnijverheid	8,4	7,6	7,5	5,1	2,2	3,0	3,2	-0,2
Handel, horeca en reparatie	6,2	5,5	5,3	5,1	4,3	5,0	3,4	1,8
Vervoer en communicatie	7,4	6,6	6,3	4,9	3,9	3,6	3,0	2,4
Financiële en zakelijke diensten	7,8	6,8	4,6	4,9	4,3	3,3	1,9	1,1
Overheid	8,5	8,7	6,7	7,1	7,8	7,3	6,7	6,0
Zorg en overige diensten	8,3	8,3	8,0	8,6	8,7	9,9	9,8	9,1

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

2.6 Consumentenprijzen

Tabel 2.6.1

De reeksen Consumentenprijsindexcijfers zijn tijdelijk niet beschikbaar.

Zie persmededeling 'CBS verlaagt Consumentenprijsindex' in de Sociaal-economische maandstatistiek van juli 2003, pagina 8.

Tabel 2.6.2
Geharmoniseerde consumentenprijsindex (1996=100)

	2000	2001	2002									2003						
			mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt.	apr.	mei	juni	juli*	
België	106,4	109,0	110,7	111,0	110,7	109,6	111,2	111,3	111,2	111,0	111,1	110,0	112,3	112,6	112,4	112,0	112,4	111,1
Duitsland	104,2	106,2	107,6	107,7	107,6	108,0	107,8	107,6	107,5	107,1	108,3	108,2	108,8	109,0	108,7	108,4	108,6	108,9
Finland	107,0	109,8	112,0	112,5	112,3	111,9	111,9	112,4	112,7	112,3	112,3	112,5	113,5	113,9	113,8	113,7	113,6	113,0
Frankrijk	104,4	106,3	108,3	108,4	108,4	108,3	108,5	108,7	108,9	108,8	109,0	109,3	110,1	110,6	110,4	110,4	110,5	110,5
Griekenland	115,8	120,1	124,8	125,8	125,5	123,0	123,2	125,8	126,4	126,5	127,4	126,4	126,1	129,3	129,6	130,2	130,0	127,3
Ierland	111,5	116,0	121,5	121,7	121,9	121,3	122,0	122,4	122,9	123,0	123,9	123,9	125,1	126,0	126,6	126,4	126,5	126,0
Italië	108,4	110,9	113,8	113,9	114,0	113,9	113,7	114,3	114,9	115,2	115,5	115,2	114,7	116,1	117,0	117,2	117,3	117,2
Luxemburg	107,3	109,9	112,1	112,1	112,4	111,7	112,6	113,0	113,5	113,7	113,5	113,2	114,5	115,1	114,9	114,7	114,7	113,8
Nederland ¹⁾	108,2	113,8	.	118,5
Oostenrijk	104,5	106,9	108,8	108,9	108,8	108,7	109,0	108,9	109,2	109,2	109,5	109,7	109,9	110,2	110,1	109,9	109,9	109,8
Portugal	109,4	114,2	118,4	118,3	118,7	119,0	119,2	119,1	119,8	120,5	120,6	120,7	120,7	120,8	121,8	122,7	122,7	122,5
Spanje	109,7	112,8	116,8	117,3	117,3	116,5	116,9	117,3	118,4	118,6	119,0	118,5	118,7	119,6	120,6	120,5	120,6	119,9
EURO-12	106,0	108,5	110,9	111,1	111,1	111,0	111,0	111,3	111,6	111,5	112,0	111,9	112,4	113,1	113,2	113,2	113,3	113,1
Denemarken	108,3	110,7	113,4	113,5	113,6	113,2	113,4	114,1	114,4	114,3	114,3	114,5	115,3	116,2	116,2	115,9	115,9	115,2
Ver. Koninkrijk	105,6	106,9	108,3	108,4	108,4	108,1	108,4	108,7	108,9	108,9	109,3	108,6	109,0	109,4	109,7	109,7	109,6	109,5
Zweden	104,8	107,6	109,7	110,1	109,9	109,3	109,4	110,2	110,6	110,3	110,7	111,0	112,1	112,8	112,4	112,3	112,1	111,9
EURO-15	106,2	108,6	110,8	111,0	111,0	110,8	110,9	111,2	111,5	111,4	111,9	111,7	112,2	112,8	113,0	113,0	113,0	112,8
IJsland ²⁾	110,0	117,3	123,5	123,0	123,7	123,9	123,3	123,9	124,4	124,1	124,1	124,3	124,0	125,4	125,3	125,2	125,3	125,0
Noorwegen ²⁾	110,0	113,0	113,9	113,8	113,8	113,7	113,3	114,1	114,3	114,7	115,7	117,6	117,9	117,2	116,4	115,8	115,5	115,1

¹⁾ De cijfers voor Nederland zijn vanaf juni 2002 tijdelijk niet beschikbaar (zie Sociaal-economische maandstatistiek, juli 2003, pagina 8).

²⁾ De landen IJsland en Noorwegen berekenen eveneens een geharmoniseerde index volgens de uitgangspunten van de Europese Unie (EU). Deze landen zijn echter geen lid van de EU.

2.7 Consumentenvertrouwen

Tabel 2.7.1
Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (oorspronkelijke cijfers)

	2002					2003							
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
Consumentenvertrouwen	-27	-31	-33	-32	-30	-34	-36	-38	-38	-35	-36	-39	-32
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	-2	-4	-2	1	2	-3	-3	-1	-1	4	-2	-3	6
zelfde maand van het afgelopen jaar	-21	-31	-24	-21	-23	-32	-32	-29	-24	-18	-15	-14	-6
Economisch klimaat	-48	-52	-56	-54	-51	-58	-62	-65	-65	-56	-58	-63	-49
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	-4	-4	-4	2	3	-8	-4	-2	0	9	-2	-5	14
zelfde maand van het afgelopen jaar	-13	-52	-15	-9	-15	-40	-43	-41	-32	-25	-19	-19	0
Koopbereidheid	-12	-17	-18	-17	-17	-18	-19	-19	-20	-20	-22	-23	-22
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	-1	-4	-1	0,7	0,3	-1	-2	0	-1	0	-1	-1	1
zelfde maand van het afgelopen jaar	-27	-17	-29	-28	-29	-28	-25	-21	-19	-13	-12	-12	-9

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

Tabel 2.7.2
Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (na verwijdering van seizoeninvloeden)

	2002					2003							
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
Consumentenvertrouwen	-28	-32	-33	-30	-26	-36	-37	-38	-37	-35	-36	-40	-34
Economisch klimaat	-48	-54	-57	-50	-47	-64	-64	-65	-61	-58	-57	-64	-49
Koopbereidheid	-14	-18	-17	-16	-12	-18	-19	-20	-21	-21	-23	-24	-24

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

Tabel 2.7.3
Houdingen en verwachtingen van consumenten t.a.v. de economische situatie in Nederland en de eigen financiële situatie

	2002					2003							
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.
Aantal respondenten	904	983	989	1 052	1 019	1 031	1 014	950	1 003	999	979	952	934
	<i>in % van het totaal</i>												
1. Economische situatie laatste 12 maanden													
- verbeterd	3	2	2	1	2	1	0	1	0	1	1	1	2
- verslechterd	70	74	81	78	75	79	83	86	85	83	85	85	80
Saldo	-67	-72	-79	-77	-73	-78	-83	-85	-84	-82	-84	-84	-78
2. Economische situatie komende 12 maanden													
- verbeteren	13	12	11	10	12	9	8	7	8	13	12	12	16
- verslechteren	41	44	44	41	41	47	50	52	54	43	43	52	35
Saldo	-29	-32	-33	-31	-28	-39	-42	-44	-45	-30	-32	-41	-19
3. Financiële situatie laatste 12 maanden													
- verbeterd	19	14	14	13	16	15	14	14	14	13	13	11	12
- verslechterd	28	31	30	31	32	33	36	33	34	39	41	36	38
Saldo	-10	-17	-16	-18	-16	-18	-22	-19	-20	-26	-27	-25	-26
4. Financiële situatie komende 12 maanden													
komende 12 maanden													
- verbeteren	18	16	14	17	16	15	12	15	13	14	13	11	15
- verslechteren	12	14	15	13	18	21	19	18	17	16	20	21	19
Saldo	6	2	-1	4	-2	-6	-6	-3	-4	-2	-8	-10	-4
5. Gunstige tijd voor aankoop duurzame artikelen													
- gunstige tijd	9	8	7	9	10	13	9	8	7	10	12	11	8
- ongunstige tijd	42	43	43	46	42	41	38	44	44	43	42	45	43
Saldo	-33	-35	-36	-37	-32	-29	-29	-35	-37	-34	-30	-34	-35

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

2.8 Sociale zekerheid

Tabel 2.8.1
Ziekteverzuim exclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof (exclusief overheid)

	SBI- code	2001				2002				2003
		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
		%								
Totaal		5,8	5,3	5,1	5,5	5,9	5,4	5,0	5,5	5,3
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01-05	3,7	3,3	3,4	3,0	4,3	3,4	3,5	4,4	2,8
Industrie en bouwnijverheid	10-45	6,4	6,0	5,6	6,3	6,6	6,0	5,5	6,3	5,9
Commerciële dienstverlening	50-74	5,0	4,6	4,6	4,8	5,1	4,8	4,5	4,9	4,8
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	7,3	6,8	6,2	6,9	7,4	6,4	5,8	6,3	6,5
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10-14	4,6	4,2	3,4	3,9	3,9	3,5	3,0	4,0	4,2
Industrie	15-37	6,9	6,4	6,0	6,8	7,1	6,3	5,8	6,6	6,4
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	7,1	5,8	5,4	5,5	6,7	5,8	5,4	5,9	6,0
Bouwnijverheid	45	5,2	5,1	4,8	5,2	5,5	5,2	4,8	5,4	4,9
Handel	50-52	4,5	4,3	4,2	4,3	4,8	4,6	4,3	4,7	4,7
Horeca	55	3,5	3,7	3,8	3,5	3,3	3,5	3,0	3,5	3,4
Vervoer en communicatie	60-64	5,7	5,2	5,1	5,8	6,1	5,6	5,1	5,5	5,3
Financiële instellingen	65-67	5,7	4,8	4,5	4,7	5,5	4,7	4,2	4,8	4,5
Zakelijke dienstverlening	70-74	5,6	5,0	5,0	5,4	5,5	5,1	4,7	5,2	5,0
Gezondheids- en welzijnszorg	85	8,2	7,6	6,8	7,5	8,0	6,9	6,3	6,8	7,0
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	4,7	4,7	4,1	5,1	5,0	4,7	4,2	4,4	4,9
Bedrijfsklasse										
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	6,3	5,7	5,2	6,0	6,2	5,4	4,9	5,6	5,4
Grafische industrie	22	6,2	5,5	4,7	5,7	5,9	5,3	5,1	5,6	5,7
Aardolie- en chemische industrie	23-25	6,0	5,8	5,0	5,7	6,0	5,3	5,0	5,4	5,2
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	6,1	5,5	5,2	5,9	6,1	5,3	4,7	5,5	5,3
Rest industrie ¹⁾		9,1	8,9	8,6	9,3	9,8	9,1	8,4	9,7	9,3
Autohandel en -reparatie	50	4,1	3,8	4,0	3,9	3,8	3,5	3,2	4,0	3,6
Groothandel	51	4,5	4,3	4,2	4,5	4,6	4,4	4,1	4,4	4,4
Detailhandel	52	4,6	4,4	4,3	4,2	5,1	5,0	4,7	5,0	5,0
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	5,1	4,7	4,3	4,9	5,5	5,7	4,7	5,4	5,0
Rest vervoer en communicatie	61-64	6,2	5,6	5,8	6,5	6,7	5,5	5,6	5,6	5,5
Schoonmaakbedrijven	747	7,2	7,0	6,8	7,5	6,7	6,8	7,0	6,7	6,5
Rest zakelijke dienstverlening		5,3	4,6	4,7	5,0	5,3	4,8	4,3	5,0	4,8
Ziekenhuizen	8511	8,1	7,1	6,3	6,9	7,2	5,9	5,4	6,2	6,3
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	8,9	8,3	7,4	8,1	8,6	7,5	6,6	7,3	7,6
Rest gezondheids- en welzijnszorg		7,6	7,1	6,7	7,2	7,9	7,0	6,5	6,6	6,9
Bedrijfs grootte										
Bedrijven met 1- 9 werknemers		2,6	2,8	3,2	3,0	2,5	3,5	3,2	3,3	2,7
Bedrijven met 10-99 werknemers		5,0	4,7	4,4	4,8	4,9	4,4	4,1	4,6	4,4
Bedrijven met 100 werknemers en meer		7,8	7,1	6,6	7,1	7,5	6,5	6,0	6,5	6,6
Verzekeringsvorm										
Volledig eigen-risicodragers		6,9	6,4	5,9	6,5	6,8	6,0	5,5	6,0	6,0
Gedeeltelijk herverzekerd		5,3	4,8	4,6	4,8	5,0	4,6	4,3	4,7	4,4
Volledig herverzekerd		4,2	3,9	4,0	4,1	4,3	4,5	4,1	4,6	4,1

¹⁾ Inclusief sociale werkvoorziening.

Bron: CBS, Kwartaalonderzoek ziekteverzuim.

Tabel 2.8.2
Ziekteverzuim inclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof (exclusief overheid)

	SBI- code	2001				2002				2003
		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
		%								
Totaal		6,4	6,0	5,7	6,1	6,5	6,0	5,6	6,1	6,0
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01-05	4,0	3,9	3,7	3,1	4,6	3,6	3,8	4,6	2,9
Industrie en bouwnijverheid	10-45	6,6	6,2	5,8	6,5	6,8	6,2	5,7	6,5	6,2
Commerciële dienstverlening	50-74	5,6	5,2	5,1	5,4	5,8	5,4	5,0	5,6	5,4
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	8,5	8,0	7,3	8,0	8,5	7,5	7,0	7,4	7,6
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10-14	4,7	4,3	3,5	4,0	4,1	3,7	3,2	4,2	4,4
Industrie	15-37	7,2	6,7	6,3	7,1	7,4	6,6	6,1	6,9	6,7
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	7,3	6,0	5,6	5,6	7,0	6,0	5,5	6,1	6,2
Bouwnijverheid	45	5,4	5,2	4,9	5,3	5,6	5,3	4,9	5,5	5,0
Handel	50-52	5,0	4,8	4,7	4,8	5,3	5,1	4,9	5,3	5,2
Horeca	55	3,9	4,1	4,1	3,9	3,6	3,8	3,3	3,8	3,8
Vervoer en communicatie	60-64	6,1	5,6	5,4	6,2	6,5	6,0	5,5	5,9	5,7
Financiële instellingen	65-67	6,5	5,6	5,3	5,5	6,4	5,7	5,2	5,7	5,2
Zakelijke dienstverlening	70-74	6,3	5,6	5,6	6,0	6,3	5,7	5,4	6,1	5,8
Gezondheids- en welzijnszorg	85	9,6	9,1	8,2	8,8	9,4	8,3	7,7	8,1	8,2
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	5,2	5,2	4,7	5,4	5,4	5,1	4,7	4,8	5,4
Bedrijfsklasse										
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	6,8	6,1	5,7	6,5	6,5	5,8	5,3	6,0	5,9
Grafische industrie	22	6,8	6,1	5,3	6,4	6,3	5,7	5,6	6,1	6,2
Aardolie- en chemische industrie	23-25	6,4	6,2	5,3	6,0	6,3	5,7	5,4	5,7	5,5
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	6,3	5,7	5,4	6,1	6,3	5,5	4,9	5,6	5,5
Rest industrie ¹⁾		9,4	9,2	8,9	9,6	10,2	9,4	8,7	10,0	9,6
Autohandel en -reparatie	50	4,3	4,0	4,2	4,1	4,1	3,7	3,4	4,1	3,7
Groothandel	51	4,8	4,7	4,6	4,9	5,0	4,7	4,5	4,8	4,8
Detailhandel	52	5,3	5,1	4,9	4,9	5,8	5,7	5,4	5,8	5,7
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	5,3	4,9	4,5	5,3	5,6	5,9	4,8	5,6	5,2
Rest vervoer en communicatie	61-64	6,8	6,2	6,4	7,1	7,3	6,0	6,2	6,1	6,0
Schoonmaakbedrijven	747	7,8	7,7	7,5	8,1	7,5	7,4	7,5	7,3	7,1
Rest zakelijke dienstverlening		6,0	5,3	5,3	5,6	6,1	5,5	5,1	6,0	5,6
Ziekenhuizen	8511	9,7	8,7	7,8	8,5	8,6	7,4	7,0	7,7	7,6
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	10,4	10,0	8,9	9,5	10,1	9,1	8,1	8,8	8,9
Rest gezondheids- en welzijnszorg		8,9	8,5	7,8	8,3	9,1	8,1	7,7	7,7	8,0
Bedrijfsgrootte										
Bedrijven met 1- 9 werknemers		3,0	3,3	3,5	3,3	2,6	3,6	3,4	3,5	2,9
Bedrijven met 10-99 werknemers		5,4	5,2	4,8	5,2	5,3	4,8	4,5	5,0	4,7
Bedrijven met 100 werknemers en meer		8,6	7,9	7,4	7,9	8,4	7,3	6,8	7,4	7,4
Verzekeringsvorm										
Volledig eigen-risicodragers		7,6	7,1	6,6	7,3	7,6	6,7	6,3	6,8	6,7
Gedeeltelijk herverzekerd		5,8	5,3	5,1	5,2	5,4	5,0	4,7	5,2	4,9
Volledig herverzekerd		4,7	4,4	4,4	4,5	4,7	4,9	4,5	5,1	4,5

¹⁾ Inclusief sociale werkvoorziening.

Bron: CBS, Kwartaalonderzoek ziekteverzuim.

Tabel 2.8.3
Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet ¹⁾

	2001	2002				2003		
	dec.	jan.	febr.	maart	dec.	jan.	febr.	maart
	<i>x 1 000</i>							
Totaal ²⁾	166,0	177,1	180,8	179,6	204,0	221,3	232,5	237,6
Geslacht								
Man	94,1	102,3	105,3	103,9	119,9	132,6	140,1	142,1
Vrouw	71,9	74,8	75,5	75,7	84,0	88,7	92,4	95,4
Leeftijd								
15-24 jaar	6,8	8,3	8,9	8,9	10,7	13,1	14,9	15,7
25-34 jaar	30,0	33,8	35,0	35,0	43,2	48,2	51,7	53,4
35-44 jaar	34,1	37,3	38,6	38,4	47,3	52,2	55,1	56,4
45-54 jaar	33,0	35,4	36,0	35,6	41,4	45,1	47,2	48,2
55-64 jaar	62,1	62,1	62,1	61,6	61,3	62,6	63,4	63,7
Provincie								
Groningen	7,7	8,7	9,1	8,7	9,3	10,2	10,8	10,7
Friesland	8,8	9,9	10,5	10,2	10,6	12,5	13,2	13,0
Drenthe	6,6	7,5	7,5	7,2	7,9	9,2	9,6	9,6
Overijssel	10,4	11,3	11,4	11,2	12,9	14,4	15,3	15,7
Flevoland	3,1	3,2	3,3	3,3	4,1	4,3	4,6	4,9
Gelderland	18,0	19,0	19,6	19,6	22,0	24,2	25,5	26,2
Utrecht	8,8	9,2	9,3	9,4	11,8	12,4	13,0	13,4
Noord-Holland	23,3	23,9	24,1	24,3	28,5	29,7	31,3	32,4
Zuid-Holland	32,8	34,4	34,9	34,9	39,4	41,6	43,2	44,4
Zeeland	4,0	4,3	4,3	4,4	4,2	4,6	5,0	5,1
Noord-Brabant	26,9	29,0	29,6	29,3	33,4	36,9	38,7	39,5
Limburg	14,8	15,7	16,3	16,2	18,7	20,0	20,9	21,3

¹⁾ Niet-beëindigde WW-uitkeringen aan het eind van de verslagperiode.

²⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Sociale Zekerheidsstatistieken.

Tabel 2.8.4
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ultimo de verslagperiode

	2002				2003			
	januari	februari	maart	april	januari	februari	maart	april
	<i>x 1 000</i>							
Totaal¹⁾	981,5	983,7	985,1	986,3	992,9	992,5	991,8	990,0
Geslacht								
Man	552,1	552,2	552,1	551,8	549,2	548,5	547,8	546,3
Vrouw	429,4	431,5	432,9	434,5	443,6	444,0	444,0	443,6
Leeftijd								
15–24 jaar	31,9	32,1	32,2	32,4	33,1	33,2	33,2	33,3
25–34 jaar	104,9	105,2	105,3	105,1	104,7	104,4	103,9	103,3
35–44 jaar	179,7	180,3	180,4	180,6	181,8	181,8	181,6	181,1
45–54 jaar	289,8	289,7	289,5	289,2	286,0	285,3	284,7	283,7
55–64 jaar	374,1	375,3	376,5	377,7	386,2	386,4	387,2	387,4
Regio								
Groningen	36,6	36,6	36,7	36,7	36,8	36,9	36,8	36,6
Friesland	37,1	37,1	37,2	37,2	37,0	37,0	36,9	36,8
Drenthe	32,4	32,5	32,5	32,5	32,3	32,3	32,3	32,3
Overijssel	69,2	69,4	69,6	69,7	70,2	70,3	70,3	70,1
Flevoland	20,2	20,3	20,4	20,5	21,1	21,1	21,2	21,2
Gelderland	114,6	114,9	115,1	115,2	115,9	115,9	115,9	115,6
Utrecht	66,0	66,2	66,3	66,4	67,1	67,1	67,8	67,7
Noord-Holland	169,9	170,3	170,3	170,4	171,4	171,2	171,4	171,2
Zuid-Holland	163,7	164,1	164,4	164,6	165,5	165,5	165,1	164,8
Zeeland	18,7	18,8	18,9	18,9	19,1	19,1	19,1	19,1
Noord-Brabant	141,1	141,5	141,7	142,0	142,9	143,0	143,0	142,6
Limburg	85,7	85,8	86,0	86,1	86,7	86,7	86,7	86,5
Buitenland	21,0	21,0	20,7	20,8	21,2	20,5	20,8	20,8
Mate van arbeidsongeschiktheid								
Gedeeltelijk (15% –< 80%)	276,2	277,4	278,2	278,9	284,8	284,6	284,7	284,3
Volledig (80 – 100%)	704,8	705,9	706,4	706,9	707,6	707,4	706,7	705,3
Arbeidsongeschiktheidsregeling								
WAO	794,3	796,1	797,1	798,1	801,7	800,9	799,9	797,9
WAZ	56,6	56,7	56,7	56,7	56,8	56,8	56,8	56,7
Wajong	130,7	131,0	131,3	131,5	134,5	134,8	135,1	135,4

¹⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Sociale zekerheidsstatistiek.

Tabel 2.8.5
Uitkeringen krachtens de Algemene bijstandswet ¹⁾

	2001				2002			
	juni	juli	augustus	september	juni	juli	augustus	september
	<i>x 1 000</i>							
Totaal ²⁾	326,2	324,9	323,8	322,8	318,3	317,8	317,4	317,2
Geslacht								
Man	135,7	134,7	133,9	133,4	132,7	132,4	132,1	132,1
Vrouw	190,5	190,2	189,8	189,3	185,6	185,4	185,3	185,1
Leeftijd								
15-24 jaar	25,6	25,6	25,4	25,3	26,2	26,5	26,5	26,5
25-34 jaar	74,4	73,9	73,4	72,9	70,5	70,2	70,0	69,9
35-44 jaar	89,1	88,7	88,3	88,0	85,7	85,5	85,4	85,2
45-54 jaar	73,7	73,4	73,2	73,0	71,0	70,9	70,7	70,6
55-64 jaar	63,4	63,4	63,5	63,6	64,9	64,8	64,8	64,9
Duur van de uitkering								
Korter dan 1 jaar	63,6	63,4	63,1	63,3	65,8	66,2	66,3	66,5
1 jaar en langer	262,6	261,5	260,7	259,5	252,5	251,5	251,1	250,8
Leefvorm								
Alleenstaand	177,4	176,7	176,0	175,4	174,5	174,5	174,2	174,1
Alleenstaande ouder	94,1	94,0	93,9	93,6	91,7	91,7	91,7	91,7
(Echt)paar	53,9	53,4	53,1	53,0	51,5	51,0	50,9	50,9
Anders	0,8	0,7	0,7	0,7	0,5	0,6	0,6	0,6

¹⁾ Niet-beëindigde Abw-uitkeringen aan het eind van de verslagmaand aanhuishwonenden jonger dan 65 jaar.

²⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Bijstandskennmerkenstatistiek.

2.9 Vakverenigingen

Tabel 2.9
Leden van de vakcentrales

	2002				2003	
	1 januari	1 april	1 juli	1 oktober	1 januari	1 april
	<i>x 1 000</i>					
Totaal ¹⁾	1 781,3	1 785,7	1 787,3	1 777,5	1 750,9	1 755,6
Federatie Nederlandse Vakbeweging	1 230,0	1 231,4	1 233,4	1 226,0	1 225,8	1 231,4
Christelijk Nationaal Vakverbond	351,4	354,4	354,9	355,2	355,5	355,5
Unie mhp	199,9	199,9	199,0	196,3	169,7	168,8

¹⁾ Betreft ledentallen van vakverenigingen aangesloten bij de FNV, het CNV en de Unie mhp.

Bron: CBS, Statistiek van de Vakbeweging, Kwartaalenquête.

3. Technische toelichtingen

3. Technische toelichtingen

Arbeidsrekeningen

Banen en arbeidsvolume van werknemers, loonkosten (tabel 2.1.3, 2.1.4, 2.5.1, 2.5.2)

De Arbeidsrekeningen vormen een geïntegreerd stelsel van gegevens over de arbeidsmarkt. Gegevens uit allerlei bronnen worden in een statistisch integratieproces samengebracht om tot zo nauwkeurig mogelijke ramingen van arbeidsmarktgegevens te komen. Belangrijke bronnen voor de Arbeidsrekeningen zijn de jaar- en kwartaalcijfers uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen, de Enquête Beroepsbevolking en de Statistiek Verloonde dagen en Loonsommen van het CBS. Voor het samenstellen van de kwartaalgegevens over werkgelegenheid en lonen is vooral gebruik gemaakt van de uitkomsten uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen. Dit onderzoek meet elk kwartaal het aantal banen en de loonsommen van werknemers, op basis van een steekproef bij bedrijven en instellingen.

De hier gepubliceerde gegevens over banen, arbeidsvolume en loonkosten hebben uitsluitend betrekking op werknemers.

Werknemers zijn personen die arbeid verrichten in loondienst. Als werknemer worden alle ingezetenen en niet-ingezetenen personen beschouwd, die in dienstbetrekking werkzaam zijn (inbegrepen directeuren van NV's en BV's; hun salarissen zijn ook in de loonkosten begrepen).

Een *baan* is een arbeidsplaats die bezet wordt door een werknemer. Met het aantal banen wordt bedoeld het gemiddelde aantal banen in een kwartaal (of in een jaar). Omdat één persoon meerdere banen kan hebben is het aantal banen gelijk of groter dan het aantal werknemers.

Het opgetelde aantal arbeidsuren van alle werknemers (in een kwartaal) wordt het *arbeidsvolume* genoemd. Het arbeidsvolume wordt hier uitgedrukt in arbeidsjaren: dat wordt berekend door alle (voltijd-, deeltijd- en flexibele) banen in een jaar om te rekenen naar voltijdbanen of voltijdequivalenten. Het voltijdequivalent van een baan wordt bepaald door de overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur, die bij die baan behoort, te delen door de overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur die bij een voltijdbaant behoort. Zo leveren twee halve banen samen één arbeidsjaar op.

De *loonkosten* geven de kosten van de werkgever weer die direct samenhangen met het inzetten van werknemers in het productieproces. Het begrip loonkosten bestaat uit de volgende elementen: lonen en salarissen (inclusief de ingehouden loonbelasting en sociale premies), bijzondere beloningen (zoals vakantietoeslag), loon in natura, onkostenvergoedingen in verband met de dienstbetrekking (zoals kosten woon-werkverkeer) en sociale premies ten laste van de werkgever (betalingen en afdrachten in het kader van de wettelijke en contractuele sociale zekerheid).

De gegevens worden niet voor seizoenen gecorrigeerd. Om deze reden worden alleen jaar-op-jaarmutaties van dezelfde kwartalen gepubliceerd.

Wat betreft de gegevens over arbeidsvolume en loonkosten sluiten de Arbeidsrekeningen en de Nationale rekeningen op elkaar aan. Het begrip 'loonkosten' in de Arbeidsrekeningen komt overeen met het begrip 'beloning van werknemers' in de Nationale rekeningen – 'beloning' heeft daar betrekking op de vergoeding voor geleverde arbeid.

Relatie tussen de P-serie bedrijfstakindeling van Nationale rekeningen en SBI 1993

Nationale rekeningen, P-serie	Sbi-code
Landbouw en visserij	01–05
Delfstoffenwinning	10–14
Industrie	15–37
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41
Bouwnijverheid	45
Handel, horeca en reparatie	50–52, 55
Vervoer en communicatie	60–64
Financiële en zakelijke dienstverlening	65–74
Overheid (exclusief overig onderwijs)	75, 80 (exclusief sbi 804)
Zorg en dienstverlening (inclusief overig onderwijs)	85, 90–95 (inclusief sbi 804)

Cao-lonen

(tabel 2.4.1–2.4.4)

Uit de statistiek Indexcijfers van cao-lonen komen elke maand cijfers beschikbaar over de contractuele loon- en arbeidsduurontwikkeling zoals deze geldt voor werknemers met een voltijdbaant. Deze cijfers hebben betrekking op de loon- en arbeidsduurgegevens zoals die staan vermeld in collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's). Elke maand worden uitkomsten gepubliceerd over de ontwikkeling van:

- cao-lonen (bruto lonen);
- contractuele loonkosten;
- contractuele jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers.

De uitkomsten worden gepubliceerd in de vorm van indexcijfers, waarbij 2000 op 100 is gesteld (voor de reeks contractuele loonkosten is 1990 nog het basisjaar). Behalve indexcijfers worden ook jaarmutaties gepubliceerd. Dit is de procentuele ontwikkeling van het loon of de arbeidsduur ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De jaarmutaties worden berekend uit de gepubliceerde indexcijfers.

Met de *indexcijfers van cao-lonen* wordt de ontwikkeling van de bruto lonen weergegeven waarop werknemers bij een normale voltijdarbeidsduur onvoorwaardelijk recht hebben. Er worden dus geen gerealiseerde bedragen waargenomen; alleen afspraken met betrekking tot de schaaltonen en bindend voorgeschreven toeslagen komen in de ontwikkeling van het cao-loon tot uitdrukking.

Het cao-loon inclusief bijzondere beloningen omvat de volgende elementen:

- het bruto loon voor normale arbeidstijd van voltijdwerknemers;
- alle bindend voorgeschreven, regelmatig betaalde toeslagen;
- alle bindend voorgeschreven bijzondere (niet maandelijks) beloningen, zoals de vakantietoeslag of de eindejaarsuitkering.

Uitgesloten zijn toeslagen die in de cao's voorwaardelijk zijn gesteld, zoals een leeftijdstoelag of een toeslag voor ploegendienst, en individuele loonstijgingen. Gepubliceerd worden uitkomsten over de ontwikkeling van zowel het cao-loon inclusief bijzondere beloningen als het cao-loon exclusief bijzondere beloningen, en zowel het cao-loon per maand als het cao-loon per uur. De brutering van de overhevelingstoelag (vanaf januari 2001) is zodanig in de indexcijfers verwerkt, dat de brutering niet leidt tot loonmutaties, voorzover niet van de wettelijke bruteringsregeling (verhoging van het loon met 1,9 procent met een maximum van 791,85 euro per jaar) is afgeweken.

De *contractuele loonkosten* (reeks 1990=100) omvatten naast het bovenvermelde cao-loon inclusief bijzondere beloningen:

- alle wettelijk voorgeschreven sociale lasten (premies voor WAO, WW, wachtgeld en ZFW, uitgezonderd premie ZW) en (t/m 2000) de overhevelingstoeslag;
- alle contractueel aangegane, bindend voorgeschreven sociale lasten (premies voor VUT, (pre)pensioen, bovenwettelijke verzekering voor arbeidsongeschiktheid e.d. en sociale en bedrijfstakfondsen).

De *contractuele arbeidsduur* is de in de cao's overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers.

Om een goed beeld van de contractuele loon- en arbeidsduurontwikkeling te krijgen, is het niet nodig de gegevens van alle cao's te verwerken. Bij de reeks 2000=100 worden de gegevens van ruim 250 cao's gevolgd, waaronder alle cao's die voor minstens 2 500 werknemers gelden. Ongeveer 95 procent van alle cao-werknemers in Nederland valt onder de cao's die in de statistiek zijn opgenomen. Overigens gelden cao's niet voor alle werknemers; ongeveer acht van de tien werknemers vallen onder de werksfeer van een cao. Bij de statistiek worden alleen de gegevens van voltijdwerknemers gevolgd. Aangenomen wordt dat deze gegevens naar rato gelden voor deeltijdwerknemers. In 2000 hadden zes van de tien werknemers een voltijdbaan. De uitkomsten zijn opgehoogd tot het totaal van alle werknemers, werkzaam bij bedrijven en instellingen, met uitzondering van de bedrijfstakken personeel in dienst van huishoudens en internationale gemeenschapsorganen.

Als een indexcijfer gepubliceerd wordt, zijn daarin alle cao's verwerkt waarvan op dat moment de cijfers bekend zijn. Cao's waarvan de looptijd verstreken is, en waarvoor nog geen nieuwe cao is overeengekomen, tellen niet mee vanaf de maand dat de nieuwe cao had moeten ingaan. Uit het percentage afgesloten cao's blijkt op hoeveel procent van de cao's de uitkomsten berusten, rekening houdend met de omvang van de cao's. Cao's kunnen ook met terugwerkende kracht worden afgesloten. Elke erop volgende maand worden daarom de indexcijfers opnieuw samengesteld en gepubliceerd, net zolang tot dat alle cao's zijn afgesloten, en de indexcijfers definitief zijn.

Bij de gepubliceerde uitkomsten worden drie *cao-sectoren* onderscheiden: particuliere bedrijven, gesubsidieerde sector en overheid. De cao-sector overheid omvat alle publiekrechtelijke bedrijven, zoals rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en het openbaar onderwijs. Daarnaast behoren de politie, het regulier bijzonder onderwijs en de academische ziekenhuizen tot de overheid. De gesubsidieerde sector omvat de privaatrechtelijke bedrijven die door subsidie of via wettelijk vastgestelde bijdragen worden gefinancierd, voorzover zij niet tot de overheid behoren. Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnzorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen. Alle overige privaatrechtelijke bedrijven worden tot de cao-sector particuliere bedrijven gerekend.

Eens in de tien jaar worden de basisgegevens voor de reeksen met cao-gegevens opnieuw vastgesteld. Bij de basisverlegging wordt de samenstelling van de statistiek vernieuwd, en worden de basisgegevens geactualiseerd, waarbij nu wordt uitgegaan van de situatie in 2000. Hierdoor geven de uitkomsten van de nieuwe reeks een beter beeld van de werkelijkheid, dan de uitkomsten van de oude reeks, die 1990 als uitgangspunt had. Vanaf juli 2003 is overgeschakeld op de reeks 2000=100 (met uitkomsten vanaf januari 2000). Uitkomsten over de ontwikkeling van de contractuele loonkosten voor de reeks 2000=100 zullen pas later gepubliceerd worden. De publicatie over de contractuele loonkosten 1990=100 wordt zolang voortgezet.

Een uitgebreidere beschrijving van de statistiek is opgenomen in de Sociaal-economische maandstatistiek van juli 2003.

Consumentenprijsindex

(tabel 2.6.1-2.6.2)

Maandelijks berekent en publiceert het CBS de consumentenprijsindex (CPI). De CPI geeft de prijsontwikkeling weer van goederen en diensten die huishoudens aanschaffen voor consumptie. De CPI is een belangrijke maatstaf voor de inflatie en wordt veel gebruikt door het bedrijfsleven en de overheid, onder andere bij loononderhandelingen, de indexering van huren en lijfrenten en voor de aanpassing van belastingtabellen.

De inflatie wordt gemeten als de procentuele stijging van de CPI in een bepaalde periode ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaande jaar.

De CPI geeft de prijsontwikkeling weer van goederen en diensten die het gemiddelde huishouden in Nederland in een basisjaar heeft aangeschaft voor consumptie. Dit pakket goederen en diensten wordt ook wel het (boodschappen)mandje genoemd. Tot dit mandje behoren onder andere de dagelijkse boodschappen, uitgaven voor duurzame consumptiegoederen zoals wasmachines en auto's, huur, school- en collegegeld en consumptiegebonden belastingen zoals onroerendezaakbelasting en motorrijtuigenbelasting. Niet alle uitgaven tellen mee bij de berekening van de CPI. De inkomstenbelasting, sociale premies en uitgaven voor verzekerde medische zorg zijn daar voorbeelden van.

Wanneer de eigenschappen van een artikel uit het boodschappenmandje wijzigen of het artikel niet meer in de winkel verkrijgbaar is, wordt de prijsontwikkeling van een vergelijkbaar artikel gevolgd. Zo'n vervangend product verschilt vaak in kwaliteit. Om dan toch een juist prijsindexcijfer te bepalen wordt voor dit kwaliteitsverschil gecorrigeerd. Zo wordt alleen de 'zuivere' prijsstijging gemeten.

Basisjaar

De CPI geeft het prijsniveau weer van het mandje ten opzichte van de gemiddelde prijs in een bepaald jaar: het zogenoemde basisjaar. Vanaf 2003 is dat basisjaar 2000.

De uitgaven van huishoudens kunnen in de loop van de tijd veranderen, bijvoorbeeld doordat er nieuwe producten op de markt komen of omdat de samenstelling van de bevolking anders wordt. Ook een verandering in het welvaartsniveau kan een ander aankooppatroon tot gevolg hebben. Wanneer het mandje van de CPI niet meer aansluit bij het bestedingspatroon van de consument, kiest het CBS een recenter basisjaar. Dat heet een basisverlegging. In het verleden werd om de 5 jaar een nieuw basisjaar gekozen. Om sneller wijzigingen in het consumptiepatroon van de consumenten in de CPI tot uitdrukking te brengen, wordt vanaf 2004 overgegaan op een jaarlijkse basisverlegging. Dit houdt een belangrijke kwaliteitsverbetering van de CPI in.

Referentiejaar

In 2003 heeft de aanduiding 2000=100 nog twee betekenissen. Het geeft aan dat het indexcijfer betrekking heeft op het boodschappenmandje van 2000 en dat het prijsniveau van dat jaar uitgangspunt is voor de berekening van het indexcijfer.

Vanaf 2004 is alleen de tweede betekenis nog van toepassing.

Voorbeeld:

Als het CBS bijvoorbeeld in 2002 het consumentenprijsindexcijfer 105 publiceert met als basisjaar 2000, dan betekent dit dat men voor het pakket goederen en diensten in 2002 5 procent duurder uit is dan in 2000.

Met ingang van januari 2003 worden de prijzen vergeleken met het niveau van het jaar 2000. Het referentiejaar van de reeks is dan 2000. Dit wordt weergegeven met de toevoeging 2000=100.

Vanaf 2004 wordt het mandje elk jaar geactualiseerd. Voor de berekening van het indexcijfer blijft echter het jaar 2000 het referentiejaar.

Vanaf 2004 zal het CBS een geschakelde CPI-reeks publiceren met als referentiejaar 2000. Deze geschakelde reeks wordt opgebouwd uit deelreeksen die zijn gebaseerd op verschillende mandjes. Voor het berekenen van het inflatiecijfer heeft dit geen

gevolgen. Het samenstellen van deelindexcijfers van bepaalde artikelgroepen wordt hierdoor echter iets lastiger vanaf 2004. Op aanvraag verleent het CBS hierbij ondersteuning.

Geharmoniseerde Consumentenprijsindex

Het CBS stelt sinds maart 1997, naast de nationale consumentenprijsindex, ten behoeve van de Europese Unie (EU) ook de geharmoniseerde consumentenprijsindex van Nederland samen. De geharmoniseerde index dient voor vergelijkingen binnen de Europese Unie, maar is minder geschikt om de nationale inflatie weer te geven.

De consumentenprijsindex voor de monetaire unie (EURO-12, CPIMU) geeft de gemiddelde prijsontwikkeling weer in de landen die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie, ofwel de Eurozone. Tot december 2000 waren dat 11 lidstaten. Vanaf januari 2001 heeft de CPIMU betrekking op de Eurozone inclusief het nieuw toegetreden Griekenland.

De EU-15 geeft de gemiddelde prijsontwikkeling weer van de 15 lidstaten van de Europese Unie.

Geharmoniseerde index versus nationale consumentenprijsindex

Het belangrijkste verschil tussen de geharmoniseerde index en de nationale consumentenprijsindex betreft de consumptiepakketten waarop zij betrekking hebben. Wonen in een eigen huis (huurwaarde), consumptiegebonden belastingen (onroerendezaakbelasting, motorrijtuigenbelasting e.d.) en contributies aan sportverenigingen, maatschappelijke organisaties e.d. worden bijvoorbeeld wel meegenomen in de nationale index, maar niet in de geharmoniseerde. Anderzijds is bij de geharmoniseerde index een groter deel van de kosten van de gezondheidszorg inbegrepen dan in de nationale index.

Een ander verschil tussen beide indices is dat in de nationale index de prijsstijgingen van de particuliere consumptie van Nederlanders in het buitenland wordt meegenomen. Daarentegen weegt in de geharmoniseerde index de particuliere consumptie van buitenlanders in Nederland mee.

Wijzigingen in de geharmoniseerde index vanaf januari 2000

Met ingang van januari 2000 is de dekking van de geharmoniseerde index uitgebreid. Daarbij is zowel het inbegrepen pakket goederen en diensten uitgebreid als de bevolking waarop de index betrekking heeft.

De volgende artikelen zijn toegevoegd:

- Afvalstoffenheffing en rioolrecht;
- Een deel van de gezondheidszorg. Inbegrepen waren al een aantal niet onder een verzekering vallende uitgaven. Daaraan zijn toegevoegd medische artikelen en diensten, welke zijn geconsumeerd door particulier verzekerden, ook als deze door de particuliere verzekeraar zijn vergoed. Niet inbegrepen zijn echter ziekenhuisdiensten. Ook is niet inbegrepen de medische consumptie van personen welke onder de Ziekenfondswet verzekerd zijn, en welke door het ziekenfonds wordt betaald;
- Collegegelden en les gelden;
- Eigen bijdragen aan de kinderopvang in crèches en dergelijke;
- Diensten van de ziektekostenverzekeraars;
- Schadeverzekeringen, maar geen levensverzekeringen.

De geharmoniseerde consumentenprijsindex heeft tot december betrekking gehad op de consumptie van Nederlandse ingezetenen binnen Nederland. Uitgesloten was de consumptie van bewoners van institutionele huishoudens. Ook consumptie in het buitenland is in de berekening uitgesloten. De dekking van de geharmoniseerde index is op twee punten uitgebreid:

- De consumptieve uitgaven van niet-ingezetenen, welke binnen Nederland worden gedaan, worden meegenomen. Bijvoorbeeld uitgaven van buitenlandse toeristen in Nederlandse hotels.

- De consumptieve uitgaven van bewoners van instellingen en tehuizen. Het gaat hierbij niet om de kosten van bijvoorbeeld de zorg die een bejaardentehuis aan de bewoners biedt, maar om de persoonlijke uitgaven voor goederen en diensten die niet door het tehuis worden verstrekt.

Wijzigingen in de geharmoniseerde index vanaf januari 2001

Per januari 2001 wordt de dekking van de geharmoniseerde index weer verder uitgebreid. De volgende artikelen zijn toegevoegd:

- Een deel van de gezondheidszorg, namelijk ziekenhuisdiensten. Een aantal niet onder een verzekering vallende uitgaven in verband met ziekte was al vanaf de start van de geharmoniseerde index daarbij inbegrepen. In januari 2000 zijn daar aan toegevoegd medische artikelen en diensten, welke zijn geconsumeerd door particulier verzekerden, ook als deze door de particuliere verzekeraar worden vergoed. Niet inbegrepen waren echter ziekenhuisdiensten. Deze zijn nu toegevoegd. De medische consumptie van mensen die onder de Ziekenfondswet verzekerd zijn en welke door het ziekenfonds wordt betaald, is niet inbegrepen in de geharmoniseerde index.
- Sociale bescherming. Hieronder worden verstaan allerlei soorten zorg voor ouderen, gehandicapten, kinderen en andere groepen. Meer concreet omvat het de eigen bijdragen die deze groepen betalen voor het verkrijgen van deze zorg, zoals ouderbijdragen voor kinderopvang, eigen bijdragen in de thuiszorg, en ook de eigen bijdragen die worden betaald door bewoners van verzorgingshuizen, verpleeghuizen en andere intramurale zorg.

Consumentenvertrouwen

Toelichting tabel 2.7.1–2.7.3

Consumenten Conjunctuur Onderzoek (CCO), augustus 2003

In opdracht van de Europese Commissie houdt het Centraal Bureau voor de Statistiek sinds 1972 regelmatig conjunctuurenquêtes onder consumenten. Hoofddoel van deze enquêtes is het verschaffen van actuele informatie over consumentenvertrouwen en consumentenverwachtingen met betrekking tot de algemene economische ontwikkeling en de financiële situatie van het eigen huishouden. Vanaf april 1986 vinden deze conjunctuurenquêtes maandelijks plaats.

De steekproef in augustus 2003 omvatte 1 479 telefoonnummers, waarbij 934 maal respons is verkregen. De totale non-respons bedroeg in augustus 37 procent.

De indicator van het *consumentenvertrouwen* geeft aan in hoeverre dat consumenten vinden dat het economisch gezien beter of slechter gaat en wordt bepaald op basis van de mening van de consument over het algemene economische klimaat en over de eigen financiële situatie. Maandelijks worden hierover in het CCO vijf vragen gesteld aan ongeveer duizend personen. Daarnaast bevat het CCO onder andere vragen over de verwachtingen voor de werkloosheid, de inflatie en over het spaargedrag en aankoopplannen van huishoudens.

De ondervraagden kunnen vinden dat het beter gaat (de 'optimisten'), dat het slechter gaat (de 'pessimisten') of dat de situatie gelijk blijft. Als er evenveel optimistische als pessimistische consumenten zijn, heeft het consumentenvertrouwen de waarde nul. Een waarde van tien betekent dat de optimisten een meerderheid van tien procent hebben ten opzichte van de pessimisten.

Twee van de vragen gaan over de economische situatie in het algemeen. Het CBS berekent uit de antwoorden hierop de indicator van het economisch klimaat. De overige drie vragen gaan over de financiële situatie van het eigen huishouden. Daaronder is ook de

vraag of de tijd gunstig is voor aankopen van duurzame goederen. De antwoorden op deze drie vragen worden samengevat in de indicator van de koopbereidheid.

Het CBS berekent ook tijdreeksen van het consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid na verwijdering van seizoeninvloeden. De berekening van de seizoeninvloeden wordt eenmaal per jaar geactualiseerd. Dat is in januari 2003 gebeurd op basis van de cijfers tot en met december 2002. Daardoor zijn de seizoengecorrigeerde cijfers vanaf 2000 tot en met 2002 bijgesteld, en zijn geringe afwijkingen met eerder gepubliceerde uitkomsten mogelijk.

Economische activiteit

De verzameling van werkzaamheden, gericht op de productie van goederen en diensten. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid.

Zie ook *Standaard bedrijfsindeling*.

Geregistreeerde werkloosheid

(tabel 2.3.3–2.3.6)

Het CBS stelt sinds 1988 gegevens samen over de geregistreeerde werkloosheid. De toegepaste methode staat beschreven in het artikel 'Hoe telt het CBS het aantal geregistreeerde werklozen'. Dit artikel is opgenomen in de CBS-publicatie *Enquête beroepsbevolking 1994*. In dezelfde publicatie is ook het artikel 'Tijdreeksen geregistreeerde werkloosheid en beroepsbevolking' opgenomen. Voor de jaren 1970–1994 vindt men hierin tijdreeksen van de werkzame en werkloze beroepsbevolking en van de geregistreeerde werkloosheid.

Geregistreeerde werklozen zijn mensen die bij 'Centra voor werk en inkomen (CWI)'; staan ingeschreven, direct beschikbaar zijn voor een baan van minstens twaalf uur per week en geen werk hebben of werk van minder dan twaalf uur per week. De cijfers over de geregistreeerde werkloosheid zijn gebaseerd op de registratie van de CWI en de *Enquête beroepsbevolking (EBB)* van het CBS. Voor de EBB wordt jaarlijks één op de honderd inwoners van Nederland geïnterviewd. De geregistreeerde werkloosheidscijfers hebben een onnauwkeurigheidsmarge omdat ze gebaseerd zijn op een steekproefonderzoek. Alleen uit grote veranderingen of uit veranderingen die zich gedurende een langere periode aftekenen mogen conclusies worden getrokken over de tendens van de werkloosheid.

Standaard bedrijfsindeling (SBI)

De indeling van bedrijven en instellingen naar hun economische activiteit. De indeling is overeenkomstig de *Standaard bedrijfsindeling 1993*. De SBI 1993 kent bedrijfstakken, die zijn onderverdeeld in bedrijfsklassen.

Zie ook *economische activiteit*.

Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet (WW)

(tabel 2.8.3)

In tabel 2.8.3 wordt informatie gegeven over het aantal uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet. Het betreft de uitkeringen die aan het eind van de desbetreffende maanden niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Populatie

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie van een persoon voor de intrede van de volledige of gedeeltelijke werkloosheid kan aanspraak bestaan op meer dan een uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om enkele duizendtallen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabel geeft dus geen informatie over het aantal mensen dat een of meer uitkeringen ontvangt, maar wel over het aantal werkloosheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger.

Achtergrondvariabelen

De *leeftijd* in de tabel is de leeftijd aan het eind van het desbetreffende maand.

De *duur van de uitkering* geeft het aantal maanden of het aantal jaren weer dat is verstreken tussen de datum waarop het recht op een uitkering is aangevangen en de laatste dag van de maand.

Uitkeringen krachtens de Arbeidsongeschiktheidsregelingen

(tabel 2.8.4)

In tabel 2.8.4 wordt informatie gegeven over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

Deze regelingen zijn van kracht sedert de invoering op 1 januari 1998 van de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (PEMBA). Met de invoering van de Wet PEMBA is de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) ingetrokken. Personen die een AAW-uitkering ontvingen, hebben vanaf 1 januari 1998 recht op een uitkering krachtens de WAZ of Wajong. De WAO is van toepassing geworden op het overheidspersoneel. Tot 1998 had het overheidspersoneel recht op een aan de AAW gerelateerde uitkering. Bovendien kon men onder bepaalde voorwaarde aanspraak maken op een bovenwettelijke (aanvullende) uitkering.

Populatie

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intrede van de volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kan aanspraak bestaan op meer dan een uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om meer dan tienduizend uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabellen geven dus geen informatie over het aantal mensen dat een of meer uitkeringen ontvangt, maar wel over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger.

Nuluitkeringen

De gepubliceerde aantallen zijn inclusief nuluitkeringen. Nuluitkeringen zijn uitkeringen die niet tot uitbetaling komen door korting op de uitkering, sanctie of schorsing.

Korting op de uitkering leidend tot een nuluitkering wordt veroorzaakt doordat men voldoende inkomsten uit arbeid of een andere sociale zekerheidsuitkering heeft. Een sanctie kan worden opgelegd omdat men niet voldoet aan de voorschriften op grond waarvan voortzetting van de uitkering afhankelijk is. Een dergelijke sanctie wordt opgelegd in het kader van de Wet Boeten, Maatregelen en Terug- en invordering sociale zekerheid (wet BMT). Een uitkering kan worden geschorst of opgeschort als de uitvoering-instelling sociale zekerheid aanwijzingen heeft dat aan het recht op een uitkering kan worden getwijfeld.

Uitkeringen krachtens de Algemene bijstandswet (ABW)

(tabel 2.8.5)

In tabel 2.8.5 wordt informatie gegeven over het aantal huishoudens met een uitkering krachtens de Algemene bijstandswet (ABW). De uitkomsten over de ABW hebben betrekking op thuiswonenden jonger dan 65 jaar met een periodieke algemene bijstandsuitkering. Dit is een uitkering om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te kunnen voorzien.

De resultaten van de ABW worden samengesteld op basis van waarneming van gegevens bij alle gemeenten. Deze gegevens worden vanaf 1996 maandelijks aan het CBS verstrekt.

De in deze tabellen gepubliceerde cijfers bevatten een correctie voor administratieve vertraging van drie maanden. Dat is nodig omdat uit onderzoek is gebleken dat een aanzienlijk deel van de instroom in de bijstand pas na enige tijd in de bijstandsadministratie wordt opgenomen. Het gevolg is dat pas na enkele maanden met voldoende volledigheid over een bepaalde verslagmaand gepubliceerd kan worden.

Vacatures

(tabel 2.2.1–2.2.4)

De tabellen 2.2.1–2.2.4 hebben zowel betrekking op vacatures bij particuliere bedrijven, als bij de overheid. De vacatures van de volgende groepen ontbreken:

- personeel in dienst van huishoudens;
- internationale gemeenschapsorganen;
- beroepsmilitairen;
- WSW-werknemers;
- bedrijven en instellingen die volgens het Algemeen bedrijfsregister van het CBS geen werknemers in dienst hebben.

Onder een vacature wordt verstaan een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk geplaatst kan worden. Tot de vacatures worden ook gerekend:

- vacatures waarvoor zich reeds sollicitanten hebben gemeld (ook wanneer al gesprekken worden gevoerd met deze sollicitanten);
- vacatures waarvoor de sollicitatieprocedure zoveel tijd zal kosten dat de feitelijke indiensttreding niet op korte termijn valt te verwachten;
- vacatures waarvoor uitzendkrachten of ander tijdelijk personeel wordt gezocht;
- open plaatsen voor leerlingen en personen in opleiding, mits het daarbij gaat om een arbeidsovereenkomst (dus geen onbetaalde stageplaatsen).

Bij de ontstane en vervulde vacatures worden ook gerekend de vacatures die in het verslagkwartaal zowel ontstaan als inmiddels weer vervuld zijn.

Als bij reorganisaties of afslankingen een open plaats alleen mag worden bezet door medewerkers waarvan de arbeidsplaats verdwijnt, mag de open plaats niet als vacature meegeteld worden.

De detaillering van de uitkomsten naar economische activiteit is gebaseerd op de Standaard bedrijfsindeling 1993 (SBI 1993) van het CBS.

Vakverenigingen

(tabel 2.9)

De gegevens in tabel 2.9 zijn afkomstig van de vakcentrales FNV, CNV en Vakcentrale MHP. Deze gegevens worden éénmaal per kwartaal door het CBS gepubliceerd. Gegevens betreffende de

ledentallen van vakverenigingen en overkoepelende organisaties die aangesloten zijn bij één van de drie vakcentrales zijn in StatLine te vinden. Daarnaast beschikt het CBS over gegevens over alle vakverenigingen, met een detaillering naar kenmerken van het ledenbestand, en over de organisatiegraad in Nederland. Deze gegevens zijn gebaseerd op de tweejaarlijkse structuurenquête van de Statistiek van de vakbeweging en op gegevens uit de Enquête beroepsbevolking. Over de structuurgegevens van het verslagjaar 2001 is een artikel gepubliceerd in de Sociaal-economische maandstatistiek van december 2001.

Gedetailleerde informatie over deze structuurgegevens is in StatLine te vinden. De gegevens over vakbondsleden afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking zijn voor de jaren 1992–1999 gepubliceerd in de Sociaal-economische maandstatistiek van oktober 2000.

Werkzame en werkloze beroepsbevolking

(tabel 2.1.1–2.1.2 en 2.3.1–2.3.2)

Cijfers over de werkzame en werkloze beroepsbevolking zijn in hoofdzaak gebaseerd op de Enquête Beroepsbevolking waarvoor maandelijks 30 duizend mensen worden geïnterviewd. Daarnaast wordt bij de samenstelling gebruik gemaakt van de Arbeidsrekeningen, die vooral op een enquête bij bedrijven en instellingen zijn gebaseerd.

De *werkzame beroepsbevolking* bestaat uit mensen van 15–64 jaar die betaald werk hebben van twaalf uur of meer per week.

De *werkloze beroepsbevolking* bestaat uit mensen van 15–64 jaar die zoeken naar een baan van twaalf uur of meer per week, daarvoor beschikbaar zijn en geen werk hebben of een baan van minder dan twaalf uur per week. Zoeken betekent dat men activiteiten ondernomen heeft om een betaalde baan te vinden. Voor zover deze mensen staan ingeschreven bij een Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) behoren ze tevens tot de *geregistreerde werklozen*. Daartoe behoren eveneens ingeschreven mensen die wel beschikbaar zijn maar niet naar werk zoeken.

De werkloze beroepsbevolking komt hoger uit dan de geregistreerde werkloosheid. Dat komt vooral doordat mensen die werk zoeken maar niet ingeschreven staan bij een Centrum voor Werk en Inkomen (voorheen arbeidsbureau) ook meetellen. Een belangrijke categorie wordt gevormd door herintredende vrouwen die zich veelal niet laten inschrijven. In 2002 telde de werkloze beroepsbevolking ruim 130 duizend mensen meer dan de geregistreerde werkloosheid.

Ziekteverzuim

(tabel 2.8.1–2.8.2)

De tabellen 2.8.1 en 2.8.2 hebben betrekking op het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven. Het CBS publiceert ook gegevens over het ziekteverzuim bij de overheid in de publicatie 'Ziekteverzuim binnen de overheid'.

Met ingang van het vierde kwartaal van 1995 verricht het CBS ieder kwartaal onderzoek naar het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven. Het onderzoek wordt gehouden in de vorm van een enquête bij bijna 17 duizend bedrijven en instellingen. Het kwartaalonderzoek is in de plaats gekomen van de jaaronderzoeken naar ziekteverzuim die het CBS over de jaren 1993 tot en met 1995 heeft gehouden.

Het onderzoek heeft betrekking op alle bedrijven en instellingen in Nederland met uitzondering van:

- overheidsinstellingen;
- personeel in dienst van huishoudens;
- internationale gemeenschapsorganen;
- bedrijven en instellingen die volgens het Algemeen bedrijfsregister van het CBS geen werknemers in dienst hebben.

Op het enquête-formulier worden vier vragen gesteld. Er wordt gevraagd naar de ziekteverzuimpercentages in- en exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof in het kwartaal, naar de volledigheid van de registratie en, vanaf het vierde kwartaal van 1996, de verzekeringsvorm.

Met de vraag naar de volledigheid van de registratie wordt getracht vast te stellen of opgegeven verzuimpercentages berekend zijn op basis van alle verzuimgevallen. Geeft een bedrijf aan dat niet al het verzuim geregistreerd wordt, dan wordt de opgave van dit bedrijf bij het samenstellen van de uitkomsten buiten beschouwing gelaten. Bij de vraag naar de verzekeringsvorm moet worden aangegeven hoe het bedrijf het recht op loondoorbetaling bij ziekte heeft geregeld:

- volledig eigen-risicodragers;
- loondoorbetaling gedeeltelijk herverzekerd (zogenaamde 'stop-lossverzekering');
- loondoorbetaling volledig herverzekerd (eventueel met een eigen risico in wachtdagen/ weken/ maanden).

Het percentage ziekteverzuim is in de toelichting bij het enquête-formulier als volgt omschreven:

'Het ziekteverzuimpercentage is het aantal door ziekte verzuimde dagen, in procenten van het totaal aantal beschikbare dagen van de werknemers in het kwartaal. Niet meegeteld moet worden het verzuim na een jaar ziekte.'

Bedrijven mogen het percentage ziekteverzuim zowel berekenen op basis van kalenderdagen als op basis van werkdagen.

Waarnemingsfouten zijn zo goed mogelijk gecorrigeerd in het controle-correctie proces. Het risico van waarnemingsfouten is het grootst bij bedrijven met 1 tot 10 werknemers. Het effect van waarnemingsfouten op het verzuimpercentage voor het totaal is overigens betrekkelijk gering omdat relatief weinig mensen werkzaam zijn bij deze kleine bedrijven.

Meer informatie over het Kwartaalonderzoek ziekteverzuim is opgenomen in het artikel 'Kwartaalonderzoek ziekteverzuim; methode en eerste uitkomsten'. Dit artikel is verschenen in de Sociaal-economische maandstatistiek van december 1996.

De detaillering van de uitkomsten naar economische activiteit is gebaseerd op de Standaard bedrijfsindeling 1993 van het CBS.

Nu en eerder verschenen

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Actieven <i>Zie: inkomen</i>				
Allochtonen <i>Zie: etniciteit</i>				
Arbeidsdeelname Combinatie fulltime en parttime werken populair	EBB	webmag	2003/6	11
Omslag op de arbeidsmarkt in 2002	EBB	webmag	2003/3	10
Arbeidsdeelname van paren	EBB	artikel	2003/2	12
Arbeidsmarkt het gunstig in Utrecht	EBB	webmag	2003/1	11
Niet-westerse allochtonen verkleinen achterstand op arbeidsmarkt	EBB	webmag	2003/1	13
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een uitkering, 1998	SSB	artikel	2002/12	82
Meer mensen aan het werk	OESO	webmag	2002/10	11
Werkgelegenheid en arbeidsmarkt 1987-2001 <i>Zie ook: beroepsbevolking</i>	EWL	artikel	2002/9	13
Arbeidsduur Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 2000-2001	EWL	artikel	2003/4	23
Ouderschapsverlof	EBB	artikel	2002/11	23
Arbeidsgehandicapten Arbeidsgehandicapten in Nederland, 2001	EBB	artikel	2003/4	22
Arbeidsjaren Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/9	35
Banenverval in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7
Banengroei bij zorg en overheid, krimp in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/3	7
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	berichten	2002/10	7
Werkgelegenheid lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3 <i>Zie ook: werkgelegenheid</i>	DIV	artikel	2002/9	11
Arbeidskosten Cao-lonen per uur/mnd, contract, loonkosten	CAO	tabel	2003/9	42-44
Loonkosten per arbeidsjaar/loonkosten naar bedrijfstak	AR	tabel	2003/9	45
Banenverval in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7
Arbeidskosten in 2000	AKO	artikel	2003/1	20
Arbeidsomstandigheden Chemische en biologische belasting op het werk	DIV	artikel	2003/9	19
Trends in arbeidsomstandigheden	DIV	artikel	2003/7	26
Arbeidsomstandigheden in kleine, middelgrote en grote bedrijven	EBB	artikel	2003/1	15
Arbeidsongeschiktheid Uitkeringen WW, AO en Abw	SOZ	tabel	2003/9	50-52
Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Arbeidsongeschiktheid verschilt per provincie	SOZ	webmag	2003/4	10
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Wie komen in de WAO?	SOZ	artikel	2003/1	38
Aantal WW-uitkeringen stijgt <i>Zie ook: inkomen</i> <i>sociale zekerheid</i>	SOZ	berichten	2002/11	7
Arbeidsproductiviteit Arbeidsproductiviteit gedaald in 2001	NR	webmag	2002/10	9
Arbeidsvolumina <i>Zie: arbeidsjaren</i> Aantal banen in Nederland daalt	AR	persber	2003/9	7
Banen Tijdelijke en langdurige banen	DIV	artikel	2003/9	12
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/9	34
Einde banengroei in zicht	AR	webmag	2003/7	9
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Banenverval in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/1	DIV	artikel	2003/4	11
Relatie tussen banen, werkzame personen en werkzame beroepsbevolking	DIV	artikel	2003/4	15
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 2000-2001	EWL	artikel	2003/4	23
Banengroei bij zorg en overheid, krimp in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/3	7
Bijbanen van onderwijsvolgende jeugd	EBB	artikel	2003/2	16
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/12	99
Samenloop van banen en uitkeringen	SBB	artikel	2002/12	22
Loon naar opleidings- en beroepsniveau: het Loonstructuuronderzoek 1998	LSO	artikel	2002/12	72
Banen van studenten in het hoger onderwijs	SSB	artikel	2002/12	59
Vertraagde banengroei in 2001 in alle provincies	EWL	artikel	2002/11	9
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3 <i>Zie ook: werkgelegenheid</i> <i>werknemers</i>	DIV	artikel	2002/9	11
Bedrijfsongevallen Bedrijfsongevallen	EBB	artikel	2003/8	17
Bedrijfstak en -klasse <i>Zie: economische activiteit</i>				
Beroepsbevolking Toekomstige arbeidskrachten vaker allochtoon	DIV	webmag	2003/7	11
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/6	19
Relatie tussen banen, werkzame personen en werkzame beroepsbevolking	DIV	artikel	2003/4	15
Ruim negen jaar bij dezelfde baas	EBB	webmag	2003/2	8
Bestedingen Uitgaven aan elektra fors hoger <i>Zie ook: consumptie</i>	BO	wegmag	2002/10	15
Bevolking Vertekening door non-respons	EBB	artikel	2002/4	20-25
Bijstand Uitkeringen WW, AO en Abw	SOZ	tabel	2003/9	50-52
Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Bijstand groeit weer na vijf jaar daling	SOZ	webmag	2003/6	12
Geconstateerde bijstandsfraude completer in beeld	SOZ	artikel	2003/4	43
Achtduizend keer bijstandsfraude	SOZ	webmag	2003/2	10
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Aantal WW-uitkeringen stijgt <i>Zie ook: inkomen</i> <i>sociale zekerheid</i>	SOZ	berichten	2002/11	7
CAO-lonen Cao-lonen per uur/mnd, contract, loonkosten	CAO	tabel	2003/9	42-44
Stijging cao-lonen zwakt af	CAO	webmag	2003/8	11
De statistiek Indexcijfers van cao-lonen; methodebeschrijving reeks 2000=100	CAO	artikel	2003/7	32
Cao-lonen 2002, de definitieve gegevens	CAO	artikel	2003/4	36
Conjunctuuronderzoek <i>Zie: consumentenvertrouwen</i>				
Consumentenprijsindex Consumentenprijsindexcijfers	CPI	tabel	2003/9	46
CBS verlaagt consumentenprijsindex	CPI	persber	2003/7	8
Inflatie in april gedaald	CPI	persber	2003/6	8
Inflatie in maart ongewijzigd	CPI	persber	2003/5	9
Inflatie in februari iets hoger	CPI	persber	2003/4	7
Inflatie in januari gedaald	CPI	persber	2003/3	8
Inflatie	CPI	persber	2003/1	9
Inflatie in november gedaald	CPI	berichten	2002/12	7
Inflatie in september vrijwel onveranderd	CPI	berichten	2002/11	8
Inflatie loopt in augustus iets terug	CPI	berichten	2002/10	8
Prijskaartjes sinds de komst van de euro	CPI	webmag	2002/10	14
Inflatie in juni iets toegenomen	CPI	berichten	2002/9	7
Consumentenvertrouwen Licht herstel consumentenvertrouwen	CCO	persber	2003/9	8
Consumentenvertrouwen licht gedaald	CCO	persber	2003/9	8
Consumentenvertrouwen	CCO	tabel	2003/9	47

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Consumentenvertrouwen onveranderd laag	CCO	persber	2003/7	8
Consumentenvertrouwen blijft laag	CCO	persber	2003/6	8
Consumentenvertrouwen onveranderd laag	CCO	persber	2003/5	8
Consumentenvertrouwen blijft laag	CCO	persber	2003/4	8
Consumentenvertrouwen onveranderd laag	CCO	persber	2003/3	9
Consument weer somberder na lichte opleving	CCO	persber	2003/2	7
Consument opnieuw iets positiever	CCO	persber	2003/1	9
Consumentenvertrouwen gestegen	CCO	berichten	2002/12	7
Consumentenvertrouwen daalt verder	CCO	berichten	2002/10	8
Koopbereidheid jongeren en lage inkomens sterkst gedaald	CCO	webmag	2002/9	43
Consumptie				
Uitgaven aan elektra fors hoger <i>Zie ook: bestedingen</i>	BO	webmag	2002/10	15
Etniciteit				
Grote doorstroom niet-westerse jongeren naar vervolgonderwijs		webmag	2003/8	15
Toekomstige arbeidskrachten vaker allochtoon	DIV	webmag	2003/7	11
Een op de tien niet-westerse allochtonen werkloos	EBB	webmag	2003/4	9
Niet-westerse allochtonen verkleinen achterstand op arbeidsmarkt	EBB	webmag	2003/1	13
Niet-westerse allochtonen verkleinen achterstand op arbeidsmarkt	EBB	webmag	2003/1	13
Onderwijsachterstand van niet-westerse allochtonen		artikel	2003/1	53
Hoeveel allochtonen ontvangen een uitkering	SSB	artikel	2002/12	35
Hoeveel allochtonen zijn werknemers	SSB	artikel	2002/12	29
Niet-westerse allochtonen profiteerden van gunstige arbeidsmarkt	EBB	webmag	2002/7	10
Geregistreerde werkloosheid				
Geregistreerde werklozen	GW	tabel	2003/9	40
Werkloosheid stijgt verder	EBB	persber	2003/3	7
Werkloosheid in 2002 gestegen	GW	persber	2003/2	7
Werkloosheid stijgt	GW	persber	2003/1	7
Bij CWI ingeschrevenen	EBB	tabel	2003/1	77
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Stijging werkloosheid vlakkt af	GW	berichten	2002/12	7
Werkloosheid stijgt minder snel	GW	berichten	2002/12	7
Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen <i>Zie ook: werkloosheid</i>	GW	bericht	2002/10	7
Grensarbeid				
Grensarbeidersverkeer tussen Nederland en België of Duitsland	SGA	artikel	2003/2	19
Industrie <i>Zie: economische activiteit</i>				
Inflatie <i>Zie: consumentenprijsindex</i>				
Inkomens				
Inkomens in de wijken van grote steden	RIO	webmag	2003/3	14
Inkomen van AOW'ers, 2000	IPO	artikel	2003/2	21
Bronnen van inkomen in de regio	SSB	artikel	2002/12	42
Drie keer zo vaak laag inkomen in niet-westerse huishoudens <i>Zie ook: koopkracht</i>	RIO	wegmag	2002/10	13
Internationaal				
Werkzoekenden zonder baan	eurostat	tabel	2003/9	41
Geharmoniseerde consumentenprijsindex	eurostat	tabel	2003/6	31
Koopkracht				
Inkomen van AOW'ers, 2000	IPO	artikel	2003/2	21
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003 <i>Zie ook: inkomen vermogen</i>	CPB	artikel	2002/10	24
Lonen				
Incidentele loonontwikkeling, 2001	DIV	artikel	2003/8	21
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 2000-2001	EWL	artikel	2003/4	23
Loon naar opleidings- en beroepsniveau: het Loonstructuuronderzoek 1998	LSO	artikel	2002/12	72
Loonkosten <i>Zie: arbeidskosten</i>				
Onderwijs(niveau)				
Utrecht telt meeste hoogopgeleiden	EBB	webmag	2003/8	9

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Grote doorstroom niet-westerse jongeren naar vervolgonderwijs		webmag	2003/8	15
Steeds meer niet-westerse allochtonen in het voltijd hoger onderwijs		artikel	2003/4	45
Bijbanen van onderwijsvolgende jeugd	EBB	artikel	2003/2	16
Onderwijsachterstand van niet-westerse allochtonen		artikel	2003/1	53
Loon naar opleidings- en beroepsniveau: het Loonstructuuronderzoek 1998	LSO	artikel	2002/12	72
Banen van studenten in het hoger onderwijs	SSB	artikel	2002/12	59
<i>Zie ook: economische activiteit schoolverlaters</i>				
Organisatiegraad <i>Zie: vakverenigingen</i>				
Pendel				
Inkomende en uitgaande pendel, 1998	SSB	artikel	2002/12	53
Prijzen <i>Zie: consumentenprijsindex</i>				
Regelingslonen				
Schoolverlaters				
Schoolverlaters snel aan de slag	EBB	artikel	2002/10	16
Sociaal Statistisch Bestand				
Het Sociaal Statistisch Bestand 1998 en 1999	SSB	artikel	2002/12	13
Sociale zekerheid				
Uitkeringen WW, AO en Abw	SZ	tabel	2003/9	50-52
Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Bijstand groeit weer na vijf jaar daling	SOZ	webmag	2003/6	12
WW stijgt naar 204 duizend uitkeringen	SOZ	persber	2003/5	7
Een kwart meer WW-uitkeringen in 2002	SOZ	persber	2003/5	9
Arbeidsongeschiktheid verschilt per provincie	SOZ	webmag	2003/4	10
Geconstateerde bijstandsfraude beter in beeld	SOZ	artikel	2003/4	43
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Gemiddelde looptijd werkloosheidsuitkeringen nog geen jaar	SOZ	artikel	2003/1	30
Wie komen in de WAO?	SOZ	artikel	2003/1	38
Samenloop van banen en uitkeringen	SSB	artikel	2002/12	22
Hoeveel allochtonen ontvangen een uitkering	SSB	artikel	2002/12	35
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een uitkering, 1998	SSB	artikel	2002/12	82
Aantal WW-uitkeringen stijgt	SZ	berichten	2002/11	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003 <i>Zie ook: arbeidsongeschiktheid bijstand werkloosheid</i>	CPB	artikel	2002/10	24
Stakingen <i>Zie: werkstakingen</i>				
Uitgaven <i>Zie: bestedingen</i>				
Uitkeringen <i>Zie: sociale zekerheid</i>				
Vacatures				
Vacatures naar econ. activiteit en bedrijfsomvang	VAC	tabel	2003/9	36-38
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Aantal vacatures blijft dalen	VAC	artikel	2003/7	16
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/1	DIV	artikel	2003/4	11
Lichte toename vacatures in vierde kwartaal	VAC	artikel	2003/4	13
Constante afname aantal vacatures	VAC	artikel	2003/1	18
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Spanning op de arbeidsmarkt nader bekeken	VAC	artikel	2002/11	18
Daling vacatures zet krachtig door	VAC	artikel	2002/10	22
Vakverenigingen				
Meer vrouwen en minder jongeren lid van de vakbond		persber	2003/9	10
Leden van vakcentrales	VB	tabel	2003/9	53
Organisatiegraad van werknemers, 2001	VB	artikel	2003/3	17
Verdiende lonen				
Loonkosten per fte/beloning werknemer naar bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	30
Welvaart <i>Zie: inkomen koopkracht</i>				

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Werkgelegenheid				
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/9	33
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/9	34
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/9	35
Einde banengroei in zicht	AR	webmag	2003/7	9
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Aantal vacatures blijft dalen	VAC	artikel	2003/7	16
Banenverlies in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7
Combinatie fulltime en parttime werken populair	EBB	webmag	2003/6	11
Banengroei bij zorg en overheid, krimpt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/3	7
Werkloosheid stijgt verder	EBB	persber	2003/3	7
Omslag op de arbeidsmarkt in 2002	EBB	webmag	2003/3	10
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/6	19
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	20
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	21
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7
Vertraagde banengroei in 2001 in alle provincies	EWL	artikel	2002/11	9
Spanning op de arbeidsmarkt nader bekeken	VAC	artikel	2002/11	18
Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	bericht	2002/10	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
<i>Zie ook: arbeidsjaren banen</i>				
Werkloosheid				
Werkloosheid blijft hoog	EBB	persber	2003/9	7
Werkloze beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/9	39
Meer dan 400 duizend werklozen	EBB	persber	2003/8	7
Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Werkloosheid neemt steeds sneller toe	EBB	persber	2003/7	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Maandelijkse geïntegreerde statistiek over de werkzame en werkloze beroepsbevolking: gebruikte methode	AR	artikel	2003/7	18
Werkloosheid stijgt opnieuw sterk	EBB	persber	2003/6	7
Werkloosheid stijgt sterk	GW	persber	2003/5	7
Werkloosheid stijgt vooral sterk in Groningen en Utrecht	GW	webmag	2003/5	11
Stijgende werkloosheid	EBB	persber	2003/4	7
Een op de tien niet-westerse allochtonen werkloos	EBB	webmag	2003/4	9
Werkloosheid stijgt verder	EBB	persber	2003/3	7
Omslag op de arbeidsmarkt in 2002	EBB	webmag	2003/3	10
Werkloosheid in 2002 gestegen	GW	persber	2003/2	7
Werkloosheid stijgt	GW	persber	2003/1	7
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Arbeidsmarkt het gunstigst in Utrecht	EBB	webmag	2003/1	11
Gemiddelde looptijd werkloosheids-uitkeringen nog geen jaar	SOZ	artikel	2003/1	30

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Bij CWI ingeschrevenen, 16–64 jaar	EBB	tabel	2003/1	77
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Stijging werkloosheid vlak af	GW	berichten	2002/12	7
Werkloosheid stijgt minder snel	GW	berichten	2002/11	7
Aantal WW-uitkeringen stijgt	SZ	berichten	2002/11	7
Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen	GW	berichten	2002/10	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
<i>Zie ook: geregistreeerde werkloosheid inkomen sociale zekerheid</i>				
Werkloze beroepsbevolking				
<i>Zie: beroepsbevolking werkloosheid</i>				
Werknemers				
Einde banengroei in zicht	AR	webmag	2003/7	9
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/7	64
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	21
Inkomende en uitgaande pendel, 1998	SSB	artikel	2002/12	53
Hoewel allochtonen ontvangen een uitkering	SSB	artikel	2002/12	35
Samenloop van banen en uitkeringen	SSB	artikel	2002/12	22
Stromen op de arbeidsmarkt, april-oktober 1999	SSB	artikel	2002/12	66
Vertraagde banengroei in 2001 in alle provincies	EWL	artikel	2002/11	9
Ouderschapsverlof	EBB	artikel	2002/11	23
<i>Zie ook: banen</i>				
Werkstakingen				
In 2002 veel stakingsdagen in de bouw	STA	webmag	2003/6	10
Werkzame beroepsbevolking				
Maandelijkse geïntegreerde statistiek over de werkzame en werkloze beroepsbevolking: gebruikte methode	AR	artikel	2003/7	18
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/7	63
Ruim negen jaar bij dezelfde baas	EBB	webmag	2003/2	8
Arbeidsdeelname van paren	EBB	artikel	2003/2	12
<i>Zie ook: beroepsbevolking</i>				
Werkzame personen				
<i>Zie: beroepsbevolking werkgelegenheid</i>				
Zelfstandigen				
<i>Zie: inkomen</i>				
Ziekteverzuim				
Ziekteverzuim excl./incl. zwangerschapsverlof	ZVZ	tabel	2003/9	48–49
Ziekteverzuim in eerste kwartaal gedaald	ZVZ	webmag	2003/8	13
Ziekteverzuim ambtenaren vrijwel gelijk	SZ	webmag	2003/3	12

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 569 blz., € 25,-, incl. StatLine cd-rom.
ISSN 0924-2686. Kengetal A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijks Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz., € 72,25 per jaar.
ISSN 0166-9680.

Jaarboek onderwijs in cijfers 2002

Deze publicatie geeft een overzicht van de stand van zaken in het onderwijs, w.o. aantal studenten en leerlingen, slagingspercentages voortgezet onderwijs en de kwaliteit van het werk in het onderwijs. Tevens zijn bijdragen opgenomen van het ministerie van OC&W, het researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. Het Jaarboek onderwijs is in samenwerking met Kluwer uitgegeven. Het boek is te bestellen bij de Kluwer klantenservice (tel. 0172 466 833).

Jaarlijks, 270 blz., € 30,19.
ISBN 9014095848.

Allochtonen in Nederland, 2002

De publicatie Allochtonen richt zich op de leefsituatie van de (niet westerse) allochtonen in Nederland en vergelijkt deze met de autochtone bevolking. Onderwerpen die aan bod komen zijn onder meer bevolkingsopbouw, ruimtelijke spreiding, arbeid, inkomen en onderwijs. Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid.

Jaarlijks, 148 blz., € 14,50. Kengetal: B-52.
ISSN: 1383-7311.

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare wijze een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde.

Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 329 blz., € 14,25.
ISSN 1386-1042. Kengetal P-19.

Nationale Rekeningen

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en de overheid.

Jaarlijks, 291 blz., € 42,55.
ISSN 0168-3489. Kengetal P-2.

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie De Nederlandse conjunctuur wordt de basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, € 34,85 per jaar.
ISSN 1566-3191. Kengetal P-104.

Maandstatistieken

Het CBS publiceert nog een aantal andere maandelijks periodieken. Enkele zijn:

Maandstatistiek van de Prijzen
Maandelijks, ca. 115 blz., € 112,25 per jaar.
ISSN 0166-9486. Kengetal U-2.

Financiële Maandstatistiek
Maandelijks, ca. 50 blz., € 94,80 per jaar.
ISSN 1381-6780. Kengetal O-1.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://statline.cbs.nl>.

StatLine op cd-rom

StatLine is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt dan StatLine dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.

10 keer per jaar, € 87,65 per jaar, € 10,75 per exemplaar.
Kengetal: A-159cd.

Tenzij anders vermeld kunnen de publicaties van het CBS besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl of via de boekhandel.

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht.